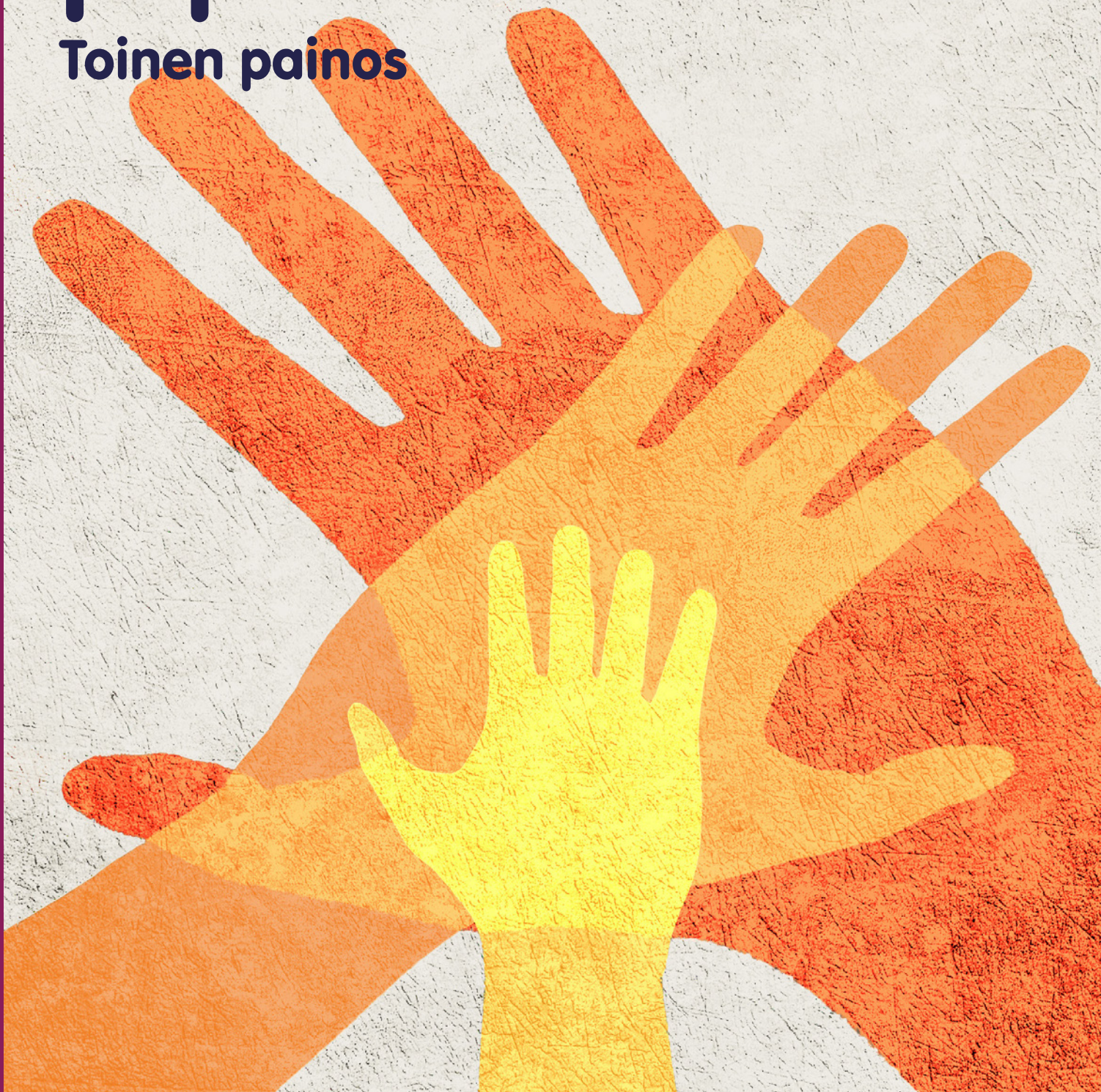

Käytännön opas perheenjäsenten jäljittämisestä

Toinen painos

Käytännön opas perheenjäsenten jäljittämisestä

Toinen painos

Huhtikuu 2025

Euroopan turvapaikka-asioiden tukivirastosta (EASO) tuli 19. tammikuuta 2022 Euroopan unionin turvapaikkavirasto (EUAA). Kaikki viittaukset EASOon, EASOn tuotteisiin ja elimiin tulee ymmärtää viittauksiksi EUAA:han.

Vastuuvapauslauseke

Tämä opas on laadittu rajoittamatta periaatetta, jonka mukaan ainoastaan Euroopan unionin tuomioistuimien voi antaa määrävän tulkinnan EU:n lainsäädännöstä.

Kansainvälisen suojelun myöntämistä tai epäämistä koskevan päätöksen ei pitäisi koskaan perustua EU:n viranomaisten tekemien perheenjäsenten jäljittämistä koskevien toimien tuloksiin.

Käsikirjoitus on valmistunut 2025

Toinen painos

Euroopan unionin turvapaikkavirasto (EUAA) tai sen puolesta toimivat henkilöt eivät ole vastuussa siitä, miten tämän julkaisun sisältämiä tietoja käytetään.

Luxemburg: Euroopan unionin julkaisutoimisto, 2026

Print ISBN 978-92-9418-250-0 doi:10.2847/3630964 BZ-01-25-003-FI-C

PDF ISBN 978-92-9418-251-7 doi:10.2847/1560322 BZ-01-25-003-FI-N

© Euroopan unionin turvapaikkavirasto (EUAA), 2026

Jäljentäminen on sallittua, kunhan lähde mainitaan.

Sellaisten aineiston osien käyttö tai jäljentäminen, jotka eivät ole EUAA:n omaisuutta, saattaa edellyttää lupaa suoraan asianomaisilta oikeudenhaltijoilta. EUAA:lla ei ole tekijänoikeutta seuraaviin aineiston osiin:

- Kansikuva lolloj © AdobeStock, 2024
- Sivu 59: kuva, Imsunyah © Adobe Stock
- Sivu 60: kuva, ศิริธัญญา ต้นสกุล © Adobe Stock
- Sivu 61: kuva, neatlynatly © Adobe Stock; kuva, Bendix © Adobe Stock

Tietoa oppaasta

Mikä on oppaan tarkoitus? Euroopan unionin turvapaikkaviraston, jäljempänä 'EUAA', tehtävänä on helpottaa ja tukea EU:n jäsenvaltioiden ja muiden Schengenin säännöstöön osallistuvien maiden, jäljempänä 'EU+-maat' ⁽¹⁾, Euroopan yhteisen turvapaikkajärjestelmän täytäntöönpanossa. EUAA:n yleisenä tavoitteena on edistää Euroopan yhteisen turvapaikkajärjestelmän asianmukaista ja tehokasta täytäntöönpanoa ja yhdenmukaistamista. Siksi se laatii yhteisiä toimintaa koskevia vaatimuksia sekä indikaattoreita, ohjeita ja käytännön työkaluja.

Euroopan yhteisen turvapaikkajärjestelmän muodostavissa säädöksissä vahvistetaan Euroopan unionin jäsenvaltioiden velvollisuus jäljittää kansainvälistä suojelua hakevien aikuisten ja ilman huoltajaa olevien lasten perheenjäsenet. Muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen ⁽²⁾ voimaantulon myötä EUAA:n tehtävänä on tarkistaa ja yhdenmukaistaa toimintavaatimuksensa, indikaattorinsa, suuntaviivansa ja koulutuskäytäntönsä Euroopan yhteisen turvapaikkajärjestelmän kanssa. Asetuksen (EU) 2024/1351, jäljempänä 'turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetus' ⁽³⁾ 22 artiklassa korostetaan erityisesti EUAA:n velvollisuutta laatia perheenjäsenten jäljittämistä varten malliasiakirjoja ja ohjeita, jotka ovat ratkaisevan tärkeitä perheeseen liittyvien perusteiden tehokkaan soveltamisen kannalta vastuun määrittämistä koskevassa menettelyssä.

Jotta EU+-maita voidaan tukea niiden velvoitteissa aloittaa perheenjäsenten jäljittäminen, EUAA:n vuonna 2016 antamaa perheenjäsenten jäljittämistä koskevaa käytännön opasta ⁽⁴⁾ on päivitetty, jotta voidaan varmistaa yhdenmukaisuus uuden oikeudellisen kehyksen kanssa ja parantaa sen tehokkuutta oikea-aikaisten ja tarkkojen perheenyhdistämistoimien helpottamisessa turvapaikkaprosessissa.

Tämän oppaan [I osassa](#) esitetään kokonaisvaltainen toimintamalli kansainvälisen suojelun hakijoiden perheenjäsenten jäljittämiseen. Siinä keskitytään prosesseihin, jotka liittyvät erossa olevien perheenjäsenten yhdistämiseen. Siinä käsitellään EU+-maissa ja kolmansissa maissa tehtävää perheenjäsenten jäljittämistä.

Tämän oppaan [II osa](#) on hyödyllinen tietolähde toimijoille, jotka työskentelevät perheenjäsenten jäljittämisessä tai tunnistamisessa kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen tutkintaa koskevan vastuun määrittämisen yhteydessä. Opas voi edistää mahdollisten perheenyhdistämistapausten etusijalle asettamista ja varhaista havaitsemista, koska se tukee viranomaisia asianmukaisten menettelyjen luomisessa, tarvittavien resurssien tunnistamisessa ja prosessin suunnittelussa. Se voi viime kädessä edistää perheenyhdistämismenettelyjen parantamista EU+-maissa. Vaikka oppaassa kuvataan perheenjäsenten jäljittämiseen liittyviä keskeisiä näkökohtia turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen mukaisessa järjestelmässä, siinä ei käsitellä päätöksentekoprosessin erityispiirteitä.

⁽¹⁾ EU:n 27 jäsenvaltiota sekä Islanti, Liechtenstein, Norja ja Sveitsi.

⁽²⁾ Euroopan komissio, maahanmuutto- ja sisäasioiden pääosasto, muuttoliike- ja turvapaikkasopimus, Euroopan komission verkkosivusto, 21.5.2024, haettu 17.1.2025, https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_fi.

⁽³⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston [asetus \(EU\) 2024/1351](#), annettu 14 päivänä toukokuuta 2024, turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinnasta, asetusten (EU) 2021/1147 ja (EU) 2021/1060 muuttamisesta ja asetuksen (EU) N:o 604/2013 kumoamisesta (EUVL L, 2024/1351, 22.5.2024).

⁽⁴⁾ EASO, [Käytännön opas perheenjäsenten jäljittämisestä](#), maaliskuu 2016.

Miten opas on laadittu? [Losan](#) laativat asiantuntijat eri puolilta EU:ta, ja Euroopan komissio, YK:n pakolaisjärjestö ja YK:n lastenrahasto Unicef antoivat siihen arvokkaan panoksensa. EUAA myötävaikutti laadintaan ja koordinoi sitä. Ennen oppaan viimeistelyä kaikkien EU+-maiden kanssa järjestettiin EUAA:n haavoittuvuusasiantuntijoiden verkoston kautta kuuleminen oppaasta. EUAA kiittää työryhmän jäseniä, jotka arvioivat ja tukivat tämän oppaan laatimista: Kristina Korsch (Saksa), Loraine Buhagiar Bartolo (Malta), Evita Armouti (Punaisen Ristin EU-toimisto ⁽⁵⁾) ja nuorisojärjestö Nidos ⁽⁶⁾.

[II osan](#) laati EUAA eri puolilla Eurooppaa toimivien Dublin-yksiköiden työryhmän kanssa. Työryhmään kuuluivat erityisesti Vicky Fotou (Kreikka), Kristina Korsch (Saksa), Franc Kumer (Slovenia), Jan-Jouke Mulder (Alankomaat), Matteo Tedde (Italia) ja Arune Wallin (Ruotsi). Osana vertailuryhmää otettiin yhteyttä myös perheenjäsenten jäljittämiseen osallistuviin järjestöihin, muun muassa Punaisen Ristin EU-toimistoon ja Safe Passage -järjestöön sekä YK:n pakolaisjärjestöön ⁽⁷⁾. Myös Euroopan komissio antoi alustavan panoksensa ja osallistui kuulemisiin. EUAA osallistui kehittämiseen ja koordinoi sitä. Ennen viimeistelyä asiakirja jaettiin kaikille EU+-maille EUAA:n Dublin-verkoston kautta. EUAA:n hallintoneuvosto hyväksyi oppaat huhtikuussa 2025.

Keille opas on tarkoitettu? Opas on tarkoitettu pääasiassa perheenjäsenten jäljittämiseen tai perheenyhdistämiseen liittyvissä asioissa työskenteleville työntekijöille, lastensuojeluviranomaisille, edunvalvojille ⁽⁸⁾, turvapaikka-alan ammattilaisille, puhuttelijoille ja päätöksentekijöille. Se on tarkoitettu myös politiikasta vastaaville virkamiehille, johtajille ja ylemmille neuvonantajille tukemaan heitä työnkulkujen suunnittelussa ja sisäisten prosessien parantamisessa. Lisäksi ohjeet on tarkoitettu henkilöstölle, joka voi pystyä tunnistamaan mahdolliset perheenyhdistämistapaukset, kuten hakijan kanssa ensimmäiseksi tekemisissä oleville viranomaisille, seulontaan osallistuvalla henkilöstöllä, rekisteröintihenkilöstöllä, maahanmuuttopoliisille ja vastaanottovirkailijoille. Työkalu on hyödyllinen myös laativastaaville sekä kaikille muille henkilöille, jotka työskentelevät kansainvälisen suojelun alalla EU:ssa tai ovat siihen osallisina. Ohjeiden kohdeyleisöön kuuluvat myös vastuunmääritysyksikön hakemuskäsittelijät ja oikeudelliset neuvonantajat.

Miten opasta käytetään? Tämä on perheenjäsenten jäljittämisen alalla työskenteleville ammattilaisille tarkoitettu viiteasiakirja.

[I osa](#) sisältää kattavat ohjeet, joissa käsitellään perheenjäsenten jäljittämistä sekä EU+-maissa että kolmansissa maissa. Se on jaettu kolmeen lukuun, joissa käsitellään oikeudellista kehystä, perheenjäsenten jäljittämisen prosessia käytännössä ja yleiskatsauksena parhaita käytäntöjä ja sovellettavia menetelmiä. Ohjeita olisi luettava yhdessä II osan kanssa.

[II osassa](#) esitetään yleinen johdanto perheenyhdistämiseen turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen mukaisesti, myös keskeiset määritelmät. Siinä kuvatuissa vaiheissa esitetään perheenjäsenten jäljittämisen yleinen työnkulku vastuun määrittämisen

⁽⁵⁾ Viimeistely opas ei välttämättä vastaa Punaisen Ristin EU-toimiston ja sen jäsenten kantoja.

⁽⁶⁾ NIDOS, "Nidos and Europe", Euroopan Nidosin verkkosivusto, päivämätön, haettu 4.11.2024 <https://nidosineurope.eu/>.

⁽⁷⁾ On huomattava, että lopulliset ohjeet eivät välttämättä vastaa YK:n pakolaisjärjestön kantaa.

⁽⁸⁾ Unionin oikeudessa käytetään sekä 'edunvalvojaa' että 'edustajaa' kuvaamaan henkilöä, joka on nimetty avustamaan ja tukemaan ilman huoltajaa olevia lapsia, tai niitä lapsia, joiden vanhemmat eivät voi käyttää vanhempainoikeuksiaan. Käsitteitä käytetään usein toistensa vastineina. Terminologiasta riippumatta tarkoitettu merkitys pysyy samana. Terminologiaa koskevassa laatikossa on lisätietoja.

yhteydessä. On kuitenkin tiedossa, että menettelyn järjestämisessä voi olla eroja kussakin EU+-maassa. Liitteiden ja taulukoiden tarkoituksena on helpottaa asianomaisten sidosryhmien välistä käytännön yhteistyötä. Asiakirjassa on laatikoita, joissa on hyviä käytäntöjä, muistilistoja ja keskeistä tietoa. Sitä olisi luettava yhdessä I osan kanssa.

Perheenjäsenten jäljittämistä koskevat malliasiakirjat ⁽⁹⁾ täydentävät ohjeiden käyttöä.

Mikä on tämän oppaan suhde kansalliseen lainsäädäntöön ja käytäntöön?

Tämä on pehmeän lähentymisen työkalu, jonka tarkoituksena on edistää EU+-maiden käytäntöjen yhdenmukaistamista perheenjäsenten jäljittämisessä. Se ei ole oikeudellisesti sitova. Se perustuu yhteisesti sovittuihin standardeihin, eikä se ole lain säännösten tai tuomioiden oikeudellinen tulkinta. Ohjeissa esitetään käytännön ratkaisuja perheeseen liittyvien lain säännösten täytäntöönpanemiseksi ja ehdotetaan tapoja työnkulun järjestämiseen. Siinä tuodaan myös esiin hyviä käytäntöjä, jotka voisivat auttaa lieventämään tiettyjä haasteita.

Mikä on oppaan suhde muihin EUAA:n työkaluihin? Tätä toista laitosta sovelletaan vasta 1. heinäkuuta 2026 alkaen. Ennen tätä päivämäärää ja ennen sitä jätettyihin kansainvälistä suojelua koskeviin hakemuksiin sovellettava opas on EASOn [käytännön opas perheenjäsenten jäljittämisestä](#), maaliskuu 2016. Sitä olisi käytettävä yhdessä muiden saatavissa olevien käytännön ohjeiden ja työkalujen kanssa. Kaikki EUAA:n käytännön työkalut ovat julkisesti saatavilla EUAA:n verkkosivustolla: <https://euaa.europa.eu/practical-tools-and-guides>.

EUAA:n käytännön oppaita, työkaluja ja oikeudellisia analyyseja, joihin tässä käytännön oppaassa viitataan, päivitetään asteittain vuosina 2025–2027. Päivityksissä nämä julkaisut yhdenmukaistetaan muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen oikeudellisten välineiden kanssa. Kun päivitetty julkaisu on julkaistu, ne ovat saatavilla verkossa myös suoraan edellä luetelluilla EUAA:n verkkosivuilla.

⁽⁹⁾ Ks. EUAA, [Lomake perheenjäsenten jäljittämiseen – aikuinen](#), 2025 ja EUAA, [Lomake perheenjäsenten jäljittämiseen – lapsi](#), 2025.

Sisällys

Lyhenneluettelo	8
Terminologia.....	10
Perheenjäsen	14
1. Perheen yhtenäisyyden ja lasten oikeuksien varmistaminen	18
1.1. Perheenjäsenten jäljittäminen – lainsäädäntökehykset	18
1.1.1. Kansainvälinen lainsäädäntökehys	18
1.1.2. EU:n oikeudelliset kehykset ja perheenjäsenten jäljittäminen	20
1.1.3. Euroopan yhteisen turvapaikkajärjestelmän uudistus: muuttoliike- ja turvapaikkasopimus.....	20
1.1.4. Perheenjäsenten jäljittämistä koskevat velvoitteet.....	21
1.2. Perheenjäsenten jäljittämisen tarkoitus	26
1.3. Perheenjäsenten jäljittämisprosessien keskeiset toimijat.....	29
2. Periaatteet ja menettelylliset takeet.....	35
2.1. Keskiössä lapsen etu.....	35
2.2. Menettelylliset takeet.....	40
2.2.1. Turvallisuus	40
2.2.2. Edunvalvojan nimittäminen	41
2.2.3. Tietojen antaminen asianmukaisesti	43
2.2.4. Luottamuksellisuus.....	45
2.2.5. Tietosuoja	46
2.2.6. Perhesiteiden todentaminen	46
2.2.7. Tehokkaat oikeussuojakeinot.....	48
2.2.8. Viranomaisten ja järjestöjen välinen yhteistyö.....	48
3. Perheenjäsenten jäljittämismenettely.....	50
3.1. Ennen perheenjäsenten jäljittämistä.....	52
3.2. Perheenjäsenten jäljittäminen	54
3.2.1. Perheenjäsenten jäljittäminen EU+-maissa.....	54
3.2.2. Perheenjäsenten jäljittäminen alkuperämaassa tai kolmannessa maassa	55
3.3. Perheenjäsenten jäljittämisen tulokset.....	58

3.4. Perheenjäsenten jäljittämisen jälkeinen tuki ja seuranta.....	60
3.4.1. Jatkotoimet.....	64
Riskinhallinta perheenjäsenten jäljittämisen aikana	68
4. Perheenjäsenten jäljittämisen parhaat käytännöt ja menetelmät	72
4.1. Perheenjäsenten jäljittämisen parhaat käytännöt	72
4.2. Teknisiä työkaluja perheenjäsenten jäljittämistä varten	73
4.3. Yleiskatsaus käytettävistä menetelmistä	77
Liite I. Oikeudellinen kehys – keskiössä lasten oikeudet.....	83

Lyhenneluettelo

Lyhenne	Määritelmä
Aseman määrittelyä koskeva asetus	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1347, annettu 14 päivänä toukokuuta 2024, vaatimuksista kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden määrittelemiseksi kansainvälistä suojelua saaviksi henkilöiksi, pakolaisten ja henkilöiden, jotka voivat saada toissijaista suojelua, yhdenmukaiselle asemalle ja myönnetyn suojelun sisällölle, neuvoston direktiivin 2003/109/EY muuttamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/95/EU kumoamisesta
BIA	edun arviointi
CEAS	Euroopan yhteinen turvapaikkajärjestelmä
CRC	YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista
Dublin III -asetus	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) N:o 604/2013, annettu 26 päivänä kesäkuuta 2013, kolmannen maan kansalaisen tai kansalaisuudettoman henkilön johonkin jäsenvaltioon jättämän kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä vastuussa olevan jäsenvaltion määrittämisperusteiden ja -menettelyjen vahvistamisesta (uudelleenlaadittu)
EU	Euroopan unioni
EU+-maat	Euroopan unionin jäsenvaltiot sekä Schengenin säännöstöön osallistuvat maat Islanti, Liechtenstein, Norja ja Sveitsi
EUAA	Euroopan unionin turvapaikkavirasto
EUT	Euroopan unionin tuomioistuin
ICRC	Punaisen Ristin kansainvälinen komitea
IGO	hallitustenvälinen järjestö
IHL	kansainvälinen humanitaarinen oikeus
Jäsenvaltiot	Euroopan unionin jäsenvaltiot
NGO	kansalaisjärjestö
OHCHR	YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimisto
Pakolaissopimus	pakolaisten oikeusasemaa koskeva vuoden 1951 yleissopimus ja sen vuoden 1967 pöytäkirja (johon viitataan EU:n turvapaikkalainsäädännössä ja Euroopan unionin tuomioistuimessa nimellä 'Geneven yleissopimus').

Lyhenne	Määritelmä
Perheen yhdistämisdirektiivi	Neuvoston direktiivi 2003/86/EY, annettu 22 päivänä syyskuuta 2003, oikeudesta perheen yhdistämiseen
Perusoikeuskirja	Euroopan unionin perusoikeuskirja
RFL	Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun kansainvälisen liikkeen perheyhteyksien palauttamisen verkosto Restoring Family Links Network
Seulonta-asetus	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1356, annettu 14 päivänä toukokuuta 2024, kolmansien maiden kansalaisia ulkorajoilla koskevan seulonnan käyttöönotosta ja asetusten (EY) N:o 767/2008, (EU) 2017/2226, (EU) 2018/1240 ja (EU) 2019/817 muuttamisesta
Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinnasta annettu asetus	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1351, annettu 14 päivänä toukokuuta 2024, turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinnasta, asetusten (EU) 2021/1147 ja (EU) 2021/1060 muuttamisesta ja asetuksen (EU) N:o 604/2013 kumoamisesta (Dublin III -asetus)
Turvapaikkamenettelyasetus	Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2024/1348, annettu 14 päivänä toukokuuta 2024, kansainvälistä suojelua unionissa koskevan yhteisen menettelyn luomisesta ja direktiivin 2013/32/EU kumoamisesta
UNHCR	YK:n pakolaisjärjestö
Vastaanotto-olosuhteita koskeva direktiivi	Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2024/1346, annettu 14 päivänä toukokuuta 2024, kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden vastaanottoa jäsenvaltioissa koskevista vaatimuksista
Vastuunmäärittäyksikkö	EU+-maan viranomainen (yksikkö), joka on vastuussa kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä vastuussa olevan EU+-maan määrittämistä koskevan menettelyn suorittamisesta turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 52 artiklan mukaisesti.

Terminologia

Seuraavaksi määritellään oppaassa käytetyt perheenjäsenten jäljittämiseen liittyvät keskeiset termit.

Hakemuksen tekeminen

Yhteiseen turvapaikkamenettelyyn pääsyn olisi perustuttava kolmivaiheiseen lähestymistapaan, jonka eri vaiheet ovat hakemuksen tekeminen, rekisteröinti ja jättäminen. Hakemuksen tekeminen on ensimmäinen askel, joka käynnistää (asetuksen (EU) 2024/1348 [turvapaikkamenettelyasetus] ⁽¹⁰⁾) soveltamisen. Kolmannen maan kansalaisen tai kansalaisuudettoman henkilön katsotaan tehneen hakemuksen, kun hän ilmaisee toiveensa saada kansainvälistä suojelua jostakin jäsenvaltiosta. Jos hakemuksen vastaanottaa viranomainen, joka ei ole vastuussa hakemusten rekisteröinnistä, jäsenvaltioiden olisi sisäisten menettelyjensä ja järjestelyjensä mukaisesti sovellettava [turvapaikkamenettelyasetusta], jotta varmistetaan tosiasiallinen pääsy menettelyyn. Toive saada kansainvälistä suojelua jostakin jäsenvaltiosta olisi voitava ilmaista missä tahansa muodossa, eikä yksittäisen hakijan tarvitse välttämättä käyttää tiettyjä sanoja, kuten ”kansainvälinen suojelu”, ”turvapaikka” tai ”toissijainen suojelu”. Ratkaisevana tekijänä olisi oltava se, että kolmannen maan kansalainen tai kansalaisuudeton henkilö ilmaisee pelkäävänsä joutuvansa vainotuksi tai kärsimään vakavaa haittaa palatessaan alkuperämaahansa tai, jos kyseessä on kansalaisuudeton henkilö, aiempaan asuinmaahansa. Jos on epäselvää, onko tietty lausuma katsottava kansainvälistä suojelua koskeväksi hakemukseksi, kolmannen maan kansalaiselta tai kansalaisuudettomalta henkilöltä olisi nimenomaisesti kysyttävä, haluaako hän saada kansainvälistä suojelua. ⁽¹¹⁾

⁽¹⁰⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston [asetus \(EU\) 2024/1348](#), annettu 14 päivänä toukokuuta 2024, kansainvälistä suojelua unionissa koskevan yhteisen menettelyn luomisesta ja direktiivin 2013/32/EU kumoamisesta (EUVL L, 2024/1348, 22.5.2024).

⁽¹¹⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen johdanto-osan 27 kappale.

**Hakemuksen
rekisteröinti**

Hakemus olisi rekisteröitävä pikaisesti sen tekemisen jälkeen. Tässä vaiheessa hakemusten rekisteröinnistä vastaavien toimivaltaisten viranomaisten tai turvapaikkaviraston lähettämien asiantuntijoiden, jotka avustavat niitä tässä tehtävässä, olisi rekisteröitävä hakemus ja hakijan henkilötiedot. Kyseisten viranomaisten tai asiantuntijoiden olisi ilmoitettava hakijalle hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan sekä seurauksista, joita hakijalle aiheutuu velvollisuuksien noudattamatta jättämisestä. Myös toimivaltaisten viranomaisten kanssa työskentelevien ja niitä avustavien järjestöjen olisi voitava ilmoittaa kyseiset tiedot. Hakijalle olisi annettava asiakirja, joka osoittaa, että hakemus on tehty ja rekisteröity. Määräaika hakemuksen jättämiselle alkaa kulua siitä, kun hakemus on rekisteröity. ⁽¹²⁾

Huomautus: Vastuun määrittämisen määräaika perheen yhdistämistapauksissa alkaa kulua rekisteröinnistä.

**Hakemuksen
jättäminen**

Hakemuksen jättäminen on toimi, jolla virallistetaan kansainvälistä suojelua koskeva hakemus. Hakijalle olisi annettava tarvittavat tiedot siitä, miten ja missä hakemuksen voi jättää, kuten myös tosiasiallinen mahdollisuus hakemuksen jättämiseen. Tässä vaiheessa hakija on velvollinen esittämään mahdollisimman pian kaikki hänen käytettävissään olevat tiedot ja asiakirjat hakemuksen perusteleminen ja täydentäminen, jollei tässä asetuksessa muuta säädetä. Hallinnollisen menettelyn määräaika alkaa kulua hakemuksen jättämisestä. Hakijalle olisi pian hakemuksen jättämisen jälkeen annettava asiakirja, johon sisältyy maininta hakijan asemasta. ⁽¹³⁾

Lapsi/alaikäinen

Alle 18-vuotias henkilö. 'Lapsi' ja 'alaikäinen' katsotaan synonyymeiksi, ja tässä julkaisussa käytetään molempia termejä. EUAA käyttää tavallisesti termiä 'lapsi' – termiä 'alaikäinen' käytetään silloin, kun sitä käytetään yksiselitteisesti säädöksessä tai tietyssä artikkelissa (esimerkiksi EU:n turvapaikkasäännöstössä).

⁽¹²⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen johdanto-osan 28 kappale.

⁽¹³⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen johdanto-osan 29 kappale.

Ilman huoltajaa oleva ⁽¹⁴⁾

Lapsi/alaikäinen, joka saapuu EU+-maan alueelle ilman hänestä joko kyseisen maan lainsäädännön tai käytännön mukaisesti vastuussa olevaa aikuista, niin kauan kuin hän ei tosiasiallisesti ole tällaisen henkilön huostassa. Tähän sisältyy lapsi/alaikäinen, joka jää ilman huoltajaa sen jälkeen, kun hän on saapunut jonkin EU+-maan alueelle ⁽¹⁵⁾.

Perheestään eroon joutunut lapsi

Lapsi, joka on joutunut eroon toisesta tai kummastakin vanhemmastaan tai aiemmasta laillisesta tai tavanmukaisesta ensisijaisesta huoltajastaan, mutta ei välttämättä muista sukulaisistaan. Näihin lapsiin voi kuulua lapsia, jotka ovat muiden täysi-ikäisten perheenjäsenten seurassa ⁽¹⁶⁾.

Kadonnut henkilö

Vaikka kansainvälisessä oikeudessa ei ole kadonneen henkilön oikeudellista määritelmää, Punaisen Ristin kansainvälinen komitea (ICRC) katsoo kadonneiksi henkilöiksi henkilöt, joiden perheet eivät ole kuulleet heistä ja/tai jotka on luotettavien tietojen perusteella ilmoitettu kadonneiksi aseellisen konfliktin – kansainvälisen tai ei-kansainvälisen konfliktin – tai muiden väkivaltilanteiden tai minkä tahansa muun tilanteen vuoksi, joka saattaa edellyttää toimivaltaisen valtion viranomaisen toimia. Tämä määritelmä sisältää muuttoliikkeen yhteydessä kadonneet henkilöt. Määritelmässä ei lisäksi oleteta, että henkilö on kuollut. Toisessa ääripäässä henkilöä ei enää katsota kadonneeksi, kun perhe on saanut riittävästi luotettavaa ja uskottavaa tietoa hänen kohtalostaan ja olinpaikastaan.

⁽¹⁴⁾ 'Ilman huoltajaa olevan alaikäisen' synonyymi.

⁽¹⁵⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 3 artiklan 7 kohta; kolmansien maiden kansalaisia ulkorajoilla koskevan seulonnan käyttöön otosta ja asetusten (EY) N:o 767/2008, (EU) 2017/2226, (EU) 2018/1240 ja (EU) 2019/817 muuttamisesta 14 päivänä toukokuuta 2024 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston [asetuksen \(EU\) 2024/1356](#), jäljempänä 'seulonta-asetus', 2 artiklan 11 kohta (EUVL, 2024/1356, 22.5.2024); kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden vastaanottoa jäsenvaltioissa koskevista vaatimuksista 14 päivänä toukokuuta 2024 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston [direktiivin \(EU\) 2024/1346](#), jäljempänä 'vastaanotto-olosuhteita koskeva direktiivi', 2 artiklan 5 kohta (EUVL L, 2024/1346, 22.5.2024); vaatimuksista kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden määrittelymiselle kansainvälistä suojelua saaviksi henkilöiksi, pakolaisten ja henkilöiden, jotka voivat saada toissijaista suojelua, yhdenmukaiselle asemalle ja myönnetyn suojelun sisällölle, neuvoston direktiivin 2003/109/EY muuttamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2011/95/EU kumoamisesta 14 päivänä toukokuuta 2024 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston [asetuksen \(EU\) 2024/1347](#), jäljempänä 'aseman määrittelyä koskeva asetusta', 3 artiklan 11 kohta; turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinnasta, asetusten (EU) 2021/1147 ja (EU) 2021/1060 muuttamisesta ja asetuksen (EU) N:o 604/2013 kumoamisesta 14 päivänä toukokuuta 2024 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston [asetuksen \(EU\) 2024/1351](#), jäljempänä 'turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetus', 2 artiklan 11 kohta (EUVL L, 2024/1351, 22.5.2024).

⁽¹⁶⁾ YK:n pakolaisjärjestö (UNHCR), YK:n lastenrahasto (UNICEF), [Safe & Sound: What States can do to ensure respect for the best interests of unaccompanied and separated children in Europe](#), lokakuu 2014, s. 22.

**Edunvalvoja ⁽¹⁷⁾ /
edustaja ⁽¹⁸⁾**

Tässä oppaassa käsitteitä 'edustaja' ja 'edunvalvoja' käytetään samassa merkityksessä lainsäädännön mukaisesti. Molemmilla viitataan riippumattomaan henkilöön, joka on vastuussa lapsen edun ja yleisen hyvinvoinnin turvaamisesta.

Henkilö tai organisaatio, jonka toimivaltaiset elimet nimittävät avustamaan ja edustamaan ilman huoltajaa olevaa alaikäistä [turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksessa] säädetyissä menettelyissä, jotta voidaan varmistaa lapsen etu ja tehdä tarvittaessa alaikäisen puolesta oikeustoimia ⁽¹⁹⁾.

⁽¹⁷⁾ Aseman määrittelyä koskevan asetuksen 3 artiklan 18 kohdan mukaisesti:

'edunvalvojalla' [tarkoitetaan] luonnollista henkilöä tai organisaatiota, myös julkista elintä, jonka toimivaltaiset viranomaiset ovat nimenneet avustamaan ja edustamaan ilman huoltajaa olevaa alaikäistä tai soveltuvin osin toimimaan tämän puolesta, jotta voidaan varmistaa, että ilman huoltajaa oleva alaikäinen voi hyödyntää tämän asetuksen mukaisia oikeuksia ja noudattaa sen mukaisia velvollisuuksia, ja turvaamaan samalla alaikäisen etu ja hänen yleinen hyvinvointinsa.

Käytännössä edunvalvoja on usein rinnastettu edustajan tai sosiaalityöntekijän hahmoon.

⁽¹⁸⁾ Ilmaisua 'edustaja' käytetään vastaanotto-olosuhteita koskevassa direktiivissä, turvapaikkamenettelyasetuksessa, turvapaikka-asioiden ja turvapaikka-asioiden hallinta-asetuksessa, seulonta-asetuksessa ja Eurodac III -asetuksessa. Seulonta-asetuksen johdanto-osan 25 kappaleessa säädetään seuraavaa:

Olisi nimettävä edustaja edustamaan ja avustamaan ilman huoltajaa olevaa alaikäistä seulonnan aikana tai, jos edustajaa ei ole nimetty, henkilö, joka on koulutettu turvaamaan alaikäisen etu ja yleinen hyvinvointi.

Seulonta-asetuksen 13 artiklassa täsmennetään lisäksi seuraavaa: "Edustajalla on oltava tarvittava osaaminen ja asiantuntemus, myös alaikäisten kohtelun ja erityistarpeiden osalta." Vastaavia mainintoja on turvapaikkamenettelyasetuksen 23 artiklassa ja vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 2 artiklan 13 kohdassa:

"edustajalla" [tarkoitetaan] luonnollista henkilöä tai organisaatiota, myös viranomaista, jolla on tarvittava osaaminen ja asiantuntemus, myös alaikäisten kohtelun ja erityistarpeiden osalta, ja jonka toimivaltaiset viranomaiset nimittävät edustamaan ja avustamaan ilman huoltajaa olevaa alaikäistä ja soveltuvin osin toimimaan hänen lukuunsa, jotta voidaan turvata tämän ilman huoltajaa olevan alaikäisen etu ja yleinen hyvinvointi.

Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 2 artiklassa määritellään edustaja seuraavasti: *henkilö tai organisaatio, jonka toimivaltaiset elimet nimittävät avustamaan ja edustamaan ilman huoltajaa olevaa alaikäistä tässä asetuksessa säädetyissä menettelyissä, jotta voidaan varmistaa lapsen etu ja tehdä tarvittaessa alaikäisen puolesta oikeustoimia.*

Aseman määrittelyä koskevan asetuksen yhteydessä käytetään termiä 'edunvalvoja' (ks. alaviite 17). Kunkin määritelmän mukaan heillä on sama rooli, mutta eri tehtävät. Jotta ilman huoltajaa olevan alaikäisen edustuksen jatkuvuus voidaan varmistaa, aseman määrittelyä koskevassa asetuksessa tarkoitettu edunvalvoja voi kuitenkin olla sama henkilö kuin vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin ja turvapaikkamenettelyasetuksen yhteydessä nimetty edustaja.

⁽¹⁹⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 2 artiklan 12 kohta ja 23 artiklan 2 kohdan a alakohta.

EU:n turvapaikkasäännöstö	Se koostuu seuraavista EU:n säädöksistä: Neuvoston direktiivi 2001/55/EY ⁽²⁰⁾ , vastaanotto-olosuhteita koskeva direktiivi, aseman määrittelyä koskeva asetus, turvapaikkamenettelyasetus, asetus (EU) 2024/1350 ⁽²¹⁾ , turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetus, seulonta-asetus, asetus (EU) 2024/1349 ⁽²²⁾ , asetus (EU) 2024/1358 (Eurodac III -asetus) ⁽²³⁾ ja asetus (EU) 2024/1359 ⁽²⁴⁾ .
Perheenjäsenten jäljittäminen	Perheenjäsenten (myös ilman huoltajaa olevien lasten ja perheestään eroon joutuneiden lasten sukulaisten tai entisten hoitajien) etsiminen perhesiteiden palauttamiseksi ja perheen yhdistämiseksi, kun se on lapsen edun mukaista. Tässä oppaassa perheenjäsenten jäljittämistä ja tunnistamista käytetään samassa merkityksessä.

Perheenjäsen

Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksessa ⁽²⁵⁾ ja vastaanotto-olosuhteita koskevassa direktiivissä ⁽²⁶⁾ annetaan perheenjäsenille erityisiä määritelmiä, jotka ovat ratkaisevan tärkeitä oikeudellisten ja hallinnollisten tarkoitusten kannalta. Näiden määritelmien ymmärtäminen auttaa yhdenmukaistamaan tuki- ja perheenyhdistämistoimia sääntelykehyksen nojalla.

Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen mukaan hakijat voidaan saattaa yhteen sellaisen perheenjäsenen kanssa, joka oleskelee laillisesti toisessa EU+-maassa, riippumatta siitä, onko perhe muodostettu alkuperämaassa vai alkuperämaan ulkopuolella, kunhan se on muodostettu ennen heidän saapumistaan EU+-maahan. Ilman huoltajaa olevan lapsen tapauksessa lapsen etu olisi aina otettava huomioon mahdollisessa perheenyhdistämistapauksessa. Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksessa määritellään eri perheenjäsenet seuraavasti:

⁽²⁰⁾ [Neuvoston direktiivi 2001/55/EY](#), annettu 20 päivänä heinäkuuta 2001, vähimmäisvaatimuksista tilapäisen suojelun antamiseksi siirtymään joutuneiden henkilöiden joukoittaisen maahantulon tilanteissa, ja toimenpiteistä näiden henkilöiden vastaanottamisen ja vastaanottamisesta jäsenvaltioille aiheutuvien rasitusten tasapuolisen jakautumisen edistämiseksi (EUVL L 212, 7.8.2001).

⁽²¹⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston [asetus \(EU\) 2024/1350](#), annettu 14 päivänä toukokuuta 2024, uudelleensijoittamista ja humanitaarista maahanpääsyä koskevan unionin kehyksen käyttöönotosta ja asetuksen (EU) 2021/1147 muuttamisesta (EUVL L, 2024/1350, 22.5.2024).

⁽²²⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston [asetus \(EU\) 2024/1349](#), annettu 14 päivänä toukokuuta 2024, rajalla tapahtuvasta palauttamismenettelystä ja asetuksen (EU) 2021/1148 muuttamisesta (EUVL L, 2024/1349, 22.5.2024).

⁽²³⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston [asetus \(EU\) 2024/1358](#), annettu 14 päivänä toukokuuta 2024, Eurodac-järjestelmän perustamisesta biometristen tietojen vertailua varten Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EU) 2024/1351 ja (EU) 2024/1350 ja neuvoston direktiivin 2001/55/EY tehokkaaksi soveltamiseksi ja laittomasti oleskelevien kolmansien maiden kansalaisten ja kansalaisuudettomien henkilöiden tunnistamiseksi sekä jäsenvaltioiden lainvalvontaviranomaisten ja Europolin esittämistä, Eurodac-tietoihin lainvalvontatarkoituksia varten tehtäviä vertailuja koskevista pyynnöistä ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten (EU) 2018/1240 ja (EU) 2019/818 muuttamisesta ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 603/2013 kumoamisesta.

⁽²⁴⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston [asetus \(EU\) 2024/1359](#), annettu 14 päivänä toukokuuta 2024, muuttoliikkeeseen ja turvapaikanhakuun liittyviin kriisitilanteisiin ja ylivoimaisen esteen tilanteisiin vastaamisesta ja asetuksen (EU) 2021/1147 muuttamisesta (EUVL L, 2024/1359, 22.5.2024).

⁽²⁵⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 2 artiklan 8 kohta.

⁽²⁶⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 2 artiklan 3 kohta.

Vaimo, aviomies tai kumppani	Hakijan aviopuoliso tai vakituinen avopuoliso, jos avopuolisot rinnastetaan aviopuolisoihin asianomaisen jäsenvaltion kolmansien maiden kansalaisia koskevassa lainsäädännössä tai asianomaisen jäsenvaltion käytännössä.
Edellä mainittujen puolisoiden alaikäinen lapsi	Avio- tai avopuolisoiden tai hakijan (naimaton) lapsi ”riippumatta siitä, onko kyseinen lapsi syntynyt avioliitossa tai avioliiton ulkopuolella tai adoptoitu kansallisessa lainsäädännössä säädetyn mukaisesti” (turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 2 artiklan 8 kohdan b alakohta).
Isä, äiti tai muu lapsesta vastuussa oleva aikuinen	Jos hakija tai kansainvälisen suojelun saaja on lapsi ja naimaton, isä, äiti tai muu aikuinen, joka on hakijasta vastuussa ”sen jäsenvaltion lainsäädännön tai käytännön mukaan, jossa aikuinen oleskelee” (turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 2 artiklan 8 kohdan c alakohta).
Sukulainen	Sukulainen ei ole lähiomainen, vaan henkilö, johon ilman huoltajaa olevalla lapsella voi olla side ja jonka kanssa lapsi voidaan saattaa yhteen, jos se on lapsen edun mukaista. Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 2 artiklan 9 kohdassa määritellään, että sukulaisella tarkoitetaan ”hakijan aikuista tättä, setää, enoa tai isovanhempaa, joka oleskelee jäsenvaltion alueella, riippumatta siitä, onko hakija syntynyt avioliitossa tai avioliiton ulkopuolella tai onko hänet adoptoitu kansallisessa lainsäädännössä säädetyn mukaisesti”.
Sisarus	Termiä ei ole määritelty turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksessa. EU+-mailloilla voi olla omat määritelmänsä kansallisessa lainsäädännössä. Ilman huoltajaa oleva lapsi voitaisiin saattaa yhteen sisaruksen kanssa toisessa jäsenvaltiossa, jos se on lapsen edun mukaista. Sisaruksena pidetään yleensä veljeä tai sisarta, jolla on vähintään yksi yhteinen vanhempi kyseessä olevan henkilön kanssa.
Riippuvuussuhde	Riippuvuussuhde on turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen mukainen sitova vastuukriteeri ⁽²⁷⁾ . Riippuvuussuhde on olemassa, kun hakija on riippuvainen jäsenvaltiossa laillisesti asuvan lapsensa, sisaruksensa tai vanhempansa avusta tai kun hakijan lapsi, sisarus tai vanhempi oleskelee laillisesti jäsenvaltiossa ja on riippuvainen hakijasta. Riippuvuus voi johtua raskaudesta, vastasyntyneestä lapsesta, vakavasta henkisestä ja fyysisestä sairaudesta, vakavasta vammaisuudesta, vakavasta psyykkisestä traumasta tai korkeasta iästä.

⁽²⁷⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 34 artikla.

Perheenjäsenten jäljittämistä koskevat periaatteet ja käytännöt EU+-maissa ja kolmansissa maissa

1
OSA

KÄYTÄNNÖN OPAS PERHEENJÄSENTEN JÄLJITTÄMISESTÄ
TOINEN PAINOS

I osa – Perheenjäsenten jäljittämistä koskevat periaatteet ja käytännöt EU+-maissa ja kolmansissa maissa

Huhtikuu 2025

1. Perheen yhtenäisyyden ja lasten oikeuksien varmistaminen

Perheenjäsenet voivat muuttoliikkeen yhteydessä joutua eroon toisistaan erilaisissa olosuhteissa, muun muassa ennen maasta poistumista, muuttomatkojen aikana tai kohdemaahan saapumisen jälkeen. Tällainen eroon joutuminen voi tapahtua myös ilman huoltajaa oleville kansainvälistä suojelua hakeville lapsille ja haavoittuvassa asemassa oleville henkilöille. Tässä osassa tarkastellaan perheenjäsenten jäljittämisen tarvetta ja sen roolia kansainvälisen suojelun hakijoiden oikeuksien vaalimisessa ja keskitytään siinä ilman huoltajaa oleviin lapsiin ja riippuvuussuhteessa oleviin aikuisiin ⁽²⁸⁾.

1.1. Perheenjäsenten jäljittäminen – lainsäädäntökehykset

1.1.1. Kansainvälinen lainsäädäntökehys

Perheenjäsenten jäljittäminen on olennaisen tärkeää, koska EU+-maat ovat velvollisia kunnioittamaan oikeutta perhe-elämään ja säilyttämään perheen yhtenäisyyden EU:n lainsäädännön mukaisesti. Nämä velvoitteet on vahvistettu kansainvälisesti, muun muassa kansainvälisessä humanitaarisessa oikeudessa ⁽²⁹⁾ ja kansainvälisessä ihmisoikeuslainsäädännössä ⁽³⁰⁾. Kun ilman huoltajaa olevia tai perheestään eroon joutuneita lapsia jäljitetään, on olennaisen tärkeää varmistaa, että jäsenvaltiot ja Schengenin säännöstöön osallistuvat maat, jäljempänä 'EU+-maat', asettavat etusijalle lapsen oikeuden perhe-elämään ja perheen yhtenäisyyteen. Tämä velvoite perustuu keskeisiin oikeudellisiin välineisiin, kuten lapsen oikeuksia koskevaan Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimukseen (CRC) ⁽³¹⁾, jossa edellytetään, että valtiot kunnioittavat lapsen oikeutta pitää suoraan yhteyttä perheeseensä, ellei se ole lapsen edun vastaista.

Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden ja kansainvälisen ihmisoikeuslainsäädännön mukaan valtioilla on kolme yleistä velvollisuutta, jotka liittyvät kadonneisiin henkilöihin ja heidän perheisiinsä.

- Estetään ihmisten kateisiin joutuminen, myös tahdonvastaisten katoamisten seurauksena. Tähän sisältyvät esimerkiksi velvollisuudet, jotka liittyvät perheenjäsenten eroon joutumisen estämiseen sekä pidätettyjen ja heidän perheidensä välisen yhteydenpidon varmistamiseen.
- Selvitetään kadonneiden henkilöiden kohtalo ja olinpaikka ryhtymällä kaikkiin mahdollisiin toimenpiteisiin, joilla voidaan esimerkiksi ottaa huomioon kadonneiksi ilmoitetut henkilöt, ja antamalla kaikki tiedot heidän kohtalostaan heidän perheilleen.

⁽²⁸⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 34 artiklassa tarkoitettu riippuvuussuhteessa.

⁽²⁹⁾ Punaisen Ristin kansainvälinen komitea, [What is international humanitarian law?](#), maaliskuu 2022.

⁽³⁰⁾ Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeusvaltuutetun toimisto (OHCHR), "The Core International Human Rights Instruments and their Monitoring bodies", OHCHR:n verkkosivusto, haettu 4.11.2024 <https://www.ohchr.org/en/core-international-human-rights-instruments-and-their-monitoring-bodies>.

⁽³¹⁾ YK:n yleiskokouksen 9 artiklan 1 kohta, [yleissopimus lapsen oikeuksista](#), 20.11.1989, Yhdistyneet kansakunnat, sopimussarja, nide 1577, s. 3.

- Tutkitaan kansainvälisiä rikoksia ja nostetaan niistä syytteitä, muun muassa kansainvälisen humanitaarisen oikeuden mukaisista sotarikoksista, myös niistä, joiden vuoksi ihmisiä katoaa. Valtioiden on esimerkiksi ryhdyttävä asianmukaisiin toimenpiteisiin, jotta tahdonvastaisia katoamisia voidaan tutkia ja niistä vastuussa olevat pystytään viemään oikeuden eteen ja jotta perheille voidaan tiedottaa näiden prosessien etenemisestä.

Ihmisoikeussopimukset eivät sisällä yksityiskohtaisia määräyksiä, joissa käsiteltäisiin erityisesti kadonneita henkilöitä ja heidän perheitään (muutoin kuin tahdonvastaisten katoamisten yhteydessä). YK:n sopimuselimet ⁽³²⁾ ja alueelliset tuomioistuimet ovat kuitenkin tulkinneet useita näihin sopimuksiin sisältyviä määräyksiä siten, että ne saavat aikaan kadonneita henkilöitä koskevan valtion sitoumuksen.

Kansainvälisen ihmisoikeuslainsäädännön mukaan valtioiden voidaan katsoa olevan vastuussa puuttumisesta oikeuteen elämään tai oikeuteen yksityis- ja perhe-elämään. Niitä voidaan myös pitää vastuussa kidutuksen, julman, epäinhimillisen tai halventavan kohtelun tai rangaistuksen kiellon rikkomisesta tai tahdonvastaisista katoamisista. Valtioiden on siksi pyrittävä kaikin tavoin estämään ihmisten katoaminen, selvittämään kadonneiden henkilöiden kohtaloa ja olinpaikkaa ja käsittelemään tällaisten tapahtumien seurauksia, muun muassa tukemaan ruumiiden ja jäänteiden tunnistamista. Perheenjäseniä on myös jäljitettävä siksi, että humanitaarisesti on välttämätöntä lieventää inhimillistä kärsimystä. Perheenjäsenten joutumisella eroon toisistaan voi olla vakavia vaikutuksia asianomaisten henkilöiden hyvinvointiin, henkiseen ja fyysiseen kuntoon. Se voi myös aiheuttaa lisäriskejä erityisesti henkilöille, joilla on erityisiä suojelutarpeita (esim. lapset, ikäihmiset, vammaiset tai terveysongelmista kärsivät henkilöt).

Kansainväliset järjestöt ja akateemiset asiantuntijat ovat korostaneet kadonneista läheisistään uutisia odottavien perheiden henkistä taakkaa. Monet kokevat niin sanotun epäselvän menetyksen, joka tarkoittaa epävarmuutta, jolla voi olla vakavia henkisiä ja sosiaalisia seurauksia, jotka voivat johtaa sairauksiin, kuten masennukseen, alkoholismiin tai muihin sairauksiin. Tämä kysymys olisi tunnustettava merkittäväksi kansanterveydelliseksi huolenaiheeksi ⁽³³⁾.

Kansainvälisen humanitaarisen oikeuden, erityisesti Geneven yleissopimusten ⁽³⁴⁾, nojalla osapuolilla on lisäksi useita keskeisiä velvoitteita.

Ihmisten kateisiin joutumisen estäminen: on toteutettava toimenpiteitä, joilla estetään henkilöiden kateisiin joutuminen, muun muassa säilyttämällä perheen yhtenäisyys ja helpottamalla yhteydenpitoa.

Velvollisuus selvittää kohtalo ja olinpaikka: valtioiden on annettava kadonneiden henkilöiden kohtalosta ja olinpaikasta tietoa heidän perheilleen.

Tutkinta ja vastuuvastuu: sotarikokset, myös tahdonvastaiset katoamiset, on tutkittava ja niistä on nostettava syyte.

⁽³²⁾ YK:n yleiskokous, [Kansainvälinen yleissopimus kaikkien henkilöiden suojelemiseksi tahdonvastaiselta katoamiselta](#), A/72/280, 3.8.2017.

⁽³³⁾ ICRC, 'Missing persons and their families – Legal Factsheet', joulukuu 2023; D. Mazzarelli et al, 'Ambiguous loss in the current migration crisis: A medico-legal, psychological, and psychiatric perspective', *Forensic Science International: Mind and Law*, nide 2, 2021, 100064, ISSN 2666-3538.

⁽³⁴⁾ Geneven yleissopimukset ja niiden huomautukset esitetään yksityiskohtaisesti Punaisen Ristin kansainvälisen komitean verkkosivustolla, haettu 22.1.2025, <https://www.icrc.org/en/law-and-policy/geneva-conventions-and-their-commentaries>.

EU:n turvapaikkasäännöstö on yksi niistä aloista, joilla tätä sitoumusta on vahvistettu sopimuslainsäädännöllä, jolla otetaan käyttöön lisätakeita kansainvälistä suojelua hakeneille ilman huoltajaa oleville lapsille. Yksi aloista, joilla tarvitaan erityistä huomiota ja kohdennettuja toimia, on perheenjäsenten jäljittäminen.

1.1.2. EU:n oikeudelliset kehykset ja perheenjäsenten jäljittäminen

EU noudattaa lasten oikeuksia koskevia kansainvälisiä velvoitteita erilaisten oikeudellisten välineiden avulla.

- **Euroopan unionin perusoikeuskirjassa**, jäljempänä 'perusoikeuskirja' ⁽³⁵⁾, ja erityisesti sen 24 artiklassa turvataan lasten oikeus suojeluun, huolenpitoon ja perheen yhtenäisyyteen ja todetaan, että lapsen etu on otettava ensisijaisesti huomioon kaikissa häntä koskevissa toimissa.
- **Euroopan ihmisoikeussopimuksen** ⁽³⁶⁾ 8 artiklassa vahvistetaan perhe-elämän suojelu.
- **Euroopan yhteisen turvapaikkajärjestelmään** kuuluu viimeaikaisia uudistuksia, joissa korostetaan perheenjäsenten jäljittämisen merkitystä erityisesti ilman huoltajaa olevien alaikäisten osalta. Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksessa edellytetään, että jäsenvaltiot tunnistavat ja jäljittävät kansainvälistä suojelua hakevien henkilöiden perheenjäsenet.
- EU korostaa perheenjäsenten jäljittämisen yhteydessä useita keskeisiä toimenpiteitä ja oikeuksia. **Oikeus identiteettiin ja perheen yhtenäisyyteen** takaa, että yksilöillä on mahdollisuus tuntee perheensä ja saada siltä hoivaa. **Oikeudessa perheenyhdistämiseen** keskitytään helpottamaan sujuvia ja inhimillisiä prosesseja, joilla perheitä yhdistetään, erityisesti tapauksissa, joissa on mukana lapsia ja ilman huoltajaa olevia alaikäisiä. **Lapsen etu** on aina otettava ensisijaisesti huomioon. **Oikeus saada tietoa ja suojelua** edellyttää lisäksi, että valtiot antavat tietoa kadonneiden henkilöiden kohtalosta ja varmistavat heidän suojelunsa.

Jäsenvaltioiden on näiden periaatteiden mukaisesti ryhdyttävä aktiivisiin ja huolellisiin toimiin perheenjäsenten jäljittämiseksi ja varmistettava, että lapsen etu on aina prosessin keskiössä.

1.1.3. Euroopan yhteisen turvapaikkajärjestelmän uudistus: muuttoliike- ja turvapaikkasopimus

Euroopan yhteisen turvapaikkajärjestelmän uudistamista koskeva muuttoliike- ja turvapaikkasopimus tuli voimaan kesäkuussa 2024, ja sitä aletaan soveltaa 11. kesäkuuta 2026. Sopimuksen tavoitteena on vahvistaa uudet säännöt muuttoliikkeen hallitsemiseksi ja luoda EU:lle yhteinen turvapaikkajärjestelmä.

⁽³⁵⁾ Euroopan unioni, Euroopan [unionin perusoikeuskirja](#), 26. lokakuuta 2012, 2012/C 326/02.

⁽³⁶⁾ Euroopan neuvosto, [ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamista koskeva eurooppalainen yleissopimus](#), sellaisena kuin se on muutettuna pöytäkirjoilla nro 11 ja 14, Euroopan neuvoston sopimussarja nro 5, 4.11.1950.

Sopimuksen säädökset perustuvat neljään pääpilariin:

- EU:n ulkorajojen turvaaminen
- nopeiden ja tehokkaiden menettelyjen varmistaminen EU+-maissa
- tehokkaan vastuu- ja yhteisvastuujärjestelmän käyttöönotto
- muuttoliikkeen sisällyttäminen kansainvälisiin kumppanuuksiin.

Kaiken kaikkiaan muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksella pyritään luomaan entistä koordinoitumpi ja inhimillisempi turvapaikkajärjestelmä, jossa turvallisuuden ja valvonnan tarve on tasapainossa perusoikeuksien suojelun kanssa. Tämä koskee erityisesti haavoittuvassa asemassa olevia ryhmiä, kuten ilman huoltajaa olevia lapsia ja perheitä.

1.1.4. Perheenjäsenten jäljittämistä koskevat velvoitteet

EU:n uuden turvapaikkasäännösten myötä perheenjäsenten jäljittämisestä on tullut jäsenvaltioiden velvollisuus.

Perheenjäsenten jäljittämisen aloittaminen varhaisessa vaiheessa

Perheenjäsenten jäljittäminen olisi aloitettava **mahdollisimman varhaisessa vaiheessa**, mieluiten ulkorajoilla tehtävän alustavan seulonnan aikana. Kun mahdolliset perheenjäsenten tapaukset pystytään tunnistamaan varhain, perheenjäsenten jäljittämistä koskeva malliasiakirja voidaan täyttää ja tietojen kerääminen saada päätökseen ajoissa, mikä vastaa EU+-maiden velvoitetta asettaa perheeseen liittyvät tapaukset etusijalle vastuun määrittämismenettelyssä.

Tiedon antaminen

Hakijoille **olisi kerrottava** mahdollisuuksista jäljittää perheenjäseniä, muun muassa yksityiskohtaiset tiedot turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen perheen yhtenäisyyttä koskevista säännöksistä, oikeudesta pyytää ja saada perheenjäsenten jäljittämistä koskeva malliasiakirja sekä tietoa tahoista, jotka voivat auttaa sen täyttämässä. Heille olisi myös kerrottava kansallisista ja kansainvälisistä järjestöistä, jotka auttavat perheenjäsenten tunnistamisessa ja jäljittämisessä ⁽³⁷⁾.

Henkilökohtainen puhuttelu

Hakijoiden on saatava **tietoa henkilökohtaisesta puhutteluprosessista** ja erityisesti vaatimuksesta toimittaa tiedot, jotka ovat merkityksellisiä vastuussa olevan EU+-maan määrittämisen kannalta ⁽³⁸⁾. Tähän sisältyvät kaikki yksityiskohtaiset tiedot, joiden avulla voitaisiin tunnistaa perheenjäsenten, sukulaisten tai muiden omaisten olemassaolo EU+-maissa. Lisäksi hakijoille olisi kerrottava tällaisten tietojen toimittamiskeinoista ja EU+-maasta saatavilla olevasta avusta perheenjäsenten jäljittämisessä.

⁽³⁷⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 19 artiklan f alakohta.

⁽³⁸⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 19 artiklan g alakohta.

Turvapaikka- ja maahanmuuttosopimuksen keskeiset näkökohdat ja velvoitteet

Perheenyhdistämisen painottaminen. Perhesiteiden ja perheenjäsenten olinpaikan selvittämiseen menettelyn kaikissa vaiheissa olisi kiinnitettävä entistä enemmän huomiota, jotta vältetään liian pitkät odotusajat ja varmistetaan kattavat tapausarvioinnit.

Perheenyhdistämistapausten asettaminen etusijalle. Sekä pyynnön esittäneiden että sen saaneiden EU+-maiden olisi asetettava perheenyhdistämistapaukset etusijalle koko menettelyn ajan odotusaikojen lyhentämiseksi ja tarkasteltava perusteellisesti kaikkia hakemukseen liittyviä tekijöitä.

Varhainen havaitseminen ja ohjaaminen eteenpäin. Käytössä olisi oltava menettely, jolla mahdolliset perheenyhdistämistapaukset havaitaan varhaisessa vaiheessa ja joka mahdollistaa nopean tunnistamisen ja ohjaamisen vastuumäärittäyksikköön prosessin nopeuttamiseksi.

Tiedon antaminen. Hakijoille olisi kerrottava perheenjäseniä koskevien tietojen jakamisen merkityksestä perheenyhdistämisen helpottamiseksi. Viranomaisten on varmistettava hakijoiden ymmärtävän, että tietoa on annettava ajoissa ja täsmällisesti koko menettelyn ajan.

Ennakoiva toimintatapa. Tietojen antajien, puhuttelijoiden, hakemuskäsittelijöiden, edustajien ja hakijoiden olisi toimittava perheenyhdistämistapauksissa ennakoivasti. Tähän kuuluu perheenjäseniä ja perheenyhdistämismahdollisuuksia koskevien tietojen aktiivinen etsiminen ja niiden esittämiseen kannustaminen.

Oikeudellinen neuvonta. Jäsenvaltioiden on tarjottava hakijoille mahdollisuus oikeudelliseen neuvontaan, jolla heitä tuetaan perheenyhdistämisprosessissa, ja varmistettava, että he ymmärtävät oikeutensa ja velvollisuutensa ja että he ovat saaneet tietoon perustuvaa ohjausta tapauksistaan.

Viranomaisten ja järjestöjen välinen yhteistyö. EU+-maiden viranomaisten ja asiaankuuluvien järjestöjen on tehtävä yhteistyötä, jotta hakijoiden perheenjäsenet voidaan paikantaa ja tunnistaa EU+-maissa. Tällä yhteistyöllä varmistetaan, että kaikki tapauksen näkökohdat tutkitaan ja kaikki näkemykset otetaan huomioon tietoon perustuvaa päätöstä varten. Tähän sisältyy selkeästi perheenjäseniä jäljittävien järjestöjen osallistuminen ⁽³⁹⁾.

Resurssien kohdentaminen. Tehokkaat perheenjäsenten jäljittämismenettelyt edellyttävät, että viranomaisille on riittävästi henkilöresursseja sekä aineellisia ja taloudellisia resursseja. Koulutettu henkilöstö sekä tarvittavat resurssit ja työkalut ovat ratkaisevan tärkeitä menettelyllisten oikeuksien ja perusoikeuksien turvaamiseksi ja nopeiden perheenyhdistämisprosessien varmistamiseksi.

⁽³⁹⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 23 artiklan 3 kohta.

Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetus

Sopimuksen keskeinen osa on turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetus, jolla korvataan asetus (EU) N:o 604/2013 ⁽⁴⁰⁾. Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksesta ja perheenjäsenten jäljittämisestä vastuun määrittämisen yhteydessä on lisätietoa [II osassa](#).

Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksella pyritään saamaan tasapainoon hakijoiden vastuuta koskevat selkeät säännöt ja EU+-maiden väliset yhteisvastuumekanismit. Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksessa **asetetaan etusijalle perheenjäsenten jäljittäminen** ja vahvistetaan perhesiteet ensisijaiseksi perusteeksi määrittäessä, mikä jäsenvaltio on vastuussa kansainvälistä suojelua koskevien hakemusten käsittelystä ⁽⁴¹⁾. Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen ⁽⁴²⁾ mukaisesti hakijoille **annetaan perusteellista tietoa heidän oikeuksistaan** ja käytettävissä olevista menettelyistä, myös mahdollisuudesta perheenyhdistämiseen. Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen nojalla on pakollista käyttää **perheenjäsenten jäljittämistä koskevaa malliasiakirjaa** ⁽⁴³⁾ ja erityistä henkilökohtaista puhuttelua ⁽⁴⁴⁾. Lisäksi hakijoilla on oikeus **maksuttomaan oikeudelliseen neuvontaan** ⁽⁴⁵⁾, jossa varmistetaan, että heillä on mahdollisuus saada tietoon perustuvaa oikeudellista ohjausta koko perheenyhdistämisprosessin ajan. Jäsenvaltioiden on myös tuettava tätä jäljittämisprosessia tekemällä yhteistyötä kansallisten viranomaisten ja asiaankuuluvien kansainvälisten järjestöjen kanssa.

Perheenjäsenten jäljittämistä koskeva malliasiakirja

Perheenjäsenten jäljittämistä koskevasta malliasiakirjasta on yksityiskohtainen katsaus [II osassa](#). Sen täyttöohjeet ovat malliasiakirjassa.

Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 22 artiklassa myönnetään hakijoille oikeus pyytää ja saada perheenjäsenten jäljittämistä koskeva malliasiakirja, joka auttaa tunnistamaan perhesiteet hakuprosessin varhaisessa vaiheessa. Malliasiakirja ja siihen liittyvät tiedot on suositeltavaa toimittaa mahdollisimman pian hakemuksen tekemisen jälkeen. Kansainvälistä suojelua hakevien, joiden perheenjäsenet ovat EU+-maissa, on täytettävä asiakirja mahdollisimman pian. Ilman huoltajaa oleville lapsille on saatavilla erityinen malliasiakirja, joka lapsen edustajan on täytettävä.

⁽⁴⁰⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston [asetus \(EU\) N:o 604/2013](#), annettu 26 päivänä kesäkuuta 2013, kolmannen maan kansalaisen tai kansalaisuudettoman henkilön johonkin jäsenvaltioon jättämän kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä vastuussa olevan jäsenvaltion määrittämisperusteiden ja -menettelyjen vahvistamisesta (uudelleenlaadittu) (EUVL L 180, 29.6.2013).

⁽⁴¹⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 25 artikla.

⁽⁴²⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 19 artikla.

⁽⁴³⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 22 artikla.

⁽⁴⁴⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 22 artikla.

⁽⁴⁵⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 21 artikla.

Eurodac III -asetus

Eurodac-järjestelmään tallennetut tiedot auttavat selvittämään näiden lasten henkilöllisyyden ja auttavat EU+-maita löytämään heidän perheenjäsenensä tai kaikki omaiset, joita heillä voi olla muissa maissa. On erityisesti huomattava, että biometriset tiedot voidaan nyt ottaa 6-vuotiailta (aiemmin 14-vuotiailta) lapsilta, mutta tätä ikää nuoremmilta lapsilta niitä ei edelleenkään oteta. Nämä tiedot auttavat myös kadonneiden lasten jäljittämässä, myös lainvalvontatarkoituksiin, ja täydentävät muita järjestelmiä, kuten Schengenin tietojärjestelmää ⁽⁴⁶⁾. Tehokkaat tunnistamismenettelyt ovat ratkaisevan tärkeitä näissä prosesseissa ⁽⁴⁷⁾.

Seulonta-asetus

Seulonta-asetuksella on ratkaiseva rooli turvapaikkaprosessin alkuvaiheessa. Siinä määrätään alustavien tietojen keräämisestä henkilön saavuttua EU:n alueelle. Tämä on erittäin tärkeää, jotta voidaan tunnistaa mahdolliset välittömät indikaattorit, jotka osoittavat, että perheenjäseniä on jäljitettävä. Tähän alustavaan tiedonkeruuseen sisältyvät muun muassa henkilötiedot, matkustushistoria ja mahdolliset perhesiteet EU:ssa. Sen ansiosta viranomaiset pystyvät nopeasti määrittämään, onko perusteita yrittää perheenyhdistämistä.

Seulonta-asetuksella varmistetaan, että kaikki merkitykselliset tiedot kerätään mahdollisimman pian, ja luodaan perusta jatkoarvioinneille ja -toimille turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen kehyksen puitteissa. Tämä varhaisen tunnistamisen prosessi on ratkaisevan tärkeä sen varmistamiseksi, että perheenjäsenten jäljittämistä koskevat tarpeet tiedostetaan ja niihin vastataan nopeasti. Se auttaa turvaamaan yksilöiden, erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien, kuten ilman huoltajaa olevien alaikäisten, hyvinvoinnin ja oikeudet. Jos seulontavaiheessa esitetään perheen yhtenäisyyttä koskevia vaatimuksia, rajavartioiden olisi viipymättä saatettava nämä tapaukset asianomaisten viranomaisten käsiteltäviksi, jotta hakemus voidaan rekisteröidä viipymättä ja asia ohjata edelleen asianomaisten viranomaisten, esimerkiksi vastuunmäärityksikön, käsiteltäväksi tai turvapaikkamenettelyyn.

Tällaisille edelleen ohjaamisille olisi asetettava tietyt määräajat, jotta varmistetaan oikea-aikainen seuranta ja jotta perheenjäsenten jäljittämistä koskevat tarpeet pystytään tunnistamaan ja niihin voidaan puuttua nopeasti. Tämä varhaisen tunnistamisen ja edelleen ohjaamisen prosessi on olennaisen tärkeää, jotta voidaan turvata henkilöiden, erityisesti haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien, kuten ilman huoltajaa olevien alaikäisten ja riippuvuussuhteissa olevien aikuisten, hyvinvointi ja oikeudet.

⁽⁴⁶⁾ Euroopan parlamentin ja neuvoston [asetus \(EU\) 2018/1862](#), annettu 28 päivänä marraskuuta 2018, Schengenin tietojärjestelmän (SIS) perustamisesta, toiminnasta ja käytöstä poliisiyhteistyössä ja rikosasioissa tehtävässä oikeudellisessa yhteistyössä, neuvoston päätöksen 2007/533/YOS muuttamisesta ja kumoamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1986/2006 ja komission päätöksen 2010/261/EU kumoamisesta (EUVL L 312, 7.12.2018).

⁽⁴⁷⁾ Eurodac III -asetuksen johdanto-osan 44 kappale.

Vastaanotto-olosuhteita koskeva direktiivi

Muuttoliike- ja turvapaikkasopimukseen kuuluvassa vastaanotto-olosuhteita koskevassa direktiivissä on keskeisiä säännöksiä, joilla tuetaan perheenjäsenten jäljittämistä ja suojellaan alaikäisiä. Siinä tähdennetään erityisesti, että lapsen etu ⁽⁴⁸⁾ on ensisijaista, ja se edellyttää, että jäsenvaltiot takaavat alaikäisen fyysisen, henkisen, hengellisen, moraalisen ja sosiaalisen kehityksen kannalta riittävän elintason. Tähän sisältyy perheenyhdistämismahdollisuuksien huomioon ottaminen, alaikäisen hyvinvoinnin ja sosiaalisen vakauden varmistaminen ja suojeleminen riskeiltä, kuten väkivallalta tai hyväksikäytöltä. Direktiivin 27 artiklassa käsitellään erityisesti ilman huoltajaa olevia alaikäisiä, ja siinä määrätään edustajan nimeämisestä. Edustajan tehtävänä on muun muassa auttaa perheenjäsenten jäljittämisessä ja varmistaa, että alaikäisille tiedotetaan ja heitä tuetaan koko prosessin ajan. Direktiivissä säädetään myös, että jäsenvaltioiden on aloitettava perheenjäsenten jäljittäminen mahdollisimman pian ja toteutettava asianmukaiset luottamuksellisuustoimenpiteet alaikäisen ja hänen omaistensa turvallisuuden suojelemiseksi ⁽⁴⁹⁾.

Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 27 artiklan 10 kohta

Jäsenvaltioiden on alettava jäljittää ilman huoltajaa olevan alaikäisen perheenjäseniä, tarvittaessa kansainvälisten tai muiden järjestöjen avustuksella, mahdollisimman pian sen jälkeen, kun kansainvälistä suojelua koskeva hakemus on tehty, ja samaan aikaan suojeltava kyseisen ilman huoltajaa olevan alaikäisen etua. Jos alaikäisen tai hänen lähiomaistensa henki tai koskemattomuus saattaa olla uhattuna, varsinkin, jos kyseiset lähiomaiset ovat jääneet alkuperämaahan, on huolellisesti varmistettava, että kyseisiä henkilöitä koskevien tietojen keruu, käsittely ja välittäminen tapahtuvat luottamuksellisesti, jotta vältetään vaarantamasta heidän turvallisuuttaan.

Menettelyt rajoilla ja perheenjäsenten jäljittäminen

Seulontaprosessilla on keskeinen rooli rajoilla tapahtuvissa menettelyissä ja perheenjäsenten jäljittämisessä.

Seulontamenettely

Tiedonkeruu. Seulonta-asetuksen 17 artiklan 1 kohdan g alakohdan mukaisesti viranomaisten on kerättävä tietoa siitä, onko kolmansien maiden kansalaisilla perheenjäseniä jossakin jäsenvaltiossa. Ilman huoltajaa oleville alaikäisille myönnetään erityistakeet ⁽⁵⁰⁾, joilla varmistetaan, että koulutettu edustaja tai henkilö tukee lasta seulonnan aikana lapselle sopivalla ja ymmärrettävällä tavalla.

⁽⁴⁸⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 26 artikla.

⁽⁴⁹⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 27 artiklan 10 kohta.

⁽⁵⁰⁾ Seulonta-asetuksen 13 artikla.

Jäljittämisen aloittaminen. Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 19 artiklan 1 kohdan f alakohdassa säädetään, että hakijoille on tiedotettava perheen yhdistämisen vaihtoehtoista, muun muassa oikeudesta pyytää ja saada perheenjäsenten jäljittämistä koskeva malliasiakirja. Tämä prosessi olisi aloitettava mahdollisimman pian. Kerättyjä tietoja pitäisi käyttää ainoastaan jäljittämistarkoituksiin eivätkä ne saisi vaikuttaa kielteisesti asianomaisiin osapuoliin. Hakijalle olisi ilmoitettava tästä takeesta.

Rajalla tapahtuva turvapaikkamenettely

Rajalla tapahtuvaa turvapaikkamenettelyä sovelletaan ilman huoltajaa oleviin lapsiin, jos he muodostavat turvallisuusuhan ⁽⁵¹⁾. Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen perheen yhdistämiskriteerejä voidaan soveltaa, ja jäsenvaltioiden on toteutettava viipymättä toimia ilman huoltajaa olevien alaikäisten perheenjäsenten tunnistamiseksi ja varmistettava, että lapsen etu asetetaan etusijalle ⁽⁵²⁾. Kansainväliset järjestöt voivat avustaa jäljittämisessä siten, että kaikissa toimissa kunnioitetaan luottamuksellisuutta ja asianomaisten osapuolten suojelua.

Jos henkilön iästä on epäilyksiä, saatetaan tarvita iän arviointia. Perheenjäsenten jäljittäminen voidaan suosituksen mukaan keskeyttää tämän arvioinnin aikana tilapäisesti, kunnes henkilön ikä on vahvistettu. Kun ikä on vahvistettu, perheenjäsenten jäljittämistä pitäisi jatkaa pikaisesti, jotta voidaan varmistaa, että asiaankuuluvia turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen määräaikoja noudatetaan.

Henkilöstön, joka käsittelee ilman huoltajaa olevia alaikäisiä koskevia tapauksia, on saatava erityiskoulutusta, jotta voidaan vastata näiden lasten erityistarpeisiin ja varmistaa säännösten asianmukainen soveltaminen. On olennaisen tärkeää kerätä tarvittavat tiedot ajoissa, koska niiden keräämättä jääminen voi johtaa siihen, että turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen mukaisia perheen yhdistämistä koskevia ratkaisevan tärkeitä määräaikoja ei noudateta ⁽⁵³⁾.

1.2. Perheenjäsenten jäljittämisen tarkoitus

Perheenjäsenten jäljittämällä on useita tärkeitä tarkoituksia kaikille hakijoille, myös ilman huoltajaa oleville alaikäisille, jotka ovat erityisen haavoittuvassa asemassa oleva ryhmä.

1. Ensinnäkin se auttaa paikantamaan perheenjäsenet, joiden kanssa hakija haluaa päästä yhteen tai joiden kanssa hänet pitäisi saattaa yhteen, riippumatta siitä, onko kyse EU+-maista vai tapauksen mukaan kolmansista maista tai lähtömaista.
2. Toiseksi sillä pyritään palauttamaan ja ylläpitämään yhteyksiä erossa olevien perheenjäsenten välillä edellyttäen, että kaikki suostuvat siihen ja että se ei aiheuta vaaraa kenellekään heistä sen jälkeen, kun lapsi koskevissa tapauksissa on määritetty lapsen etu.

⁽⁵¹⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 53 artiklan 1 kohdan mukaisesti.

⁽⁵²⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 23 artikla.

⁽⁵³⁾ Ks. [II osa](#).

3. Kolmanneksi se helpottaa perheenyhdistämistä, kun se on asianomaisten henkilöiden edun mukaista ja kun tässäkin on varmistettu turvallisuus ja osapuolten suostumus.

EU:n turvapaikkapolitiikassa kiinnitetään erityistä huomiota ilman huoltajaa oleviin lapsiin, koska he ovat erittäin haavoittuvia, kuten vastaanotto-olosuhteita koskevassa direktiivissä todetaan. Direktiivissä edellytetään, että jäsenvaltiot toteuttavat kaikki tarvittavat toimet perheenjäsenten jäljittämiseksi ⁽⁵⁴⁾ ja asettavat siinä lapsen edun etusijalle ⁽⁵⁵⁾.

Lisäksi perheenjäsenten jäljittämisen tulokset ja lapsen alkuperämaan tilanteesta kerätyt merkitykselliset tiedot voivat olla hyödyllisiä lapsen edun määrittämisessä, kuten lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 22 artiklassa ja lapsen oikeuksien komitean yleiskommentissa nro 12 todetaan:

Turvapaikanhakijalapsset saattavat myös tarvita tehokasta perheenjäsenten jäljittämistä ja asiaankuuluvia tietoja alkuperämaansa tilanteesta, jotta heidän etunsa voidaan määrittää. ⁽⁵⁶⁾

Näiden tietojen avulla asiaankuuluvat sidosryhmät pystyvät tunnistamaan lapsen yksilölliset tarpeet, laatimaan ja tarjoamaan näiden tarpeiden perusteella asianmukaista ja räätälöityä suojelua ja hoivaa sekä määrittämään lapsen edun heidän yksilöllisten olosuhteidensa perusteella. Perheenjäsenten jäljittäminen on myös kotouttamisväline vastaanottavassa yhteiskunnassa, koska sen avulla varmistetaan taustan tuntemus ja lapsen epävirallinen tunnistaminen. On erittäin tärkeää esimerkiksi tietää koulutus- ja terveystausta, henkilöiden välisten suhteiden laatu vanhempien ja muiden sukulaisten kanssa, hyväksikäytön ja/tai lähisuhdeväkivallan historia, perheen sosioekonominen tilanne, perheenjäsenten terveysolosuhteet ja paikalliset yhteiskunnalliset ulottuvuudet. Lisäksi tehokas perheenjäsenten jäljittäminen on olennaisen tärkeää myös sen estämiseksi, että lapset päätyvät adoptoitavaksi tai sijaishoittoon, kun heidän biologiset vanhempansa ovat elossa ja haluavat päästä yhteen heidän kanssaan, jos se on lapsen edun mukaista.

Perheenjäsenten jäljittämisen soveltamisala ja menetelmä voivat olla erilaisia sen mukaan, toteutetaanko se kansainvälisen suojelun hakemuksesta vastuussa olevan jäsenvaltion määrittämiseksi turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinnasta annetun asetuksen mukaisesti vai kansainvälistä suojelua koskevan menettelyn laajemmassa kehityksessä. Seuraavassa esitetään tärkeimmät erot perheenjäsenten jäljittämisessä EU:n alueella ja alkuperämaassa tai kolmannessa maassa.

⁽⁵⁴⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 27 artiklan 10 kohta.

⁽⁵⁵⁾ Asiaankuuluvasta oikeudellisesta kehiksestä on lisätietoja [Liite I. Oikeudellinen kehys – keskiössä lasten oikeudet](#).

⁽⁵⁶⁾ YK:n lapsen oikeuksien komitean [yleiskommentti nro 12 \(2009\): Lapsen oikeus tulla kuulluksi](#), CRC/C/GC/12, 20.7.2009, 124 kohta.

	Perheenjäsenten jäljittäminen perheen yhdistämistä varten EU+:n sisällä	Perheenjäsenten jäljittäminen alkuperämaassa tai kolmansissa maissa
Alueellinen soveltamisala	Perheenjäsen voi olla EU+-maan alueella.	Perheenjäsen voi olla lapsen alkuperämaassa tai kolmannessa maassa.
Tarkoitus	- Noudatetaan lapsen etua. - Määritetään kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä vastaava jäsenvaltio. - Saatetaan perheenjäsenet, sisarukset tai sukulaiset yhteen jäsenvaltion alueella.	- Noudatetaan lapsen etua. - Palautetaan perhesiteet. - Saatetaan lapsi yhteen perheenjäsenen kanssa - EU:n vastaanottavassa maassa - alkuperämaassa tai kolmannessa maassa.
Oikeudellinen velvoite	- Otetaan huomioon ja arvioidaan lapsen etu. - Varmistetaan, että pätevä edustaja vastaa turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksessa säädetyistä tehtävistä ⁽⁵⁷⁾. - Tunnistetaan perheenjäsenet, sisarukset tai sukulaiset ⁽⁵⁸⁾. - Esitetään turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksessa tarkoitettu vastaanottopyyntö sen jälkeen, kun vastuussa oleva jäsenvaltio on määritetty ⁽⁵⁹⁾. - Saatetaan perheenjäsenet, sisarukset tai sukulaiset yhteen edellyttäen, että se on lapsen edun mukaista.	- Otetaan huomioon ja arvioidaan lapsen etu. - Aloitetaan perheenjäsenten jäljittäminen tai jatketaan prosessia tarvittaessa. - Varmistetaan, että pätevä edustaja edustaa/avustaa lasta. - Arvioidaan lapsen asema (perheen yhdistämisen valmistelemiseksi).

On ehdottomasti ymmärrettävä, että lapsen perheen paikantaminen **ei välttämättä johda perheen yhdistämiseen**. Perheen yhdistäminen ei välttämättä aina ole mahdollista tai tarkoituksenmukaista, ja toimivaltaisten viranomaisten on otettava huomioon muita tekijöitä erityisesti mahdollisen perheen yhdistämisen tapauksissa.

Lapset. Lasten osalta lapsen edun periaatteen on ohjattava kaikkia päätöksiä, ja lapsen oikeutta tulla kuulluksi on kunnioitettava ja heidän näkemyksilleen on annettava asianmukainen painoarvo kehitystason perusteella. Jos lapsi tai perheenjäsen on haluton palauttamaan siteet, syyt on selvitettävä huolellisesti. Neuvonta – jota tarjotaan erikseen tai yhdessä puhelimitse, videoyhteyden kautta tai muulla tavalla – voi joskus tukea perhesiteiden

⁽⁵⁷⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 23 artiklan 5 kohta.

⁽⁵⁸⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 23 artiklan 6 kohta.

⁽⁵⁹⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 25 artikla.

palauttamista. Jos lapsi tai perhe kuitenkin lopulta ilmaisee, ettei siteiden palauttamista haluta, tätä toivetta olisi kunnioitettava ⁽⁶⁰⁾.

Aikuiset. Aikuisten osalta perheenyhdistäminen edellyttää suostumusta ja osoitettua halukkuutta yhdistymiseen. Tämä koskee erityisesti puolisoita, joilla voi myös olla oikeus perheenyhdistämiseen. On myös tärkeää arvioida ja käsitellä mahdollisia riskejä, esimerkiksi lähisuhdeväkivaltatapauksissa, jotka voivat vaikuttaa perheenjäsenten yhdistämistä koskevaan päätökseen.

Jos hakija tai perhe ei kuitenkaan lopulta halua palauttaa perhesiteitä, tätä toivetta on kunnioitettava.

1.3. Perheenjäsenten jäljittämisen prosessien keskeiset toimijat

Eri toimijoiden osallistuminen perheenjäsenten jäljittämisen prosessiin riippuu vastaanottavan maan oikeudellisesta ja institutionaalisesta kehyksestä, riskitekijöiden analyysistä ja luottamuksellisuuden periaatteesta kussakin yksittäistapauksessa. Erityisesti silloin, kun kyse on turvapaikanhakijoista tai pakolaisista, yhteistyö alkuperämaan viranomaisten tai vastaanottavan maan konsuliviranomaisten kanssa voi altistaa henkilön haitalle, jos valtio on vainon pääasiallinen harjoittaja. Lisäriskeille altistumisen estämiseksi on noudatettava suurta varovaisuutta, ja yksilöllinen tilanne on arvioitava perusteellisesti. Yksittäisen tapauksen olosuhteiden mukaan perheenjäsenten jäljittäminen voi tarkoittaa perheenjäsenten tunnistamista EU+-alueella tai EU+-alueen ulkopuolella, alkuperämaassa tai kolmannessa maassa (esim. lapsi on esimerkiksi saattanut lähteä pakolaisleiriltä, jonne vanhemmat ovat jääneet). Se edellyttäisi yhteistyötä muiden kansallisten viranomaisten tai toisen EU+-maan viranomaisten kanssa tai resurssien käyttämistä alkuperämaassa tai kolmannessa maassa, jos tämä ei vaarantaisi lasta ja perhettä.

⁽⁶⁰⁾ Lisätietoja lapsia koskevasta oikeudellisesta kehyksestä on kohdassa [Liite I. Oikeudellinen kehys – keskiössä lasten oikeudet](#).

Taulukossa esitetään yksityiskohtaisesti toimijat, jotka voisivat olla mukana:

	Perheenjäsenten jäljittäminen EU+maassa	Perheenjäsenten jäljittäminen alkuperämaassa tai kolmansissa maissa
Toimijat	• Lapsi. • Lapsen edustaja. • Vastaanottavan jäsenvaltion viranomaiset ⁽⁶¹⁾. • Muiden EU+-maiden viranomaiset. • Kansainväliset tai muut asiaankuuluvat järjestöt, myös jäljittävät järjestöt ⁽⁶²⁾. • Lapsen perheenjäsenet. • Muu.	• Lapsi. • Lapsen edustaja. • Vastaanottavan valtion viranomaiset ⁽⁶³⁾. • Vastaanottavan valtion suurlähetystöt ja konsulipalvelut. • Kansainväliset tai muut asiaankuuluvat järjestöt ⁽⁶⁴⁾. • Paikalliset jäljittämispalvelut. • Alkuperämaan tai kolmannen maan viranomaiset edellyttäen, että se ei aiheuta riskiä lapselle tai hänen perheenjäsenilleen. • Muu.

Sekä lapsilla että riippuvuussuhteessa olevilla aikuisilla on oltava käytössä asianmukaiset mekanismit, joilla tuetaan perheenjäsenten jäljittämistä ja joissa otetaan huomioon heidän erityistarpeensa ja olosuhteensa.

Hakija on perheenjäsenten jäljittämisessä usein pääasiallinen tietolähde riippumatta siitä, onko kyseessä lapsi vai riippuvuussuhteessa oleva aikuinen. **Lasten** tapauksessa olisi otettava käyttöön asianmukaiset lapsille soveltuvat mekanismit ⁽⁶⁵⁾, joiden avulla lapsi pystyy ymmärtämään perheenjäsenten jäljittämisen tavoitteen, prosessin sekä mahdolliset tulokset ja seuraukset. Tähän kuuluu sen varmistaminen, että tulkit tai mahdolliset kieli- ja kulttuurivälittäjät ovat yhtä lailla tietoisia siitä, että lapsen kanssa tärkeää olla tekemisissä lapselle soveltuvalla tavalla, erityisesti kielen ja viestinnän käytössä.

Lapselle olisi viipymättä kerrottava perheenjäsenten jäljittämisprosessista ja siinä mahdollisesti saavutetusta edistyksestä sekä kuultava häntä niistä. Lapsen näkemykset olisi otettava huomioon kaikissa vaiheissa, ja niiden olisi oltava etusijalle lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.

Edunvalvojan olisi edistettävä lapsen osallistumista menettelyyn, ja edunvalvoja voi toimia lapsen ja menettelyyn osallistuvien eri toimijoiden välisenä yhteystahona. Lapsen

⁽⁶¹⁾ Tähän voivat kuulua kaikki asiaankuuluvat lastensuojelun sidosryhmät, kuten oikeusviranomaiset, paikalliset sosiaalipalvelut, edunvalvojat ja terveyspalvelut.

⁽⁶²⁾ Lisätietoa on [II osan](#) kohdassa "Perheenjäseniä jäljittävät järjestöt".

⁽⁶³⁾ Tähän voivat kuulua kaikki asiaankuuluvat lastensuojelun sidosryhmät, kuten oikeusviranomaiset, paikalliset sosiaalipalvelut, edunvalvojat ja terveyspalvelut.

⁽⁶⁴⁾ On tärkeää huomata, että Punaisen Ristin kansainvälinen komitea ja Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun kansalliset yhdistykset eivät jaa perheenjäsenten jäljittämisen tuloksia kolmansien osapuolten kanssa. Tiedot toimitetaan yksinomaan ja suoraan kadonneiden sukulaisten etsinnässä mukana oleville perheenjäsenille.

⁽⁶⁵⁾ Lapselle soveltuvat mekanismit ovat järjestelmiä tai prosesseja, jotka on suunniteltu helposti ymmärrettäviksi ja lapsille esteettömiksi, millä varmistetaan, että heidän tarpeitaan ja oikeuksiaan kunnioitetaan. Näissä mekanismeissa asetetaan etusijalle lasten hyvinvointi ja turvallisuus, jolloin lasten on helpompi ilmaista näkemyksensä, käyttää palveluja ja saada asianmukaista tukea.

edunvalvojan olisi tuettava lasta ja oltava lapsen mukana koko perheenjäsenten jäljittämisen prosessin ajan. Edunvalvojan olisi edustettava lasta ja tarvittaessa täydennettävä hänen oikeustoimikelpoisuuttaan ja varmistettava, että kaikki toimet toteutetaan lapsen edun mukaisesti. Nimetylle edunvalvojalle olisi tiedotettava kaikista lapseen liittyvistä toimista, ja häntä olisi kuultava niistä. Edunvalvoja voi myös osallistua aktiivisesti merkityksellisten tietojen hankkimiseen lapselta sen mukaan, mitkä tapauksen yksilölliset olosuhteet ovat.

Aikuisilla, jotka voivat myös tarvita tukea koko prosessin ajan, olisi oltava käytössä toimenpiteitä, joiden avulla he pystyvät ymmärtämään perheenjäsenten jäljittämiseen liittyvät tavoitteet ja vaiheet. Tapauksissa, joissa aikuisen hakijan kyky osallistua päätöksentekoon on rajoittunut haavoittuvuuden vuoksi, hakijan mukana olisi oltava nimetty edustaja tai tukihenkilö, joka varmistaa, että hänen näkökulmansa ja mieltymyksensä otetaan kaikissa vaiheissa huomioon. Tälle edustajalle olisi tiedotettava kaikista toteutetuista toimista, ja häntä olisi kuultava niistä. Hänen olisi puolustettava riippuvuussuhteessa olevan aikuisen etua ja tuettava häntä perheenjäsenten jäljittämiseen tarvittavien tietojen antamisessa.

EU+-maiden viranomaisia, jotka voisivat osallistua perheenjäsenten jäljittämisen prosessiin, ovat esimerkiksi turvapaikkaviranomaiset, maahanmuuttoviranomaiset ja lastensuojeluviranomaiset kansallisella ja paikallisella tasolla. Mukana voivat olla myös vastaanottavan valtion suurlähetystöt tai konsulipalvelut lähtömaassa tai kolmansissa maissa. EU:n turvapaikkasäännösten⁽⁶⁶⁾ mukaisesti jäsenvaltioiden viranomaisilla on proaktiivinen rooli lapsen perheenjäsenten jäljittämisessä, jos tämän katsotaan olevan lapsen edun mukaista. Valtioiden olisi lastensuojeluviranomaisten ja muiden asiaankuuluvien palvelujen avulla kehitettävä perheenjäsenten jäljittämisen prosesseja ja tehtävä perheenjäsenten jäljittämisestä pakollista ilman huoltajaa olevien lasten tapauksessa – paitsi jos sen ei katsota olevan lapsen edun mukaista tai jos se voisi vaarantaa lapsen tai hänen perheensä. Perheenjäsenten jäljittäminen on edellytys lapsen hyvinvoinnin kannalta välttämättömälle suojelulle ja huolenpidolle⁽⁶⁷⁾. Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen⁽⁶⁸⁾ mukaisesti toimivaltaisten viranomaisten henkilöstön on saatava jatkuvaa koulutusta lasten erityistarpeista.

Asiaan liittyvä EUAA:n työkalu

EUAA on laatinut koulutusmoduuleja ja käytännön oppaita, joissa käsitellään lasten ja muiden haavoittuvassa asemassa olevien hakijoiden erityistarpeita. Lisätietoja on EUAA:n koulutusluettelossa EUAA:n verkkosivustolla osoitteessa <https://euaa.europa.eu/training-catalogue>.

Lisäksi perheenjäsenten jäljittäminen on yksi turvapaikka-asioiden osa-alue, jolla EU+-maat tekevät usein yhteistyötä **kansainvälisten tai muiden asiaankuuluvien järjestöjen** kanssa ja turvautuvat niiden palveluihin. Joillakin kansainvälisillä järjestöillä on huomattavaa kokemusta ja asiantuntemusta perheenjäsenten jäljittämisen alalla. Näillä järjestöillä on vakiintuneita verkostoja, työkaluja ja menetelmiä, joilla autetaan perheenjäsenten jäljittämisessä siten, että varmistetaan lapsen turvallisuus ja etu. Tällaisten järjestöjen palvelut ovat erityisen

⁽⁶⁶⁾ Erityisesti aseman määrittelyä koskevan asetuksen 33 artiklan 7 kohta, vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 27 artiklan 10 kohta ja turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 23 artikla.

⁽⁶⁷⁾ Erityisesti lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 8, 9 ja 10 artikla.

⁽⁶⁸⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 23 artiklan 6 kohta.

merkityksellisiä, kun perheenjäseniä jäljitetään alkuperämaissa tai kolmansissa maissa. Järjestöjä, joiden kanssa EU+-maat tekevät yhteistyötä tältä osin, ovat muun muassa YK:n pakolaisjärjestö, Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö, Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun kansainvälinen liike ja kansainväliset sosiaalipalvelut.

Jäsenvaltiot voivat auttaa hakijaa pääsemään tällaisten järjestöjen jäljittämispalveluihin. Niiden olisi myös tarvittaessa pyydettävä asiaankuuluvien järjestöjen ja viranomaisten apua hakijan auttamiseksi perheenjäsenten jäljittämisprosessissa edellyttäen, että asianomaisten järjestöjen periaatteita ja vaatimuksia noudatetaan ⁽⁶⁹⁾. Kyseessä olevan henkilön (lapsi tai aikuinen, jonka osalta jäljittämisprosessi suoritetaan) suostumusta on pyydettävä ennen näiden järjestöjen ja asianomaisten viranomaisten välistä tietojen jakamista ⁽⁷⁰⁾.

Paikallisyhteisöjen järjestöjen palvelut ja toimijat, joilla on käytännön kokemusta ja jotka tuntevat yhteisön siteet sekä sosiaaliset ja uskonnolliset verkostot, voitaisiin tarvittaessa myös ottaa mukaan perheenjäsenten jäljittämisprosessiin. Luottamuksellisuus, tietosuoja ja turvallisuus olisi otettava huomioon päätettäessä, osallistuvatko paikalliset palvelut toimiin, jotta lapsi, perheenjäsenet tai itse palveluntarjoajat eivät joutuisi vaaraan. Tällaisten järjestöjen osallistuessa jäljittämisprosessiin olisi varmistettava, että niiden periaatteita ja vaatimuksia noudatetaan.

Alkuperämaan tai kolmannen maan olosuhteiden mukaan sekä lapsen ja perheenjäsenten turvallisuuden ja luottamuksellisuuden periaatteen perusteellisen tarkastelun jälkeen **alkuperämaan tai kolmannen maan viranomaiset tai näitä maita edustavat Euroopan diplomaattiset edustustot** voivat myös osallistua perheenjäsenten jäljittämiseen. Tämä olisi aina **tehtävä erittäin huolellisesti**, jotta ei vaaranneta asianomaisia henkilöitä, turvapaikkamenettelyn luotettavuutta eikä hakijoiden ⁽⁷¹⁾ ja heidän perheenjäsentensä turvallisuutta.

Kun **lapsen perheenjäsen** löydetään, tämä olisi otettava mukaan perhesiteiden tarkistamiseen, perhesiteiden palauttamiseen ja perheenjäsenten jäljittämisprosessin mahdolliseen lopputulokseen, jos se on lapsen edun mukaista. Muut perheenjäsenet tai sukulaiset, jotka oleskelevat EU+-alueella mutta joiden ei katsota olevan lapsesta vastuussa jäsenvaltiossa, olisi otettava mukaan prosessiin, koska on todennäköistä, että heillä on perheenjäsenten jäljittämisprosessin kannalta merkityksellisiä tietoja.

Edellä mainittujen perheenjäsenten jäljittämisprosessin toimijoiden lisäksi myös **muilla profileilla** voi olla merkitystä. Heihin kuuluvat esimerkiksi syyttäjät tai tuomarit, opettajat ja psykologit, uskonnolliset tai yhteisön johtajat, muut lapsen tai perheen tiedossa olevat henkilöt.

Yleisesti ottaen näiden toimijoiden välinen **yhteistyö** koordinoitussa järjestelmässä helpottaisi toimivaa ja monialaista perheenjäsenten jäljittämisprosessia. Aina olisi oltava käytössä takeita, joilla varmistetaan, että kaikki asianomaiset toimijat ottavat ensisijaisesti huomioon lapsen edun ja erityisesti lapsen ja perheen turvallisuuden.

⁽⁶⁹⁾ Erityisesti Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun liikkeen jäsenet. On tärkeää huomata, että Punaisen Ristin kansainvälinen komitea ja Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun kansalliset yhdistykset eivät jaa perheenjäsenten jäljittämisen tuloksia kolmansien osapuolten kanssa. Tiedot toimitetaan yksinomaan ja suoraan kadonneiden sukulaisten etsinnässä mukana oleville perheenjäsenille.

⁽⁷⁰⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 23 artiklan 3 ja 6 kohdan ja vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 27 artiklan 10 kohdan (2024) mukaisesti.

⁽⁷¹⁾ Aseman määrittelyä koskevan direktiivin 33 artiklan 7 kohdan ja vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 27 artiklan 10 kohdan mukaisesti.

Muistilista perheenjäsenten jäljittämistä varten

Tässä muistilistassa esitetään perheenjäsenten jäljittämistä koskevat keskeiset näkökohdat siten, että kunnioitetaan yksilön oikeuksia, varmistetaan vapaaehtoinen osallistuminen, säilytetään luottamuksellisuus ja edistetään perheenyhdistämistä silloin, kun se on turvallista ja tarkoituksenmukaista.

- ☐ **Pidetään perheenjäsenten jäljittäminen erillään suojelupäätöksistä.** Varmistetaan, että perheenjäsenten jäljittämistoimien tulokset tai mitkään perheenjäsenten jäljittämismenettelyn aikana kerätyt tiedot eivät vaikuta päätökseen kansainvälisen suojelun myöntämisestä tai epäämisestä.
- ☐ **Edistetään perheenyhdistämistä.** Keskitytään perheenjäsenten jäljittämiseen, jotta voidaan saattaa perhe yhteen, turvata perheen yhtenäisyys ja hyödyntää perheiden tarjoamaa suojaavaa tukea sekä ottaa samalla huomioon henkilön halukkuus ja etu.
- ☐ **Vältetään perheiden eroon joutumista.** Turvapaikkaa yhdessä hakevia perheitä ei yleensä pitäisi erottaa toisistaan paitsi poikkeuksellisissa olosuhteissa. Jos lapsi on joutunut eroon perheestään, varmistetaan, että häneen pidetään säännöllisesti yhteyttä, jos se on lapsen edun mukaista. Jäljittämismenettely voi aiheuttaa hakijoille ja lapsille suurta emotionaalista ahdistusta, minkä vuoksi asianmukainen psykologinen tuki on tarpeen. Lisäksi laajemman perheen jäsenten tai huoltajien läsnäolo on olennaisen tärkeää lapsen emotionaalisen hyvinvoinnin kannalta. Heistä eroon joutumista olisi vältettävä, jos nämä henkilöt eivät aiheuta lastensuojeluriskejä.
- ☐ **Käytetään tietoja ainoastaan jäljittämiseen.** Varmistetaan, että perheenjäsenten jäljittämistä varten kerätyt tiedot käytetään yksinomaan tähän tarkoitukseen. Pidetään perheenjäsenten jäljittämismenettelyn aikana kerätyt tiedot luottamuksellisina. Otetaan käyttöön takeita, joilla varmistetaan, että koko perheenjäsenten jäljittämismenettely ja tietojen kerääminen eivät vaikuta kielteisesti kehenkään asianomaisista osapuolista.
- ☐ **Vapaaehtoinen perusta.** Perheenjäsenten jäljittäminen on vapaaehtoista, ja se voidaan aloittaa vain asianomaisen osapuolen pyynnöstä, tietoon perustuvan päätöksen perusteella. Kieltäytyminen jakamasta tietoja sukulaisista ei saisi vaikuttaa kielteisesti turvapaikkaprosessiin.
- ☐ **Tietoon perustuva suostumus.** Hankitaan tietoon perustuva suostumus kaikilta osapuolilta ennen henkilökohtaisten tai arkaluonteisten tietojen paljastamista ja ennen lisätoimiin ryhtymistä. Sekä jäljittämistä pyytäneellä että jäljitetyllä perheenjäsenellä on oikeus kieltäytyä yhteydenotosta ja olla ilmoittamatta sukulaiselleen tarkkaa sijaintia/ osoitetta (jos se ei ole jo tiedossa).

□ **Arvioidaan riskit.** Otetaan huolellisesti huomioon mahdolliset riskit kaikille perheenjäsenille, myös jäljitettävälle ja jäljittämisprosessin aloittaville, ennen jäljittämisprosessin aloittamista ja sen kaikissa myöhemmissä vaiheissa. Jos myöhemmässä vaiheessa saadaan uusia tietoja riskeistä, jäljittämissuunnitelmaa olisi arvioitava uudelleen näiden tietojen perusteella.

□ **Asetetaan suojele ja etu etusijalle.** Kaikissa päätöksissä olisi asetettava etusijalle lapsen suojele, turvallisuus ja etu.

Perheenyhdistämistä koskevassa päätöksessä olisi otettava huomioon kaikkien osapuolten tarpeet, edut, turvallisuus ja toiveet.

2. Periaatteet ja menettelylliset takeet

Perheenjäsenten jäljittämisessä on turvattava haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden ja riippuvuussuhteissa olevien aikuisten hyvinvointi, myös lasten etu. Tämä on olennaisen tärkeää sen varmistamiseksi, että heidän oikeuksiaan kunnioitetaan täysimääräisesti koko jäljittämisprosessin ajan. Jotta tämä voidaan saada aikaan, menettelyllisillä takeilla edistetään oikeudenmukaisuutta, avoimuutta ja henkilökeskeistä toimintamallia ja kiinnitetään erityistä huomiota perheen yhtenäisyyteen, turvallisuuteen ja hyvinvointiin.

2.1. Keskiössä lapsen etu

Perheenjäsenten jäljittäminen on keskeistä, jotta voidaan täyttää lapsen oikeus ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä perheenjäseniinsä. Jäsenvaltioiden on myös tärkeää noudattaa velvollisuuttaan säilyttää nämä suhteet, kun se on lapsen edun mukaista.

Lapsen edun periaate on yksi lapsen oikeuksien yleissopimuksen ⁽⁷²⁾ ja perusoikeuskirjan ⁽⁷³⁾ perustana olevista neljästä ohjaavasta periaatteesta, jotka koskevat lapsen oikeuksia (oikeus syrjimättömyyteen, lapsen etu, oikeus elämään ja kehitykseen sekä oikeus tulla kuulluksi). Kuten lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 3 artiklan 1 kohdassa todetaan:

Kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

YK:n lapsen oikeuksien komitea selvensi, että lapsen etu olisi tulkittava kolmitahoiseksi käsitteeksi ⁽⁷⁴⁾, johon kuuluvat seuraavat:

- aineellinen oikeus
- perustavanlaatuinen, tulkitseva oikeudellinen periaate ja
- menettelysäännöt.

YK:n lapsen oikeuksien komitea ilman huoltajaa olevien ja huoltajastaan eroon joutuneiden lasten kohtelua alkuperämaansa ulkopuolella koskevassa yleiskommentissa nro 6 (2005) ⁽⁷⁵⁾ ohjeita siitä, miten lapsen etu otetaan huomioon yleisenä menettelysääntönä erityisten menettelytakeiden avulla. Sen kantaa lapsen oikeudesta tämän edun ensisijaisesta huomioon ottamisesta käsitellään lisää yleiskommentissa nro 14 (2013) ⁽⁷⁶⁾ menettelyllisten takeiden ohella.

⁽⁷²⁾ Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 2, 3, 6 ja 12 artikla.

⁽⁷³⁾ Perusoikeuskirjan 24 artikla.

⁽⁷⁴⁾ Ks. Lapsen etu YK:n lapsen oikeuksien komitean perusteella, [yleiskommentti nro 14 \(2013\) lapsen oikeudesta saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon \(3 artiklan 1 kohta\)](#), 29.5.2013, CRC/C/GC/14.

⁽⁷⁵⁾ YK:n lapsen oikeuksien komitean [yleiskommentti nro 6 \(2005\) ilman huoltajaa olevien ja huoltajastaan eroon joutuneiden lasten kohtelu alkuperämaansa ulkopuolella](#), CRC/GC/2005/6, 1.9.2005, 80–88 kohta.

⁽⁷⁶⁾ YK:n lapsen oikeuksien komitean [yleiskommentti nro 14 \(2013\) lapsen oikeudesta saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon \(3 artiklan 1 kohta\)](#), 29.5.2013, CRC/C/GC/14.

Euroopan yhteisen turvapaikkajärjestelmän uudet välineet on pantava täytäntöön sekä perusoikeuskirjan että lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen mukaisesti. Tämä velvoite esitetään selkeästi seulonta-asetuksen johdanto-osan 25 kappaleessa ja turvapaikkamenettelyasetuksen johdanto-osan 67 kappaleessa. Näissä asetuksissa korostetaan, että kaikkien toimivaltaisten viranomaisten on otettava ensisijaisesti huomioon lapsen etu, kun ne soveltavat Euroopan yhteisen turvapaikkajärjestelmän välineitä. Tämä näkökohta on otettava huomioon koko turvapaikkamenettelyn ajan. Lisäksi vastaanotto-olosuhteita koskevassa direktiivissä esitettyä edun arviointia sovelletaan myös turvapaikkamenettelyyn ⁽⁷⁷⁾.

Yksi keskeinen näkökohta lapsen edun varmistamisessa on perheen yhtenäisyyden säilyttäminen ⁽⁷⁸⁾. Alaikäisten pitäisi pysyä vanhempiansa tai huoltajiensa luona aina, kun se on mahdollista. Tämän tukemiseksi perheen yhtenäisyyden periaatteessa edellytetään, että perheet, joissa on alaikäisiä lapsia, majoitetaan oloihin, jotka vastaavat heidän erityistarpeitaan, vältetään eroon joutumista ja varmistetaan vakaus. Tämä pätee myös tapauksissa, joissa säilöönnotolle on perusteita, koska perheen yhtenäisyyden periaate edellyttää asianmukaisten vaihtoehtojen käyttöä säilöönnotolle sellaisten perheiden osalta, joissa on alaikäisiä. Näillä vaihtoehtoilla olisi varmistettava, että perheet majoitetaan niiden tarpeita vastaaviin ympäristöihin ⁽⁷⁹⁾.

Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen yhteydessä lapsen etuun sisällytetään vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin asiaa koskevat säännökset ⁽⁸⁰⁾. On ehdottoman kunnioittaa kokonaisvaltaisesti lapsen etua ja perheen yhtenäisyyttä ja sisällyttää ne edun arviointiin. Tämä tarkoittaa sitä, että perheen hyvinvointi ja yhtenäisyys on otettava huomioon ja säilytettävä mahdollisimman suuressa määrin kaikissa menettelyissä.

Perheenjäsenten tunnistaminen ja jäljittäminen ovat tämän kehyksen keskeisiä osia.

Tavoitteena on varmistaa, että perheen yhtenäisyys säilytetään siirtomenettelyjen ja rajamenettelyjen aikana ⁽⁸¹⁾. Viranomaisten on kaikin tavoin pyrittävä tunnistamaan ja jäljittämään perheenjäsenet perheen yhtenäisyyden periaatteen ja lapsen edun vaalimiseksi. Prosessi ei saa aiheuttaa vaaraa asianomaiselle lapselle, perheelle tai perheenjäseniä jäljittäville toimijoille.

Jäljittämisen aikana vastuu lapsesta säilyy vastaanottavalla valtiolla. Siksi olisi arvioitava perheenjäsenten jäljittämistä koskevien erityistarkoitusten riskit. Tämän riskinarvioinnin on oltava osa ennen jäljittämistä tehtävää edun arviointia, koska edun arvioinnissa analysoidaan sekä lapsen että perheen turvallisuusnäkökohtia, mahdollisuuksia palauttaa siteet perheeseen ja/tai perheenyhdistämistä, lapsen hyvinvointia ja lapsen näkemyksiä hänen ikänsä ja

⁽⁷⁷⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 22 artiklan 2 kohta.

⁽⁷⁸⁾ Perheen yhtenäisyys olisi säilytettävä mahdollisuuksien mukaan (turvapaikkamenettelyasetuksen 45 artiklan 2 kohta ja 54 artiklan 2 kohta).

⁽⁷⁹⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin johdanto-osan 40 kappaleessa säädetään, että perheet, joissa on alaikäisiä, on majoitettava vastaanottotiloihin heidän tarpeidensa mukaan. Myös turvapaikkamenettelyasetuksen 54 artiklan 2 kohdassa edellytetään yhdenmukaisuutta vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin vaatimusten kanssa.

⁽⁸⁰⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen johdanto-osan 46 kappale ja 23 artiklan 4 kohta.

⁽⁸¹⁾ Tämä vahvistetaan turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen johdanto-osan 70 kappaleen, 67 ja 68 artiklan sekä turvapaikkamenettelyasetuksen 45 artiklan säännöksissä.

kehitystasonsa mukaisesti. Myös perheenjäsenten jäljittämisen erityiskeinot, mahdolliset toimijat, joita asia koskee, ja mahdolliset tiedonkeruutavat olisi määritettävä ja otettava siinä kokonaisvaltaisesti huomioon turvallisuustakeet. Lapsi voidaan saattaa perheen kanssa yhteen vain, jos yhdistäminen on lapsen edun mukaista.

Lapsiavioliitot: lapsen etu ja oikeudelliset näkökohdat

Kaikissa tapauksissa, joissa toinen tai molemmat avioliiton osapuolet ovat alaikäisiä, edun arvioinnissa on otettava huomioon kaikki seuraavaksi esitetyt tekijät.

Jos ilman huoltajaa oleva alaikäinen on naimisissa jäsenvaltiossa laillisesti asuvan aikuisen kanssa tai jos molemmat puoliset ovat alaikäisiä, avioliittoa arvioidaan yleensä lapsen suojelua ja hyvinvointia koskevien kansallisten lakien ja kansainvälisten normien perusteella. **Perheenjäsenten jäljittämisen ja perheenyhdistämisen** yhteydessä jäsenvaltiot voivat pitää avioliittoa pätevänä vain, jos se on yhdenmukainen tällaisten avioliittojen pätevyyttä koskevan kansallisen lainsäädännön kanssa ja jos liitto ei ole ristiriidassa lapsen edun kanssa.

Kun avioliitossa on osallisena alaikäinen, joka on naimisissa aikuisen kanssa, alaikäisen hyvinvointia ja mahdollisia suojelutarpeita koskevat lisänäkökohdat ovat olennaisen tärkeitä. Viranomaisten on arvioitava huolellisesti, palveleeko jäljittäminen ja myöhempi perheenyhdistäminen alaikäisen etua, erityisesti silloin, kun avioliittoon voi liittyä hyväksikäyttöön, pakottamiseen tai muihin riskeihin liittyviä huolenaiheita. Tähän sisältyy lastensuojeluviranomaisten ja asiaankuuluvien järjestöjen ottaminen mukaan antamaan ohjausta ja varmistamaan, että lapsen hyvinvointi asetetaan etusijalle kaikissa toimissa.

Jos molemmat puoliset ovat alaikäisiä, liittoa voidaan tarkastella erityisen harkitsevasti, sillä jäsenvaltiot korostavat yleensä alaikäisten suojelua nuorten henkilöiden liittojen virallistamisen sijaan. Tällaisissa tapauksissa jäljittämisessä ja perheenyhdistämisessä keskityttäisiin varmistamaan molempien alaikäisten turvalliset ja ikään sopivat elinolot ja huolehtimaan siitä, että toimenpiteet ovat kunkin **lapsen edun** mukaisia. Myös tältä osin kansalliset lait ja lastensuojeluperiaatteet ohjaavat toimintatapaa siten, että niissä keskitytään selvästi alaikäisten terveyteen, turvallisuuteen ja henkilökohtaiseen kehitykseen sen sijaan, että vahvistettaisiin siviilioikeudellinen asema.

Riskinarviointi

Lapselle tai lapsen perheenjäsenille mahdollisesti aiheutuvat riskit olisi otettava huomioon jäljittämisen prosessin kaikissa vaiheissa mahdollisten haittojen välttämiseksi. Tämän varmistamiseksi on olennaisen tärkeää kerätä kaikki asiaankuuluvat tiedot alkuperämaasta ja/tai kauttakulkumaasta sekä määrittää mahdolliset riskit ja lieventävät toimenpiteet niiden vaikutusten vähentämiseksi. Lasten perheenyhdistämistä koskevissa valmisteluissa on otettava huomioon, että heitä on suojeltava syrjinnältä, kohdennetuilta hyökkäyksiltä ja ihmiskauppaverkostojen uusilta kostotoimilta (ks. jäljempänä olevat esimerkit). Jos perheenjäsenten jäljittäminen voisi vaarantaa lapsen tai hänen perheenjäsenensä, tapaus olisi siirrettävä toimivaltaisten toimijoiden käsiteltäväksi, jotta voidaan selvittää kansainvälisen suojelun tarve ⁽⁸²⁾

Jäljempänä on luetteloitu olosuhteita, jotka vaativat erityistä huomiota. Luettelo ei ole tyhjentävä.

- **Kostotoimien riski lähisuhdeväkivaltatapauksissa:** Jos perheessä on ollut lähisuhdeväkivaltaa, perheenyhdistäminen voi altistaa lapsen lisähaitalle. Perheen dynamiikan arviointi ja turvallisen ympäristön varmistaminen lapselle on olennaisen tärkeää.
- **Osallistuminen aseelliseen väkivaltaan:** Lapsilla, jotka ovat osallistuneet aseelliseen väkivaltaan omaa yhteisöään vastaan, on ainutlaatuisia riskejä. Heidän turvallisuutensa varmistaminen edellyttää huolellista suunnittelua ja erikoistuneiden järjestöjen osallistumista.
- **Vaino:** Jos lapsi tai hänen perheenjäsenensä ovat vaarassa joutua vainotuksi kotimaassaan, perheenjäsenen jäljittäminen voi altistaa heidät vakaville seurauksille. Ennen yhteyden ottamisen aloittamista on olennaisen tärkeää arvioida poliittista toimintaympäristöä ja mahdollisia uhkia. Esimerkiksi syrjäytyneisiin etnisiin tai uskonnollisiin ryhmiin kuuluiin lapsiin ja heidän perheisiinsä voi kohdistua tavallista suurempia vainon riskejä. Perheenjäsenten jäljittämisyhtymyksissä on otettava nämä tekijät huomioon ja asetettava etusijalle asianomaisten henkilöiden turvallisuus ja anonymiteetti.
- **Ihmiskauppa ja hyväksikäyttö:** Perheenjäsenten jäljittäminen saattaa altistaa lapsen tai hänen perheenjäsenensä ihmiskauppiain kostotoimille, erityisesti jos lapsi on toiminut todistajana. Tällaisissa tapauksissa perheenjäsenten jäljittämistoimet on arvioitava huolellisesti, jotta perhettä ei altistettaisi lisävaaralle. Tapauksissa, joissa lapsi on ollut ihmiskaupan uhri, yhteydenotot perheeseen voivat tahattomasti paljastaa ihmiskauppiaille lapsen olinpaikan, jolloin sekä lapsi että hänen perheensä ovat vaarassa. Perusteelliset riskinarvioinnit ja ihmiskaupan vastaisten järjestöjen osallistuminen ovat tarpeen.

⁽⁸²⁾ IOM, UNICEF, IOM-UNICEF Strategic Collaboration Framework (2022–2023), [Family tracing and assessment form](#), 2022.

Aiheeseen liittyvät julkaisut

EASO, [Käytännön opas lapsen edusta turvapaikkamenettelyissä](#), 2019. Tämä opas tukee EU+-maiden viranomaisia lapsen edun periaatteen soveltamisessa ja lasten turvapaikkamenettelyihin sisältyvien takeiden parantamisessa. Oppaassa käsitellään lapsen edun taustatekijöitä, asiaankuuluvia takeita, ohjeita siitä, miten lapsen etua arvioidaan käytännössä, sekä haavoittuvuus- ja riski-indikaattoreita.

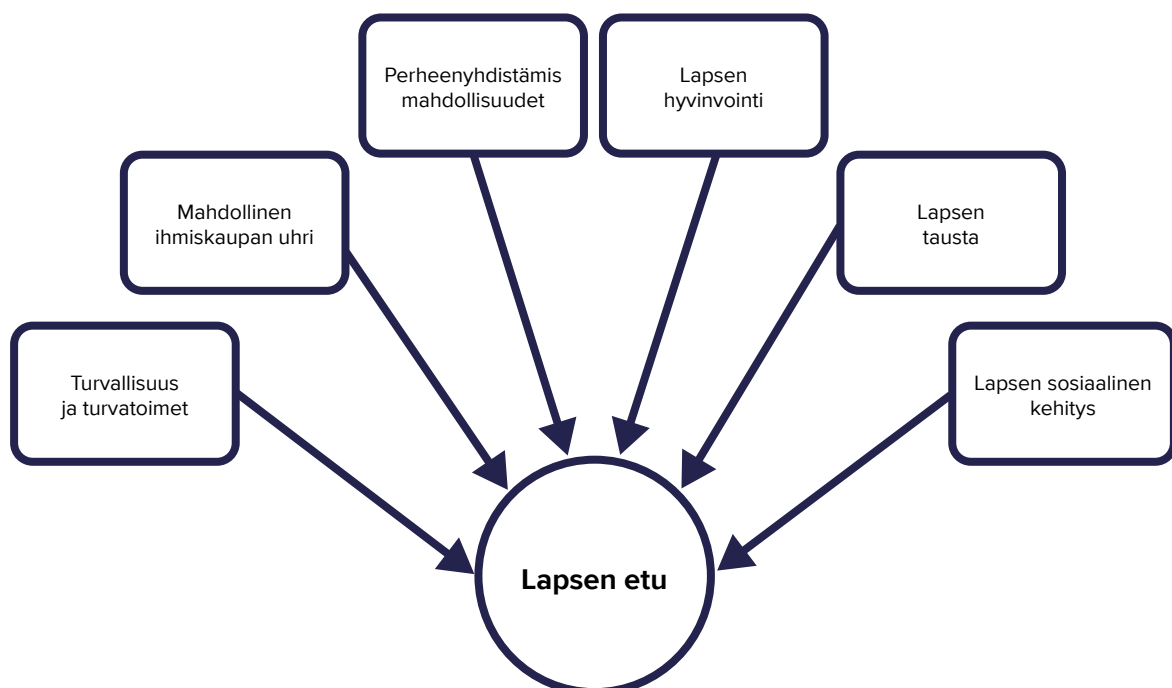
Euroopan unionin perusoikeusvirasto (FRA), [Vanhempien huolenpitoa vailla olevien lasten edunvalvonta](#), 30.6.2014. Tässä käsikirjassa annetaan edunvalvojille tietoa siitä, miten edun arviointi tehdään tai miten varmistetaan, että edun arvioinnin tekevät viranomaiset ottavat huomioon kaikki asiaankuuluvat seikat.

Aseman määrittelyä koskevan asetuksen johdanto-osan 15 kappale

Lapsen etua arvioidessaan jäsenvaltioiden viranomaisten olisi erityisesti otettava asianmukaisesti huomioon perheen yhtenäisyyden periaate sekä alaikäisen hyvinvointi ja sosiaalinen kehitys, kielitaito, turvallisuus ja asianomaisen alaikäisen näkemykset hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti.

Kaavio 1. Lapsen edun osatekijät

Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksessa edellytetään, että viranomaiset asettavat **etusijalle** sellaisten henkilöiden kansainvälistä suojelua koskevat hakemukset, joilla on perheenjäseniä EU+-maissa. Sekä pyynnön esittäneiden että sen saaneiden maiden odotetaan nopeuttavan perheen yhtenäisyyteen liittyviä pyyntöjä ja siirtoja sekä varmistavan nopean pääsyn turvapaikkamenettelyyn. Viranomaisten olisi osoitettava joustavuutta ja pyrittävä saattamaan perheenjäsenet yhteen mahdollisimman nopeasti.

2.2. Menettelylliset takeet

Tässä osiossa esitellään menettelylliset takeet, joilla varmistetaan haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden suojelu ja hyvinvointi perheenjäsenten jäljittämisen aikana, myös ilman huoltajaa olevien alaikäisten ja riippuvuussuhteessa olevien aikuisten osalta. Nämä takeet ovat asiaankuuluvien oikeudellisten välineiden ja ei-sitovien säädösten suositusten mukaisia. Esimerkiksi edunvalvojan tai edustajan rooli on olennaisen tärkeä sekä lapsille että riippuvuussuhteessa oleville aikuisille – tapauksen mukaan – tietojen, edustuksen ja avun antamisessa, jos perheenjäsenten jäljittämistä koskevaa päätöstä on tarkasteltava uudelleen.

Takeisiin kuuluvat:

1. turvallisuus
2. edunvalvoja/edustaja
3. tieto
4. lapsen näkemysten kuuleminen
5. luottamuksellisuus
6. tietosuoja
7. perhesiteiden todentaminen
8. asian ratkaiseminen epäselvissä tapauksissa hakijan eduksi
9. tehokkaat oikeussuojakeinot.

Lisäksi perheen yhtenäisyyden periaatteella on ratkaisevan tärkeä rooli hakijan hyvinvoinnin turvaamisessa. Asiaankuuluvien toimijoiden välinen yhteistyö on olennaisen tärkeää sen varmistamiseksi, että nämä takeet pannaan tehokkaasti täytäntöön. Näillä menettelyllisillä toimenpiteillä varmistetaan, että perheenjäsenten jäljittämisen ei pyritä ainoastaan saattamaan perheitä yhteen vaan se myös tehdään tavalla, jossa kunnioitetaan ja suojellaan täysin asianomaisten henkilöiden oikeuksia.

2.2.1. Turvallisuus

Turvallisuus on olennaisen tärkeää haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden, erityisesti ilman huoltajaa olevien lasten ja riippuvuussuhteessa olevien aikuisten, perheenjäsenten jäljittämisessä. Perheenjäsenten jäljittämisessä olisi otettava turvallisuus huomioon kokonaisvaltaisesti ⁽⁸³⁾. Alustavan riskinarvioinnin lisäksi turvallisuutta on seurattava jatkuvasti koko perheenjäsenten jäljittämisprosessin ajan. Tässä yhteydessä on otettava huomioon

⁽⁸³⁾ Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 6 artikla.

hakijoiden fyysinen ja henkinen turvallisuus sekä jäljitettävälle perheenjäsenille mahdollisesti aiheutuvat riskit. Tämä koskee erityisesti tapauksia, joissa voi olla huolta lähisuhdeväkivallasta, ihmiskaupasta tai muista väkivallan tai hyväksikäytön muodoista. Ilman huoltajaa olevien lasten ja riippuvuussuhteessa olevien aikuisten osalta edunvalvojalla tai edustajalla on oltava keskeinen rooli sen varmistamisessa, että lapsi ymmärtää mahdolliset riskit kehitystasonsa mukaisesti ja lapsen tukemisessa mahdollisten huolenaiheiden ilmaisemisessa. Vastaavasti riippuvuussuhteessa oleville aikuisille, kuten niille, joilla on henkistä, fyysistä tai emotionaalista haavoittuvuutta, on kerrottava mahdollisista riskeistä helposti ymmärrettävällä tavalla, ja heidän edustajansa on autettava heitä ilmaisemaan huolenaiheitaan.

2.2.2. Edunvalvojan nimittäminen

Kansainvälisten yleissopimusten ja EU:n asetusten mukaisesti on olemassa selkeä velvoite antaa erityistä suojelua ja apua jokaiselle lapselle, joka on tilapäisesti tai pysyvästi vailla perheensä turvaa. Tätä korostetaan erityisesti lapsen oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa ⁽⁸⁴⁾, jossa keskitytään etenkin pakolaislasten suojeluun. EU:n uudessa turvapaikkalainsäädännössä tätä vahvistetaan määräämällä, että ilman huoltajaa oleville alaikäisille on nimittävä edustaja tai edunvalvoja koko turvapaikkamenettelyn ajaksi.

Perusoikeusvirasto, *Vanhempien huolenpitoa vailla olevien lasten edunvalvonta*, 30.6.2014.

Lisäohjeita edunvalvojan roolista perheenjäsenten jäljittämisen perusoikeusviraston käsikirjassa, joka koskee vanhempien huolenpitoa vailla olevia lapsia.

Kun lapsi on vailla vanhempien huolenpitoa, edunvalvojalla on kolme erillistä tehtävää kaaviossa esitetyn mukaisesti.

1. Varmistetaan lapsen yleinen hyvinvointi

2. Turvataan lapsen etu

3. Huolehditaan oikeudellisesta edustamisesta ja täydennetään lapsen oikeustoimikelpoisuutta

Nimetyn edustajan rooli on ratkaisevan tärkeä. Edustaja varmistaa, että lapsi voi käyttää oikeuttaan tulla kuulluksi. Ensimmäisestä seulontavaiheesta alkaen koko turvapaikkamenettelyn ajan edustaja on vastuussa sen varmistamisesta, että ilman huoltajaa olevaa alaikäistä edustetaan ja avustetaan asianmukaisesti. Tähän kuuluu toimiminen lapsen edun mukaisesti, tämän oikeustoimikelpoisuudesta huolehtiminen tarvittaessa ja merkittävän panoksen antaminen perheenjäsenten jäljittämisen perheen yhtenäisyyden säilyttämiseksi.

Riippuvuussuhteessa olevien aikuisten, joilla ei ole kykyä edustaa itseään, olisi myös saatava oikea-aikaista apua nimetyltä edustajalta, kuten kansallisissa kehyksissä säädetään.

⁽⁸⁴⁾ Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 20 artikla ja 22 artiklan 2 kohta.

Haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien, erityisesti riippuvuussuhteessa olevien aikuisten, osalta menettelyllisissä takeissa on otettava huomioon erityistarpeet ja -ongelmat.

Riippuvuussuhteessa olevat aikuiset voivat tarvita

- **yksilöllistä tiedottamista** – tietoa olisi tarjottava helposti saatavilla olevalla tavalla ja otettava siinä huomioon mahdolliset kognitiiviset, aistinvaraiset tai kieleen liittyvät haasteet
- **tukea päätöksenteossa** – edustajien olisi avustettava riippuvuussuhteessa olevia aikuisia päätöksenteossa, erityisesti ymmärtämään perheenjäsenten jäljittämisen vaikutuksia tai kun he antavat suostumuksensa tiettyihin toimiin
- **säännöllisiä tarkastuksia ja mukautuksia** – riippuvuussuhteessa olevan aikuisen hyvinvoinnin varmistamiseksi saatetaan tarvita jatkuvia arviointeja, ja tukimekanismeihin on tehtävä tarvittaessa mukautuksia.

Tapauksissa, joissa riippuvuussuhteessa olevat aikuiset ovat haluttomia osallistumaan perheenjäsenten jäljittämiseen, heidän toiveensa olisi otettava huolellisesti huomioon. Edustajan täytyy ehkä punnita yksilön itsemääräämisoikeutta suhteessa suojelunäkökohtiin, jotka perustuvat edun periaatteeseen, samaan tapaan kuin ilman huoltajaa olevien lasten kohdalla.

Uuden muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen mukaan henkilöä, jonka etu on tai saattaisi olla ristiriidassa ilman huoltajaa olevan alaikäisen edun kanssa, ei pidä nimetä edustajaksi, jotta edustajan tehtävä hoidetaan varmasti tehokkaasti ⁽⁸⁵⁾. Lisäksi edustajilla on oltava asianmukainen pätevyys ja asiantuntemus. Heidän on myös osallistuttava säännölliseen koulutukseen pysyäksään ajan tasalla ja pystyäkseen antamaan tarvittavaa tukea ⁽⁸⁶⁾. Lisäksi ilman huoltajaa oleville alaikäisille annettavan edustuksen ja tuen jatkuvuus ⁽⁸⁷⁾ on tärkeää. Lainsäädäntökehykseen sisältyy säännöksiä sellaisten edustajien uudelleenarvioinnista ja mahdollisesti korvaamisesta, jotka eivät hoida tehtäviään asianmukaisesti ⁽⁸⁸⁾.

Edustajan tehtävät ovat laajoja ja niitä on vahvistettu Euroopan yhteisessä turvapaikkajärjestelmässä. Niihin kuuluu avustaminen turvapaikkahakemusten rekisteröinnissä ja jättämisessä, valmistautuminen henkilökohtaisiin puhutteluihin ja niihin osallistuminen sekä tarvittavien tietojen antaminen turvapaikkamenettelystä. Lisäksi edustajalla on keskeinen rooli perheenjäsenten jäljittämässä ja sen varmistamisessa, että alaikäinen pyritään mahdollisuuksien mukaan saattamaan yhteen perheenjäsentensä kanssa. Aseman määrittelyä koskevan asetuksen mukaan edunvalvojalla on myös velvollisuuksia, jotka liittyvät aseman peruuttamiseen ja jatkuvaan avustamiseen perheenjäsenten jäljittämässä ⁽⁸⁹⁾.

Myös vankkojen mekanismien luominen edustajan toiminnan seurantaan ja valvontaa varten on tärkeää. Hallinto- tai oikeusviranomaisten tekemä säännöllinen valvonta on olennaisen

⁽⁸⁵⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 27 artiklan 2 kohta; turvapaikkamenettelyasetuksen 23 artiklan 2 kohdan 3 alakohta; aseman määrittelyä koskevan asetuksen 33 artiklan 1 kohdan 4 alakohta; Eurodac III -asetuksen 14 artiklan 1 kohdan 3 alakohta; seulonta-asetuksen 13 artiklan 4 kohta.

⁽⁸⁶⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 23 artiklan 9 kohta, jota tukevat vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 26 artiklan 6 kohta, turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 23 artiklan 2 kohta ja aseman määrittelyä koskevan asetuksen 33 artiklan 2 kohdan a alakohta.

⁽⁸⁷⁾ Seulonta-asetuksen johdanto-osan 25 kappale ja 13 artiklan 4 kohta.

⁽⁸⁸⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 27 artiklan 8 kohta ja turvapaikkamenettelyasetuksen 23 artiklan 9 kohdan 2 alakohta.

⁽⁸⁹⁾ Aseman määrittelyä koskevan asetuksen 33 artiklan 2 kohdan b ja c alakohta.

tärkeää. Ilman huoltajaa olevien alaikäisten edustajiaan vastaan tekemät valitukset on tutkittava perusteellisesti. Tässä on muun muassa varmistettava, että alaikäiset voivat tehdä luottamuksellisesti ja turvallisesti valituksia edustajistaan, kuten vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin, aseman määrittelyä koskevan asetuksen, turvapaikkamenettelyasetuksen ja turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen asiaa koskevissa artikloissa täsmennetään ⁽⁹⁰⁾.

Asiaan liittyvä EUAA:n/FRA:n julkaisu

EUAA–FRA, [Practical Tool for Guardians – The asylum procedure](#), lokakuu 2023, osio 2.3 ”Lodging an application for international protection”.

2.2.3. Tietojen antaminen asianmukaisesti

Lasten ja riippuvuussuhteessa olevien aikuisten tehokkaan osallistumisen kannalta on olennaisen tärkeää varmistaa, että he saavat riittävästi tietoa oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan perheenjäsenten jäljittamisprosessin aikana sekä kaikesta edistymisestä ja tuloksista. Tämä tarkoittaa muun muassa suoraa viestintää tai tietojen toimittamista edunvalvojan tai edustajan tuella kansallisten menettelyjen ja henkilön ymmärryskyvyn perusteella.

Lapsille tiedot olisi annettava ikätasolle sopivassa ja helposti ymmärrettävässä muodossa. Kuten lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen yleiskommentissa nro 6 korostetaan:

Näiden näkemysten ja toiveiden tietoisien ilmaisemisen mahdollistamiseksi tällaisille [ilman huoltajaa oleville ja perheestään eroon joutuneille] lapsille on välttämätöntä antaa kaikki oleelliset tiedot, jotka koskevat esimerkiksi heidän oikeuksiaan ja saatavilla olevia palveluja, kuten viestintäkeinoja, turvapaikkaprosessia, perheen jäljittämistä ja tilannetta heidän kotimaassaan. ⁽⁹¹⁾

Uudessa muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksessa säädetään alaikäisille tiedottamista koskevista päivitetystä vaatimuksista. Turvapaikkamenettelyasetuksen 8 artiklan 1 ja 2 kohdassa sekä vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 5 artiklassa säädetään, että tiedot on annettava kielellä, jota lapsi ymmärtää tai jota hänen voidaan kohtuudella olettaa ymmärtävän. Nämä tiedot on annettava myös lapsiystävällisellä tavalla, ja lapsen edustajan on osallistuttava siihen selkeyden ja ymmärrettävyyden varmistamiseksi ⁽⁹²⁾.

⁽⁹⁰⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 27 artiklan 5 kohdan a alakohta; aseman määrittelyä koskevan asetuksen 33 artiklan 4 kohta; turvapaikkamenettelyasetuksen 23 artiklan 5 kohdan a alakohta; turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 19 artiklan 1 kohdan r alakohta.

⁽⁹¹⁾ YK:n lapsen oikeuksien komitean [yleiskommentti nro 6 \(2005\) ilman huoltajaa olevien ja perheestään eroon joutuneiden lasten kohtelusta kotimaansa ulkopuolella](#), CRC/GC/2005/6, 1.9.2005, 25 kohta.

⁽⁹²⁾ Vastaanotto-olosuhteita koskevan direktiivin 5 artiklan 2 kohta; turvapaikkamenettelyasetuksen johdanto-osan 30 kappale, 8 artiklan 2 kohta ja 23 artiklan 2 kohdan a alakohta; turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 20 artiklan 3 kohta.

Lisäksi turvapaikkamenettelyasetuksessa säädetään, että tiedot olisi annettava tiedotteilla ja erityisesti alaikäisille tarkoitetuilla aineistoilla ⁽⁹³⁾. Näin toimimalla pyritään lisäämään lapsen ymmärrystä kansainvälistä suojelua koskevasta menettelystä ja tuetaan asiaankuuluvien tietojen tehokasta keräämistä lapselta.

Aikuisten osalta tiedot olisi mukautettava heidän kognitiivisiin ja emotionaalisiin tarpeisiinsa. Tämä voi esimerkiksi tarkoittaa kielen yksinkertaistamista tai vaihtoehtoisten muotojen käyttöä mahdollisten psyykkisten, aistehin tai kieleen liittyvien haasteiden mukaan. Haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden näkemykset olisi myös otettava huomioon heidän ikänsä, kehitystasonsa ja valmiuksiensa mukaan.

Kaikilla haavoittuvassa asemassa olevilla henkilöillä, myös ilman huoltajaa olevilla lapsilla, on oikeus ilmaista vapaasti näkemyksensä kaikista heitä koskevista asioista. Lapsen näkemyksille on annettava asianmukainen painoarvo lapsen iän ja kehitystason mukaisesti ⁽⁹⁴⁾. Lapsen näkemykset itse perheenjäsenten jäljittämisprosessista sekä mahdollisista tuloksista (perhesiteiden tarkastaminen, yhteyden palauttaminen, yhteen saattaminen perheenjäsenten kanssa jne.) olisi otettava asianmukaisesti huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 23 artiklan 3 kohdassa korostetaan, että ilman huoltajaa olevan alaikäisen edustajan on oltava mukana koko menettelyn ajan. Siinä esitetään yksityiskohtaisesti edustajan rooli alaikäisen avustamisessa antamalla lapsen edun arvioinnin kannalta merkityksellisiä tietoja, varmistamalla alaikäisen oikeus tulla kuulluksi ja tuettava alaikäisen yhteydenpitoa muihin toimijoihin, kuten perheenjäseniä jäljittäviin järjestöihin. Tässä mukanaolossa on noudatettava luottamuksellisuusvelvoitteita alaikäistä kohtaan.

Lapsella on erilaisia keinoja ilmaista näkemyksensä perheenjäsenten jäljittämisprosessista, eikä lasta pitäisi rajoittaa tarpeettomasti sen tekemisessä missään menettelyvaiheessa. Kansallisten järjestelyjen ja tapauksen olosuhteiden mukaan lapsi voi ilmaista näkemyksensä puhuttelussa joko kirjallisesti tai muulla tavoin itse tai edustaja voi tehdä sen lapsen puolesta. Henkilöiden, joilla on tarvittavat tiedot alaikäisten oikeuksista ja erityistarpeista, on puhuteltava ilman huoltajaa olevia alaikäisiä ja tarvittaessa huoltajan kanssa olevia alaikäisiä. Puhuttelut on tehtävä lapsen huomioon ottavalla ja asiayhteyteen sopivalla tavalla ja otettava siinä huomioon lapsen ikä ja kehitystaso. Edustajan ja tarvittaessa alaikäisen oikeudellisen neuvonantajan on oltava näissä puhutteluissa läsnä sen varmistamiseksi, että alaikäisen etua suojellaan ⁽⁹⁵⁾.

Lapsiystävällisessä muodossa usein tapahtuva viestintä, jossa selitetään jäljittämisprosessia ja kuunnellaan aktiivisesti lasta ja lapsen huolenaiheita, on olennaisen tärkeää sen varmistamiseksi, että lapsi ymmärtää jäljittämisprosessin ja hyväksyy sen. Näin voidaan saada **lapselta tietoon perustuva suostumus**. Tämän hyväksymisen pitäisi näkyä lapsen aktiivisena yhteistyönä kaikissa jäljittämispaiheissa ja -prosesseissa. Se on myös olennaisen tärkeää, jotta jäljittämisen tulokset voidaan hyväksyä riippumatta siitä, mitä ne ovat, ja jotta voidaan helpottaa lapsen osallistumista asiaankuuluviin jatkomenettelyihin, kuten perhesiteiden palauttamiseen tai perheenyhdistämiseen.

⁽⁹³⁾ Turvapaikkamenettelyasetuksen 8 artiklan 2 kohdan a alakohta ja 7 kohdan d alakohta.

⁽⁹⁴⁾ YK:n lapsen oikeuksien komitean [yleiskommentti nro 12 \(2009\) Lapsen oikeus tulla kuulluksi](#), CRC/C/GC/12, 20.7.2009, 1.7.2009.

⁽⁹⁵⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 22 artiklan 4 kohta.

Kun perheenjäsenten jäljittämisen katsotaan olevan lapsen edun mukaista, mutta lapsi ei suostu siihen, edunvalvoja/edustaja voi silti mahdollisesti antaa suostumuksen jäljittämiseen. Edustajan on kuitenkin kerrottava siitä lapselle asianmukaisesti, jotta heidän välisensä luottamussuhde ei vaarannu ⁽⁹⁶⁾.

Riippuvuussuhteessa olevilla aikuisilla olisi myös oltava mahdollisuus ilmaista toiveensa erityisesti silloin, kun ne liittyvät perheenjäsenten jäljittämiseen ja perheenyhdistämiseen. Yksilön itsemääräämisoikeutta olisi kunnioitettava mahdollisimman laajasti siten, että päätöksiä ohjaavat hänen etunsa ja edustaja tukee niitä tarvittaessa. Tällä toimintamallilla, jossa haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden näkemyksiä kuunnellaan aktiivisesti ja arvostetaan, varmistetaan, että he ovat perheenjäsenten jäljittämisen prosessissa asioihin perehtyneitä ja kunnioitettuja osallistujia. Se auttaa myös heidän osallistumistaan seuraaviin vaiheisiin, kuten perhesiteiden palauttamiseen tai perheenyhdistämiseen, ja prosessia voidaan mukauttaa heidän oikeuksiensa ja etunsa mukaisesti.

2.2.4. Luottamuksellisuus

Luottamuksellisuudella viitataan tietojen käsittelyyn. Jos tietoja käsitellään luottamuksellisina, ne voidaan jakaa ainoastaan tietojen kohteen suostumuksella tai, jos se sallitaan kansallisessa lainsäädännössä, valtuutetuille osapuolille. Jaetun tiedon laajuus rajoitetaan vain siihen tietoon, jonka kyseiset osapuolet tarvitsevat tehtäviensä suorittamista varten. Jos tätä ei sallita lainsäädännössä, tietojen haltijalla on oltava henkilön suostumus, jotta haltija voi jakaa tiedot muun osapuolen kanssa. Ennen arkaluonteisten tietojen julkistamista on pyydettävä ikätasolle sopivalla tavalla hakijan suostumus tietojen jakamiseen.

Luottamuksellisuuden periaate liittyy erottamattomasti turvallisuusnäkökohtiin. Turvallisuus- ja luottamuksellisuustakeet on otettava käyttöön, sillä ne ovat tärkeä suojakeino perheenjäsenten jäljittämisen prosessissa erityisesti silloin, kun ilman huoltajaa oleva lapsi saattaa tarvita kansainvälistä suojelua.

Perheenjäsenten jäljittämisen prosessin luottamuksellisuutta koskevaa sääntöä sovelletaan sekä lasta koskeviin tietoihin että niiden henkilöiden henkilötietoihin, joihin kyseinen prosessi (perheenjäsenten jäljittäminen jne.) vaikuttaa. Kuten lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen yleiskommentissa nro 6 korostetaan:

on oltava erityisen huolellinen, ettei vaaranneta lapsen kotimaassa edelleen olevien henkilöiden ja erityisesti lapsen perheenjäsenten hyvinvointia. ⁽⁹⁷⁾

Tämä seikka on erityisen painava, kun jäljitetään perheenjäseniä sellaisen lapsen alkuperämaassa, joka hakee kansainvälistä suojelua. Edun arviointi olisi aina tehtävä ennen jäljittämisen käynnistämistä sekä silloin, kun päätetään perheenjäsenten jäljittämisen tuloksista, erityisesti jos harkitaan perhesiteiden palauttamista.

Kuten lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen yleiskommentissa nro 6 korostetaan, jäljittämistoimia toteutettaessa ei pitäisi mitenkään viitata lapsen asemaan turvapaikanhakijana

⁽⁹⁶⁾ UNHCR, [Safe and Sound: What States can do to ensure respect for the best interests of unaccompanied and separated children in Europe](#), lokakuu 2014.

⁽⁹⁷⁾ YK:n lapsen oikeuksien komitean [yleiskommentti nro 6 \(2005\) ilman huoltajaa olevien ja perheestään eroon joutuneiden lasten kohtelusta kotimaansa ulkopuolella](#), CRC/GC/2005/6, 1.9.2005, 30 kohta.

tai pakolaisena ⁽⁹⁸⁾. Alkuperämaahan jääneen lapsen perheenjäsenten turvallisuus voi vaarantua, jos luottamuksellisuuden periaatetta ei noudateta ja lapsesta voi tulla *sur place* -pakolainen ⁽⁹⁹⁾.

Jos luottamuksellisuuden periaatetta rikotaan kansainvälisen suojelun menettelyn yhteydessä, myös perheenjäsenten jäljittämismenettelyä varten kerättyjen tietojen osalta, tästä aiheutuvat haitalliset seuraukset voivat vaikuttaa vakavasti sekä kyseiseen lapseen ja hänen perheeseensä että turvapaikkajärjestelmän luotettavuuteen.

2.2.5. Tietosuoja

EU:n lainsäädännön mukaan henkilötietoja voidaan käsitellä vain tiukoin edellytyksin. Henkilötietoja keräävien ja hallinnoivien järjestöjen on varmistettava, että tietoja suojataan väärinkäytöltä ja että niitä käsitellään niiden henkilöiden oikeuksia kunnioittaen, joita tiedot koskevat. Perheenjäsenten jäljittäminen on prosessi, joka perustuu henkilötietojen käsittelyyn, ja monissa tapauksissa käsiteltävät tiedot ovat arkaluonteisia tai niiden väärinkäyttö voi vaarantaa prosessiin osallistuvat henkilöt.

Perheenjäsenten jäljittämismenettely on tehtävä luottamuksellisesti ja noudattaen täysin EU:n tietosuojalainsäädännössä vahvistettuja keskeisiä periaatteita ⁽¹⁰⁰⁾.

Turvapaikanhakijoille ja heidän edunvalvojilleen/edustajilleen olisi tiedotettava kerättävistä tiedoista ja sitä sääntelevästä asiaankuuluvasta oikeudellisesta kehyksestä.

2.2.6. Perhesiteiden todentaminen

Perhesiteiden aitouden vahvistaminen on ratkaiseva tae perheenjäsenten jäljittämisessä mukana oleville ilman huoltajaa oleville lapsille ja riippuvuussuhteessa oleville aikuisille. Kun varmistetaan, että todentamismenettelyt ovat perusteellisia, mutta niissä kunnioitetaan yksilön olosuhteita, autetaan suojelemaan tämän etua ja samalla vaalimaan hänen oikeuksiaan.

Perhesiteiden todentamiseksi voidaan käyttää erilaisia menetelmiä todisteiden keräämisestä DNA-testaukseen, **joka on viimeinen keino**. Jos näyttöä on riittävästi, DNA-testausta tai muita invasiivisia menetelmiä ei pitäisi itse asiassa olla tarpeen todentamista varten. Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen ⁽¹⁰¹⁾ mukaan aihetodisteiden pitäisi riittää, jos ne ovat ”keskenään yhdenmukaisia, todennettavissa ja riittävän yksityiskohtaisia, jotta vastuu kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen käsittelystä voidaan määrittää”.

⁽⁹⁸⁾ YK:n lapsen oikeuksien komitean [yleiskommentti nro 6 \(2005\) ilman huoltajaa olevien ja perheestään eroon joutuneiden lasten kohtelusta kotimaansa ulkopuolella](#), CRC/GC/2005/6, 1.9.2005, 80 kohta.

⁽⁹⁹⁾ *Sur place* -pakolainen on henkilö, joka lähtee alkuperämaastaan syistä, jotka eivät liity kansainväliseen suojeluun ja jolla voi kuitenkin ilmetä lähdön jälkeen perusteltu pelko joutua vainotuksi tai kärsimään vakavaa haittaa alkuperämaassaan.

⁽¹⁰⁰⁾ Lisätietoja tietosuojasta on perusoikeusviraston julkaisussa [Käsikirja Euroopan tietosuojaoikeudesta](#), 25.5.2018.

⁽¹⁰¹⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen johdanto-osan 54 kappale.

Mitä näyttöä voidaan kerätä?

- **Asiakirjatodisteet.** Tähän sisältyvät syntymätodistukset, väestörekisteriotteet ja perhesuhteita osoittavat passit.
- **Aihetodisteet.** Hakijan ja perheenjäsenten lausunnoista voidaan saada asiayhteys ja tukea todentamiseen. Esimerkkejä ovat kirjalliset ja/tai suulliset lausunnot, perheenjäsenten puhuttelut (esim. yhteisen sukupuun laatiminen samanaikaisissa puhutteluissa) tai ulkomailla vallitsevasta tilanteesta tehdyt tutkimukset. Lapsen lausuntojen tueksi voitaisiin esittää todisteeksi muun muassa asiakirjoja, audiovisuaalista aineistoa, mitä tahansa asiakirjoja tai fyysisiä todisteita (esim. tutkintotodistukset, kuvat ja tosite rahansiirrosta) tai tietämystä tietyistä tosiseikoista.
- **Asiakirjat ja valokuvat.** Todisteena voivat olla myös EU+-maiden viralliset asiakirjat, valokuvat, näyttö yhteyksistä ja todistajanlausunnot ⁽¹⁰²⁾.

Perhesiteiden todentamisessa on tärkeää ottaa huomioon **riskien vähentäminen**. Tämä tarkoittaa sitä, että valittujen perhesiteiden tutkiminen ei saa vaarantaa lasta/aikuista tai perheenjäseniä. Esimerkiksi yhteydenotot alkuperämaan viranomaisiin eivät ehkä sovellu pakolaiselle tai kansainvälistä suojelua hakevalle henkilölle. Jos lisäksi lapseen tai perheenjäseniin mahdollisesti kohdistuvista riskeistä, kuten ihmiskaupasta tai muista vaaroista, ilmenee huolta, olisi noudatettava erityistä varovaisuutta, jotta voidaan estää altistuminen näille uhkille.

Toinen tärkeä seikka on **asian ratkaiseminen epäselvissä tapauksissa hakijan eduksi**. Jos hakijat eivät pysty toimittamaan asiakirjatodisteita perhesuhteesta, kansallisten viranomaisten on otettava huomioon heidän lausuntonsa ja muut saatavilla olevat todisteet. Viranomaiset eivät voi katsoa, ettei perhesiteitä ole, pelkästään asiakirjatodisteiden puuttumisen vuoksi: on sovellettava periaatetta, jonka mukaan asiat ratkaistaan epäselvissä tapauksissa hakijan hyväksi. Tässä yhteydessä viitataan perheenyhdistämisdirektiiviin ⁽¹⁰³⁾, koska siinä annetaan ohjeita edellytyksistä, joita sovelletaan kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden perheenyhdistämiseen. Perheenyhdistämisdirektiivin soveltamista koskevien Euroopan komission ohjeiden ⁽¹⁰⁴⁾ mukaan jäsenvaltioiden on tällaisissa tapauksissa otettava huomioon muut todisteet perhesuhteen olemassaolosta. ”Muut todisteet” on arvioitava kansallisen lainsäädännön mukaisesti, ja jäsenvaltioiden olisi annettava selkeät säännöt näistä todistusaineistoon liittyvistä vaatimuksista

Vaikka asia ratkaistaisiinkin epäselvissä tapauksissa hakijan eduksi, sillä ei pitäisi kuitenkaan täysin korvata toimenpiteitä perhesiteiden todentamiseksi. Perhesiteiden todentamiseksi olisi omaksuttava **tasapainoinen toimintamalli**, jossa käytetään erilaisia menetelmiä, kuten asiakirjatodisteita, hakijan ja perheenjäsenten lausuntoja, puhutteluja ja asiaan liittyviä aihetodisteita tai taustatietoja.

⁽¹⁰²⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen johdanto-osan 54 kappale.

⁽¹⁰³⁾ [Neuvoston direktiivi 2003/86/EY](#), annettu 22 päivänä syyskuuta 2003, oikeudesta perheenyhdistämiseen (EUVL L 251, 3.10.2003).

⁽¹⁰⁴⁾ [Komission tiedonanto](#) Euroopan parlamentille ja neuvostolle oikeudesta perheenyhdistämiseen annetun neuvoston direktiivin 2003/86/EY soveltamista koskevista ohjeista, Bryssel, COM/2014/0210 final, 2014.

2.2.7. Tehokkaat oikeussuojakeinot

Unionin oikeudessa ei perheenjäsenten jäljittämisen yhteydessä nimenomaisesti säädetä riippumattomasta oikeudesta hakea muutosta perheenjäsenen jäljittämiseen liittyviin päätöksiin erillään kansainvälistä suojelua koskevasta hakemuksesta tehdystä päätöksestä. Näin ollen sovelletaan kansallisia sääntöjä. Ei ole myöskään erityistä oikeudellista velvoitetta aloittaa perheenjäsenten jäljittämisen prosessia tai saattaa sitä loppuun kirjallisella päätöksellä. Käytännössä voidaan kuitenkin tehdä päätös perheenjäsenten jäljittämisen aloittamisesta tai aloittamatta jättämisestä lapsen edun arvioinnin jälkeen. Perheenjäsenten jäljittämisen tulokset otetaan yleensä huomioon kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen yhteydessä tehtävässä edun arvioinnissa.

Vaikka erillistä muutoksenhakua ei voida tehdä, menettelyllisiä takeita, joilla riitautetaan kansainvälistä suojelua koskevassa menettelyssä tehdyt päätökset (muun muassa turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen mukaiset siirtopäätökset ⁽¹⁰⁵⁾) sovelletaan myös perheenjäsenten jäljittämisen prosesseihin ⁽¹⁰⁶⁾. Seuraavilla takeilla varmistetaan, että tässä yhteydessä voidaan käyttää tehokkaita oikeussuojakeinoja.

- Kaikille henkilöille, myös ilman huoltajaa oleville lapsille ja heidän edunvalvojilleen/edustajilleen, on annettava oikeudellisia ja menettelyllisiä tietoja perheenjäsenten jäljittämisen tai siirtopäätöksen tuloksen riitauttamisesta.
- Päätökset syyt (tosiasialliset olosuhteet ja oikeudelliset perustelut mukaan luettuina) on esitettävä, ja ne on perusteltava ja selitettävä. Lapsia koskevissa tapauksissa päätöksissä olisi selkeästi viitattava lapsen edun arvioinnin asiaankuuluviin osiin ja siihen, miten niitä on painotettu lapsen edun määrittämiseksi.
- Hakijoille olisi oltava kohtuullisesti aikaa käyttää oikeuttaan tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin. Viranomaisten olisi annettava tiedot muutoksenhakua tai uudelleenkäsitteilyä pyytämistä koskevista yksityiskohtaisista säännöistä ja määräajoista.
- Oikeusapua ja oikeudellista edustusta olisi annettava maksutta sovellettavien yksityiskohtaisten sääntöjen mukaisesti.

Tulkkauksen olisi tarvittaessa oltava maksutonta.

2.2.8. Viranomaisten ja järjestöjen välinen yhteistyö

Perheenjäsenten jäljittämisen prosessiin voi osallistua kansallisella tasolla erilaisia institutionaalisia toimijoita, kuten määrittävä viranomainen, turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen mukaisesta menettelystä vastaava viranomainen/jaosto, vastaanottoviranomainen/-jaosto, sosiaalipalvelut jne. Yhteistyö on keskeistä perheenjäsenten jäljittämistoimien tehokkuuden kannalta ja sen varmistamiseksi, että lapsen etu otetaan täysin huomioon.

⁽¹⁰⁵⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 19 artiklan k alakohta.

⁽¹⁰⁶⁾ Lisäohjeita on YK:n lapsen oikeuksien komitean [yleiskommentissa nro 14 \(2013\) lapsen oikeudesta saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon \(3 artiklan 1 kohta\)](#), 29.5.2013, CRC/C/GC/14.

Erilaisista valtuuksistaan riippumatta kansalliset viranomaiset voivat myös pyytää apua kansainvälisiltä hallitustenvälisiltä ja valtiosta riippumattomilta järjestöiltä tai muilta asiaankuuluvilta järjestöiltä, joilla on kokemusta perheenjäsenten jäljittämisestä ⁽¹⁰⁷⁾. Perheenjäseniä jäljittävien järjestöjen tai kansainvälisten järjestöjen saaminen mukaan perheenyhdistämisprosessiin voi olla erittäin hyödyllistä. Nämä järjestöt pystyvät usein saamaan muita tehokkaammin yhteyden perheenjäseniin. Tapauksissa, joissa perheenjäsentä ei voida siirtää välittömästi, ne voivat hyödyntää verkostojaan ja tehdä yhteistyötä maan kumppanijärjestöjen kanssa etsinnän helpottamiseksi. Näillä järjestöillä on lisäksi ratkaiseva rooli luottamuksen rakentamisessa sekä lapsen että perheenjäsenten kanssa, mikä on olennaisen tärkeää perheenyhdistämisprosessin onnistumisen kannalta. Jäsenvaltiot voivat lisäksi järjestää alaikäisen pääsyn tällaisten järjestöjen jäljittämispalveluihin tai auttaa siinä ⁽¹⁰⁸⁾.

Perheenjäsenten jäljittämisen olisi myös perustuttava yhteistyöhön ja vastuun jakamiseen EU+-maiden kesken ja joissakin tapauksissa alkuperä- ja kauttakulkumaiden kanssa edellyttäen, että se ei vaaranna pyynnön esittäjää ja asianomaisia perheenjäseniä. EU+-maiden ja kolmansien maiden yhteinen toimintamalli sekä niiden välisen johdonmukaisuuden ja yhteistyön lisääminen ovat EU:n yleisen politiikan mukaisia.

⁽¹⁰⁷⁾ Lisäohjeita on YK:n lapsen oikeuksien komitean [yleiskommentissa nro 14 \(2013\) lapsen oikeudesta saada etunsa otetuksi ensisijaisesti huomioon \(3 artiklan 1 kohta\)](#), 29.5.2013, CRC/C/GC/14.

⁽¹⁰⁸⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 23 artiklan 3 kohta.

3. Perheenjäsenten jäljittämismenettely

Tässä luvussa analysoidaan perheenjäsenten jäljittämisen prosessin keskeisiä vaiheita. Perheenjäsenten jäljittämisen prosessia voidaan tarkastella kahdesta näkökulmasta:

- kun se toteutetaan turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen mukaisessa menettelyssä ja EU+-maissa; ja
- kun se toteutetaan alkuperämaassa tai kolmannessa maassa kansainvälistä suojelua koskevan menettelyn yhteydessä tai sen seurannassa.

Tässä oppaassa mainitaan turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen mukainen perheenjäsenten jäljittämisen prosessi, jotta saadaan yleiskuva eri mahdollisuuksista, mutta itse menettely esitetään yksityiskohtaisemmin [II osassa](#).

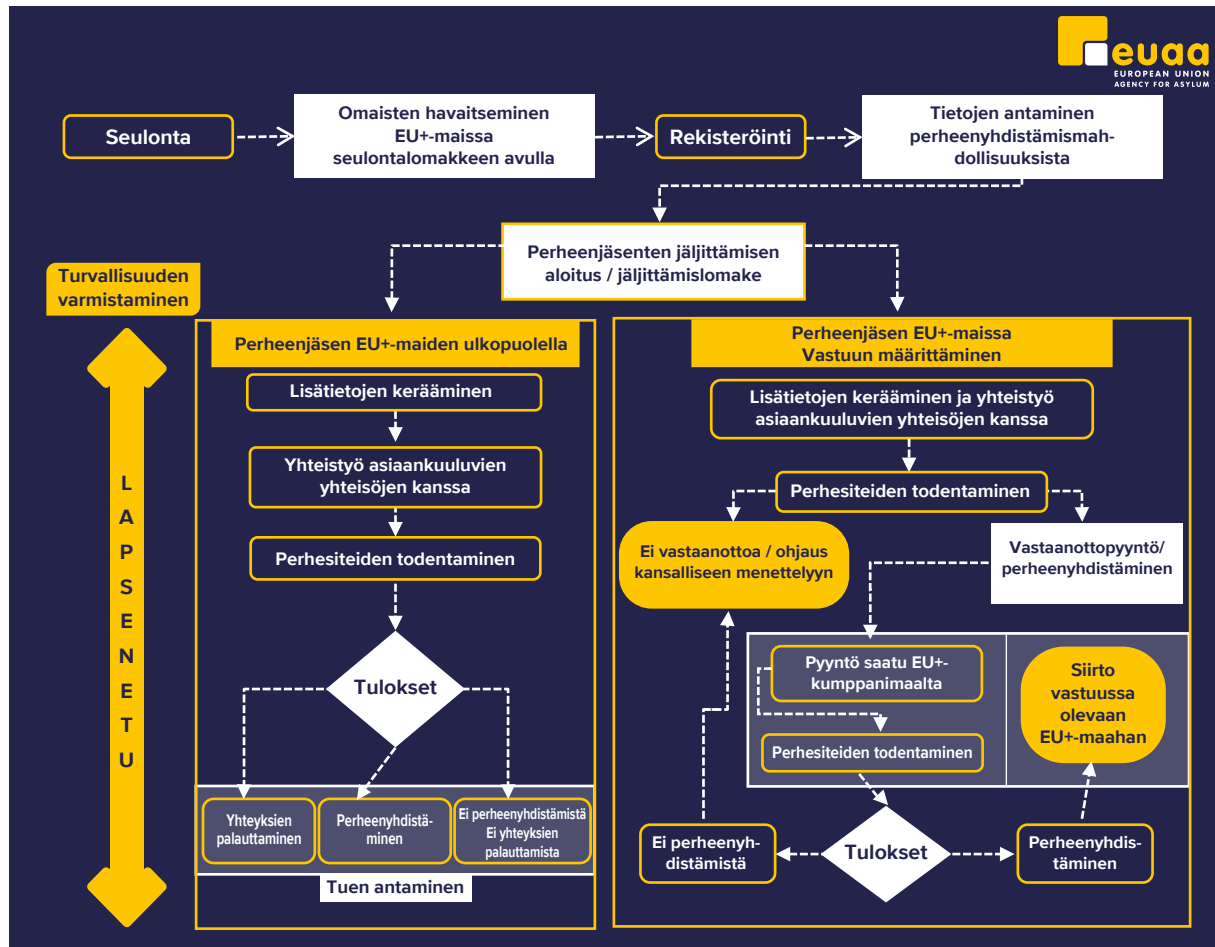
Keskeinen näkökohta perheenjäsenten jäljittämisen ja perheenyhdistämisen kaikissa vaiheissa on se, että jäsenvaltioiden tasolla tarvitaan koordinoitua ja suunnittelua. Tähän sisältyvät aineellista, taloudellista ja teknistä tukea koskevat monialaiset suunnitelmat, joissa käsitellään kaikkia perheenjäsenten jäljittämisen vaiheita.

Vuokaavio perheenjäsenten jäljittämisen prosessista

Perheenjäsenten jäljittäminen on olennainen osa hakijan tapauksen yleistä hallintaa erityisesti silloin, kun kyseessä on lapsi. Tällaisissa tapauksissa lastensuojeluviranomaisilla olisi oltava aktiivinen rooli, jotta yleistä tapauksen hallintaprosessia koordinoitaisiin varmasti paremmin. Heidän osallistumisensa auttaa puolustamaan lapsen etua, joka on keskiössä kaikissa toiminnoissa. Tässä oppaassa keskitytään kuitenkin yksinomaan itse perheenjäsenten jäljittämiseen ja tiedostetaan, että tämä prosessi on osa laajempaa tapauksen hallintakehystä, joka edellyttää eri sidosryhmien yhteistyötä. Vuokaaviossa kuvataan yleisesti kansainvälistä suojelua koskevan menettelyn piiriin kuuluvien perheenjäsenten jäljittämisen menettelyn kulkua.

Kaavio 2. Vuokaavio perheenjäsenten jäljittämisen prosessista

Perheenjäsenten jäljittämisen prosessi koostuu toisiinsa liittyvistä, vaikkakin erillisistä vaiheista, joissa noudatetaan jatkuvaa menettelyn kulkua, jossa otetaan huomioon useita tärkeitä näkökohtia. Kaikki vaiheet perheenjäsenten jäljittämisen aloittamista koskevasta alkuperäisestä päätöksestä, joka tehdään henkilön hakiessa kansainvälistä suojelua, aina aktiiviseen jäljittämiseen ja mahdolliseen lopputulokseen asti ovat osa kokonaisvaltaista toimintamallia, jolla pyritään turvaamaan lapsen hyvinvointi.

Alkuvaiheessa viranomaisten on ennen perheenjäsenten jäljittämistä varmistettava, että lapselle tiedottamista ja tämän valmistelemista varten toteutetaan kaikki tarvittavat toimet. Siinä on kiinnitettävä huomiota lapsen näkemyksiin, ikään ja kehitystasoon. Tämä valmistelu on perustana monimutkaisemmalle perheenjäsenten jäljittämisen prosessille joko EU+-maissa, alkuperäismaassa tai kolmannessa maassa.

Kun perheenjäsenten jäljittäminen alkaa, siihen liittyvät menetelmät ja toimijat voivat vaihdella perheenjäsenten sijainnin mukaan. Riippumatta siitä, tapahtuuko jäljittäminen EU+-maissa turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen kehyksessä vai edellyttääkö se kansainvälistä yhteistyötä kolmansien maiden kanssa, yleisten periaatteiden ja takeiden ylläpitäminen sekä lapsen etu pysyvät keskiössä koko prosessin ajan.

Vaikka menettelyn yksityiskohdat voivat vaihdella sen mukaan, missä perheenjäsenet sijaitsevat, koko prosessilla on yksi ainoa tavoite: lapsen ja hänen perheensä saattaminen

yhteen siten, että kunnioitetaan lapsen oikeuksia ja edistetään hänen hyvinvointiaan pitkällä aikavälillä. Sekä valmisteluvaiheet että aktiiviset jäljittämistoimet ovat erottamaton osa laajempaa perheenjäsenten jäljittämismenettelyä. Seuraavassa esitetään vaiheet, joiden mukaan mieluiten toimitaan:

3.1. Ennen perheenjäsenten jäljittämistä

Tässä oppaassa tarkastellaan erityisesti kansainvälisen suojelun hakijoiden perheenjäsenten jäljittämistä. Kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen rekisteröinti riittää perheenjäsenten jäljittämisen käynnistämiseen turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen mukaisesti.

Haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden kohdalla perheenjäsenten jäljittämisen aloittamista koskevassa päätöksessä on aina otettava huomioon heidän etunsa. Päätös tehdään yleensä yhteistyössä henkilön edustajan (edunvalvojan tai laillisen edustajan), kansallisten viranomaisten ja asiaankuuluvien järjestöjen kanssa. Riippuvuussuhteessa oleviin aikuisiin liittyy erityisnäkökohtia, joita ovat muun muassa heidän itsemääräämisoikeutensa, yksityisyytensä ja heidän haavoittuvuuteensa liittyvien erityistarpeiden kunnioittaminen. Lasten osalta päätöksen perheenjäsenten jäljittämisen aloittamisesta tekee yleensä lapsen edustaja yhteistyössä kansallisten viranomaisten ja asiaankuuluvien järjestöjen kanssa.

Kun haavoittuvassa asemassa oleva hakija, kuten ilman huoltajaa oleva lapsi tai riippuvuussuhteessa oleva aikuinen, hakee kansainvälistä suojelua, sovelletaan seuraavia kohtia.

1. Hakija olisi ohjattava edelleen toimivaltaisille viranomaisille, jotka käsittelevät kansainvälistä suojelua koskevan hakemuksen joko turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen soveltamista varten tai hakemuksen käsittelystä vastuussa olevan valtion tutkintaa varten.
2. Edustajan nimittämisestä olisi huolehdittava ⁽¹⁰⁹⁾.
3. Hakijalle olisi tiedotettava perheenjäsenten jäljittämismenettelyistä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tiedot olisi mukautettava heidän ymmärryksensä mukaan, ja sekä lasten että aikuisten näkemykset olisi otettava huomioon. Tietoja voivat toimittaa kansalliset viranomaiset, valtuutetut järjestöt tai hakijan edustaja sen mukaan, mitä kansalliset järjestelyt ovat.

⁽¹⁰⁹⁾ Seulonta-asetuksen 13 artiklan 3 kohta.

4. Valtion vastuulla on kuitenkin varmistaa, että hakija ymmärtää täysin perheenjäsenten jäljittamisprosessin. Tiedon saaminen ja prosessin ymmärtäminen auttaisi hakijaa vielä enemmän toimittamaan tarvittavat tiedot perheenjäsenten jäljittämisen aloittamiseksi.
5. Ensimmäisissä tapaamisissa, kuten ensimmäisessä yhteydenotossa ja hakemuksen tekemisessä, vastuussa oleva käsittelijä kerää tavallisesti tietoja, joista on hyötyä menettelyn myöhemmässä vaiheessa. Seulontalomakkeilla ⁽¹¹⁰⁾ ja erityisellä malliasiakirjalla ⁽¹¹¹⁾ voidaan kerätä tietoja perheenjäsenistä edelleen ohjaamista koskevan pyynnön helpottamiseksi.

Nimetyllä **edustajalla tai edunvalvojalla on** tärkeä rooli sen varmistamisessa, että edellä mainitut toimet toteutetaan ensisijaisesti lapsen edun mukaisesti ja että niissä noudatetaan erityisiä menettelyllisiä takeita, joita sovelletaan ilman huoltajaa oleviin lapsiin kansainvälistä suojelua koskevassa menettelyssä. Hänellä on keskeinen rooli myös tietojen toimittamisessa ja hakijan tukemisessa perheenjäsenten jäljittämiseen tarvittavien tietojen keräämisessä aina tämän etu huomioon ottaen.

Kansainvälistä suojelua koskevan menettelyn alkuvaiheessa ja ennen perheenjäsenten jäljittämisen aloittamista on tärkeää ottaa **hakijan näkemykset** kokonaisvaltaisesti huomioon heidän ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Lapsen näkemykset olisi otettava huomioon ja niitä olisi punnittava eri näkökohtien suhteen lapsen edun arvioinnissa. Niiden olisi autettava määrittämään, olisiko perheenjäsenten jäljittäminen käynnistettävä.

Jos viranomaiset ovat tietoisia perheenjäsenistä toisessa jäsenvaltiossa, mutta ilman huoltajaa oleva lapsi tai riippuvuussuhteessa oleva aikuinen ei halua aloittaa perheenjäsenten jäljittämistä, heidän näkemyksiään olisi tarkasteltava huolellisesti heidän ikänsä, kehitystasonsa ja etunsa mukaisesti. Vaikka perheenjäsenten jäljittämiseen kannustetaan, jotta voidaan tukea hyvinvointia ja perheen yhtenäisyyttä, menettelyssä olisi kunnioitettava yksilön itsemääräämisoikeutta ja toiveita, erityisesti jos jäljittäminen voisi vaikuttaa kielteisesti hänen hyvinvointiinsa. Tällaisissa tapauksissa nimetyn edustajan tai edunvalvojan olisi yhteistyössä kansallisten viranomaisten kanssa arvioitava vastahakoisuuden syitä ja otettava siinä huomioon mahdolliset riskit, herkkyydet tai erityiset haavoittuvuudet.

Sekä lasten että riippuvuussuhteessa olevien aikuisten kannalta kattava edun arviointi, johon kuuluvat myös asianomaisilta järjestöiltä saadut tiedot, on olennaisen tärkeää sen määrittämisessä, onko perheenjäsenten jäljittamisessä edettävä henkilön toiveiden mukaisesti ja suojeltava hänen oikeuksiaan. Vaikka perheenjäsenten jäljittäminen tukee perheen yhtenäisyyttä, sen aloittamista koskevan päätöksen olisi aina perustuttava yksilön etuun. Jos jäljittäminen voisi hyödyttää kyseessä olevaa henkilöä, mutta hän edelleen epäröi, viranomaiset voivat päättää palata asiaan myöhemmin, kun hänen olosuhteensa tai näkökohtansa muuttuvat. Näin varmistetaan, että kaikki jäljittämistoimet ovat yhdenmukaisia salassapitokäytäntöjen, suojatoimenpiteiden ja yksilön erityistarpeiden kanssa.

⁽¹¹⁰⁾ Seulonta-asetuksen 17 artikla.

⁽¹¹¹⁾ Ks. EUAA, [Lomake perheenjäsenten jäljittämiseen – aikuinen](#), 2025 ja EUAA, [Lomake perheenjäsenten jäljittämiseksi – lapsi](#), 2025.

Tietoa on usein jaettava ⁽¹²⁾ eri toimijoiden kesken, jotta voidaan taata lapsen pääsy kansainvälistä suojelua koskevaan menettelyyn ja varmistaa asianmukaisten vastaanotto-olosuhteiden järjestäminen sekä aloittaa perheenjäsenten jäljittäminen. Tietojen jakamisessa olisi otettava kaikilta osin huomioon **luottamuksellisuuden** periaate, ja kaikkia turvapaikka-asioissa jaettavia tietoja olisi käsiteltävä huolellisesti ja otettava huomioon lapsen ja muiden asianosaisten (perheenjäsenten) turvallisuus.

3.2. Perheenjäsenten jäljittäminen

Perheenjäsenten jäljittämisen prosessin alueellinen soveltamisala, siihen osallistuvat toimijat, sovelletut menetelmät ja tarkoitus voivat vaihdella sen mukaan, missä perheenjäsenet sijaitsevat. Tässä osassa tarkastellaan erilaisia tilanteita. Jäljitettävänä voi olla useita perheenjäseniä, ja useita menettelyjä on ehkä toteutettava samanaikaisesti sen mukaan, missä perheenjäsenet sijaitsevat.

Perheenjäsenten jäljittämisessä käytettävät erityiset menetelmät riippuvat kansallisesta lainsäädännöstä, institutionaalisista puitteista ja kunkin tapauksen olosuhteista. Näihin menetelmiin voi kuulua lapsen edustajan, valtion sosiaalipalvelujen, muiden EU+-maiden sosiaalipalvelujen tai alkuperämaan sosiaalipalvelujen aktiivinen osallistuminen. Lisäksi kansainväliset, hallitustenväliset ja valtiosta riippumattomat järjestöt voivat antaa korvaamatonta apua erityisesti silloin, kun perheenjäseniä jäljitetään alkuperämaassa tai kolmannessa maassa. Apu voi sisältää yhteydenottoja perheenjäseniin, puhuttelujen tekemistä mahdollisuuksien mukaan ja muita tarvittavia toimia.

3.2.1. Perheenjäsenten jäljittäminen EU+-maissa

Kun perheenjäsen on EU+-maassa, turvapaikka-asioden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen mukainen perheenjäsenten jäljittäminen on keskeistä sen varmistamiseksi, että turvapaikkaa hakevat henkilöt ovat yhteydessä sukulaisiinsa jo EU+-alueella. Hakijoiden on haettava turvapaikkaa ensimmäisessä EU-maassa, johon he saapuvat ja jossa he oleskelevat siihen asti, kunnes heidän tapauksestaan vastaava jäsenvaltio määrittää. Ensisijaisena kriteerinä ovat perhesiteet, joissa asetetaan etusijalle hakijoiden saattaminen yhteen EU:hun sijoittautuneiden perheenjäsenten kanssa. Viranomaisen tehtävänä on antaa tietoa perheenjäsenten jäljittämisestä, avustaa ilman huoltajaa olevia alaikäisiä ja asettaa perheenyhdistäminen etusijalle tehokkaiden turvapaikkamenettelyjen varmistamiseksi.

⁽¹²⁾ Tietoa pitäisi jakaa ainoastaan tietosuojaa koskevan sovellettavan kansallisen ja EU:n lainsäädännön mukaisesti. Siinä on kyseessä erityisesti Euroopan parlamentin ja neuvoston [asetus \(EU\) 2018/1725](#), annettu 23 päivänä lokakuuta 2018, luonnollisten henkilöiden suojelusta unionin toimielinten, elinten ja laitosten suorittamassa henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta sekä asetuksen (EY) N:o 45/2001 ja päätöksen N:o 1247/2002/EY kumoamisesta (yleinen tietosuojasetus) (EUVL L 295, 21.11.2018).

Keskeisiä velvoitteita ovat muun muassa seuraavat:

- tiedottaminen hakijalle perheenjäsenten jäljittämistä koskevista vaihtoehtoista ja hänen oikeudestaan pyytää perheenjäsenten jäljittämistä koskevaa malliasiakirjaa ⁽¹¹³⁾ sekä saatavilla olevaa tukea kansallisilta ja kansainvälisiltä järjestöiltä
- yksityiskohtaisten tietojen antaminen henkilökohtaista puhuttelua koskevasta prosessista niin, että painostetaan, että on toimitettava vastuussa olevan EU+-maan vahvistamisen kannalta merkityksellisiä tietoja, erityisesti perheyhteyksistä
- henkilökohtaisen puhuttelun järjestäminen hakijan kanssa tämän perhesiteiden, perheenjäsenten olinpaikan ja heidän välisen suhteensa tutkimiseksi
- ilman huoltajaa olevien alaikäisten ja/tai riippuvuussuhteessa olevien aikuisten avustaminen yhteistyössä perheenjäseniä jäljittävien järjestöjen kanssa ja heidän etunsa arvioimiseen tarvittavien tietojen keräämisessä.

Vaikka EU+-maiden ei tarvitse ottaa mukaan kolmansia osapuolia olevia järjestöjä, turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksessa pyydetään viranomaisia auttamaan yhteyden ottamisessa perheenjäseniä jäljittäviin järjestöihin ja antamaan perheenjäsenten jäljittämistä koskeva malliasiakirja. Perheenyhdistämistapausten varhainen havaitseminen ja etusijalle asettaminen ovat olennaisen tärkeitä, ja ne on tehtävä mieluiten seulonnasta alkaen. Varhaisen tunnistamisen ansiosta pystytään nopeasti keräämään tietoja ja täyttämään malliasiakirja. Näin varmistetaan, että perheeseen liittyvät tapaukset asetetaan etusijalle vastuun määrittämisprosessissa. Lisätietoa perheenjäsenten jäljittämisestä turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen mukaisesti on [II osassa](#).

3.2.2. Perheenjäsenten jäljittäminen alkuperämaassa tai kolmannessa maassa

Lapsia ja/tai ilman huoltajaa olevia alaikäisiä koskevissa tapauksissa, joissa on viitteitä siitä, että perheenjäsenet ovat kolmannessa maassa, ja on arvioitu, että perheenjäsenten jäljittämisen aloittaminen on lapsen edun mukaista, sovelletaan seuraavia vaiheita.

1. Lapselta kerätään lisätietoja. Henkilökohtainen puhuttelu voidaan nähdä keskeisenä tilaisuutena kerätä perheenjäsenten jäljittämiseksi tarvittavat lisätiedot sekä arvioida tarkemmin seuraavia vaiheita ja sitä, ovatko mahdolliset tulokset lapsen edun mukaisia. Puhuttelussa voidaan kerätä nimenomaisia tietoja, kuten lapsen viimeinen asuinpaikka, paikka, jossa lapsi on viimeksi nähnyt vanhempansa, perheenjäsenten nimet tai kuvaukset sekä perheestä eroon joutumiseen liittyvät merkittävät tapahtumat tai paikat. Nämä yksityiskohdat ovat olennaisen tärkeitä, jotta voidaan muodostaa selkeä kuva lapsen taustasta ja ohjata perheenjäsenten jäljittämisprosessia. Lisäksi voidaan tarvittaessa järjestää ylimääräisiä tapaamisia sellaisten lisätietojen keräämiseksi, joilla voidaan tukea jäljittämistoimia ja varmistaa, että kaikki tehdyt päätökset ovat lapsen edun mukaisia.

⁽¹¹³⁾ Turvapaikka-asioiden ja muuttoliikkeen hallinta-asetuksen 22 artiklan 1 kohdan toisessa ja kolmannessa alakohdassa annetaan EUAA:lle tehtäväksi laatia perheenjäsenten jäljittämistä koskevia malliasiakirjoja ja ohjeita, joilla tuetaan kyseisen asetuksen 25–28 ja 34 artiklassa säädettyjen perheeseen liittyvien kriteerien soveltamista. Ks. EUAA, [Lomake perheenjäsenten jäljittämiseen – aikuinen](#), 2025 ja EUAA, [Lomake perheenjäsenten jäljittämiseen – lapsi](#), 2025.

2. Merkityksellisiä tietoja voidaan kerätä myös muilta tahoilta. Jos lapsi matkustaa sisarusten tai sukulaisten (joiden ei katsota olevan vastuussa heistä jäsenvaltiossa) kanssa, he voivat antaa lisätietoja, joita lapsella ei ole. Lapsi on saattanut jakaa tietoja muiden sellaisten ihmisten kanssa, joiden kanssa hän on matkustanut tai oleskellut. Tietoja olisi kuitenkin kerättävä kolmansilta osapuolilta varovaisesti ja lapsen oikeuksia ja heidän etuaan kunnioittaen.
3. Myös muut toimijat voivat osallistua tarvittavien tietojen keräämiseen. Tällaisia toimijoita voivat olla kansalliset viranomaiset, kuten EU+-maan suurlähetystö kolmannessa maassa, tai muut järjestöt, jotka auttavat perheenjäsenten jäljittämässä. Näillä toimijoilla voi olla mahdollisuus helpottaa perheenjäsenten jäljittämistä ja prosessin seuraavia vaiheita, kuten perhesiteiden todentamista. Siksi hyvin koordinoitu **yhteistyö** on myös erittäin tärkeää sen varmistamiseksi, että toimet toteutetaan tehokkaasti ja lapsen oikeuksia täysin kunnioittaen. **Luottamuksellisuuden** ja **tietosuojan** periaatteita on tässä yhteydessä noudatettava tiukasti, koska lapsi on kansainvälistä suojelua hakeva henkilö ja näiden periaatteiden rikkominen voi olla vaaraksi perheenjäsenille tai lapselle.

Kun perheenjäsenet on löydetty, kansallisten viranomaisten on ryhdyttävä seuraaviin toimiin:

1. Perhesiteiden todentaminen. Tämä voitaisiin tehdä asiakirjatodisteiden perusteella, jos niitä on saatavilla. Niitä ovat muun muassa lapsen ja hänen perheenjäsentensä lausunnot, jotka on kerätty esimerkiksi eri toimijoiden perhevierailujen tai suoran yhteydenpidon avulla. Myös muita todisteita voidaan käyttää, muun muassa tarvittaessa DNA-testejä tai verikokeita, jotka ovat viimeinen keino.
2. Seuraavien vaiheiden ja perheenjäsenten jäljittämisen tulosten arvioinnissa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Jos siteet on todennettu, tämä arviointi voidaan tehdä kansainvälistä suojelua koskevan menettelyn puitteissa, ja se voidaan ottaa huomioon kansainvälisen suojelun soveltamista koskevassa päätöksentekoprosessissa.

Eettiset näkökohdat ja haasteet perheenjäsenten jäljittämisessä

Vapaaehtoisen osallistumisen etiikka

Perheenjäsenten jäljittäminen on olennainen osa turvapaikkaprosessia, erityisesti toisistaan eroon joutuneiden perheenjäsenten yhdistämisen kannalta. Se, että perheenjäsenten jäljittämisestä tehdään pakollinen hallinnollinen velvollisuus, voi kuitenkin aiheuttaa eettisiä ongelmia. Esimerkiksi Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun kansainvälisen liikkeen (RFL) perheyhteyksien palauttamisverkoston (RFL) kaltaiset järjestöt⁽¹¹⁴⁾ noudattavat periaatetta, jonka mukaan perheenjäsenten etsinnän olisi perustuttava asianomaisten henkilöiden pyyntöön ja haluun selvittää sukulaistensa kohtalo ja olinpaikka. Tämä koskee myös tapauksia, joissa on kyse alaikäisistä, niin, että samalla otetaan huomioon heidän etunsa. Tällä periaatteella varmistetaan, että jäljittämisprosessissa kunnioitetaan kaikkien osapuolten itsemääräämisoikeutta ja tietoon perustuvaa suostumusta. EU:n viranomaisten kanssa käytävässä jäljittämistä koskevassa vuorovaikutuksessa perheyhteyksien palauttamisverkoston rajoitteiden ohjenuorana ovat niiden humanitaariset tavoitteet, työskentelytavat ja perusperiaatteiden ja -vaatimusten noudattaminen. Viranomaisten on olennaisen tärkeää kunnioittaa näitä eettisiä näkökohtia ja varmistaa, että jäljittämiseen osallistuminen perustuu aina nimenomaiseen tietoon perustuvaan suostumukseen (tarvittaessa lapsen kehitystaso huomioon ottaen) tai asianmukaisen edun määrittämiseen. Perheenjäsenten jäljittäminen turvapaikkaprosessissa on monimutkainen ja arkaluonteinen tehtävä, joka edellyttää eettisten näkökohtien ja käytännön tarpeiden tasapainottamista.

Erityisistä suojelutarpeista huolehtiminen jäljittämisen yhteydessä

Jäljittämistapausten etusijalle asettamisessa ja kiireellisyydessä on otettava huomioon sekä hakijan että hänen perheenjäsentensä suojelutarpeet. Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä alaikäisiin, vammaisiin tai vaikeista sairauksista kärsiviin henkilöihin ja muihin haavoittuvassa asemassa oleviin ryhmiin. Esimerkiksi perheestään eroon joutunutta lasta etsivälle aikuiselle olisi annettava yhtä suuri etusija kuin lapselle, joka tavataan ilman mukana olevaa aikuista. Aikuinen henkilö, joka ei pysty huolehtimaan itsestään syystä tai toisesta (ikä, terveydentila, vammaisuus), on myös erittäin haavoittuvassa asemassa. Arvioinnin on oltava perusteellinen, ja siinä on otettava huomioon kaikkien osapuolten välitön turvallisuus ja pitkän aikavälin hyvinvointi. Haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden suojelemiseksi on olennaisen tärkeää varmistaa, että nämä tapaukset käsitellään niin ymmärtäväisesti ja kiireellisesti kuin on tarpeen.

⁽¹¹⁴⁾ Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun kansainvälinen liike, "Extension of the Restoring Family Links Strategy for the International Red Cross and Red Crescent Movement 2020-2030", lokakuu 2024, perustelut s. 2–3, haettu 8.11.2024, https://rcrcconference.org/app/uploads/2023/11/CoD24_RFL-Draft-Elements-EN.pdf; ja "Restoring Family Links code of conduct on data protection", 2016, haettu 8.11.2024, <https://www.icrc.org/en/document/rfl-code-conduct>.

Jäljittäminen tilanteissa, joissa on mukana laajennetun perheen jäseniä ja huolenpitäjiä

Kun lapsi saapuu maahan laajennetun perheen jäsenen tai huolenpitäjän kanssa, on tärkeää ottaa huomioon heistä eroon joutumisesta aiheutuvat emotionaaliset ja psykologiset vaikutukset. Vaikka nämä henkilöt eivät olisikaan lähiomaisia, he voivat tarjota lapselle olennaista henkistä tukea ja vakautta. Ellei merkittäviä lastensuojeluriskejä ole, erottamista näistä huolenpitäjistä pitäisi välttää. Lapsen hyvinvoinnin olisi aina oltava ensisijainen näkökohta, jotta varmistetaan, että lapsella on turvapaikkamenettelyn aikana kannustava ympäristö.

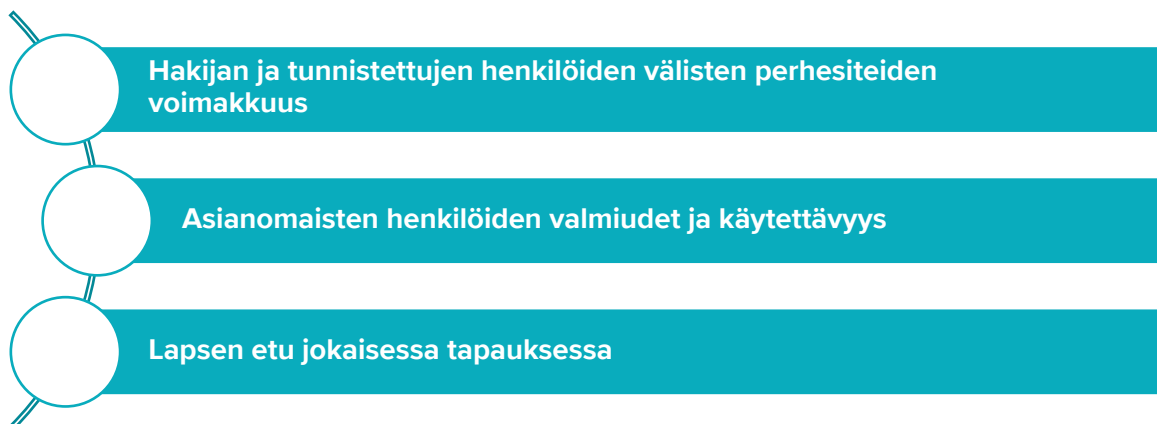
Perheenjäsenten täsmällisen jäljittämisen merkitys adoption kannalta

Tehokas perheenjäsenten jäljittäminen on erityisen tärkeää, jotta voidaan estää lasten sijoittaminen adoptoitavaksi, kun heidän biologiset vanhempansa tai muut perheenjäsenensä ovat elossa ja kun he haluavat, että heidät saatetaan yhteen. Jäljittämiseen liittyvät väärät toimet voivat aiheuttaa lapsille pitkäaikaisia seurauksia, kuten perhesiteiden pysyvän menettämisen. Siksi viranomaisten on tehtävä perheenjäsenten jäljittäminen perusteellisesti ja tarkasti, jotta voidaan varmistaa, että lapsia ei sijoiteta tarpeettomasti adoptoitaviksi tai järjestelmiin, ellei kaikkia jäljittämiskeinoja ole käytetty ja jollei sen katsota olevan lapsen edun mukaista. Prosessiin olisi sisällyttävä biologisten vanhempien ja muiden sukulaisten aseman ja aikomusten tarkistaminen ja sen varmistaminen, että lapsen etu otetaan huomioon kaikissa päätöksissä.

3.3. Perheenjäsenten jäljittämisen tulokset

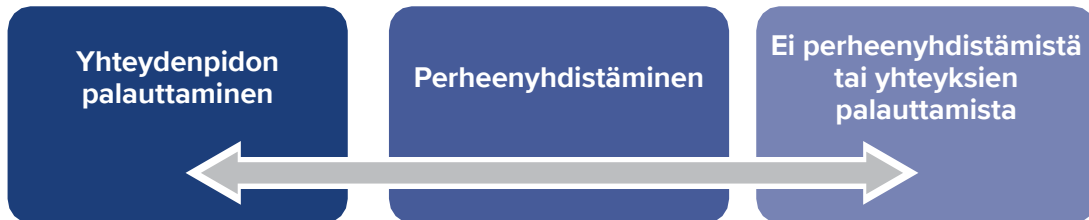
Lapsia koskevista tapauksista päätös perheenjäsenten jäljittämisen tuloksista eli se, johtaako se perheenyhdistämiseen, perhesiteiden palauttamiseen tai siihen, että yhteyttä ei oteta eikä perheenjäseniä saateta yhteen, perustuu edun perusteelliseen arviointiin. Tämän päätöksen tekee yleensä lapsen edustaja tiiviissä yhteistyössä kansallisten viranomaisten ja asiaankuuluvien järjestöjen kanssa.

Seuraavat tekijät on otettava huomioon.

Edun arviointi ei edellytä virallista menettelyä, mutta:

1. koulutetun henkilöstön on tehtävä se ⁽¹¹⁵⁾;
2. sen tulokset on dokumentoitava, ja tietojen on oltava niiden toimijoiden saatavilla, jotka tarvitsevat niitä lapsen tukemiseksi prosessissa;
3. asta on kehoitettava osallistumaan aktiivisesti prosessiin kertomalla mielipiteensä ja näkemyksensä mahdollisesta perheenyhdistämisestä.

Tietyissä olosuhteissa perheenyhdistäminen voidaan toteuttaa EU+-maassa, jossa lapsi sijaitsee. Näin voi olla esimerkiksi silloin, kun perheenyhdistäminen tehdään sen jälkeen, kun on tehty päätös kansainvälisen suojelun myöntämisestä lapselle.

Perheenyhdistäminen voidaan toteuttaa myös toisessa EU+-maassa. Voidaan esimerkiksi todeta, että on lapsen edun mukaista saattaa hänet yhteen perheenjäsenen, sisaruksen tai toisessa jäsenvaltiossa laillisesti oleskelevan sukulaisen kanssa, jolloin se katsottaisiin jäsenvaltioksi, joka on vastuussa lapsen hakemuksen käsittelystä ⁽¹¹⁶⁾.

Perheenyhdistäminen voisi tapahtua myös **alkuperämaassa tai kolmannessa maassa**, jossa perheenjäsen sijaitsee, kun etu on asianmukaisesti määritetty ja siitä käy ilmi, että perheenyhdistäminen on lapsen edun mukaista.

Lapsia koskevan tapauksen tapaan päätös perheenjäsenten jäljittämisen tuloksista eli perheenyhdistämisestä, perhesiteiden palauttamisesta tai siitä, että yhteyttä ei oteta, perustuu riippuvuussuhteessa olevia aikuisia koskevissa tapauksissa heidän etunsa ja erityistarpeidensa kattavaan arviointiin. Tämä päätös tehdään yhteistyössä aikuisen edustajan, kansallisten viranomaisten ja asiaankuuluvien järjestöjen kesken ja varmistetaan, että aikuisen itsemääräämisoikeutta ja toiveita kunnioitetaan mahdollisimman hyvin.

⁽¹¹⁵⁾ Edun arviointi tehdään yhteistyössä edunvalvojan/edustajan ja muiden jäljittämisen prosessiin osallistuvien toimijoiden kanssa (jäljittämispalvelut, toimijat, jotka ovat saattaneet olla yhteydessä perheeseen alkuperämaassa jne.).

⁽¹¹⁶⁾ Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 22 artiklan mukaan "pakolaislapsen vanhempien tai muiden perheenjäsenten jäljittämiseksi, jotta saataisiin lapsen ja hänen perheensä jälleenyhdistämisen kannalta välttämättömiä tietoja" ja perheenyhdistämistä koskevan direktiivin 10 artiklan 3 kohdan a alakohdassa säädetään, että "jäsenvaltioiden on sallittava perheenyhdistämisen perusteella hänen suoraan ylenevää polvea olevien ensimmäisen asteen sukulaisensa maahantulo ja maassaoleskelu soveltamatta [kyseisen direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa] säädettyjä edellytyksiä; Direktiivin 10 artiklan 3 kohdan b alakohdassa säädetään, että tätä lupaa voidaan soveltaa hänen lailliseen huoltajaansa tai muuhun perheenjäsenensä, "kun pakolaisella ei ole suoraan ylenevää polvea olevia sukulaisia tai jos heitä ei voida jäljittää".

3.4. Perheenjäsenten jäljittämisen jälkeinen tuki ja seuranta

Perheenjäsenten jäljittäminen voi saada hakijan hankalaan asemaan jo valmiiksi stressaavana aikana. Suojelua EU+-alueelta hakevilla on usein ollut monia vaikeita hetkiä, he ovat esimerkiksi lähteneet kotoaan, olleet kaukana perheestään ja ystävistään ja kohdanneet haasteita matkojensa aikana. Nimetty edustaja tai edunvalvoja on keskeinen henkilö, joka tukee lasta tai tarvittaessa riippuvuussuhteessa olevaa aikuista perheenjäsenten jäljittämismenettelyn aikana ja sen jälkeen. Tällainen nimeäminen on keskeinen menettelyllinen tae ⁽¹⁷⁾.

Lapsilla on ihmeellinen selviytymiskyky, he pystyvät toipumaan, kasvamaan entistä vahvemmiksi ja löytämään uudelleen ilon haastavien tilanteiden tai tapahtumien jälkeen. Seuraavissa osioissa esitellään erilaisia toimintamalleja ja ohjeita tuen tarjoamiseksi ja asianmukaisen seurannan varmistamiseksi. Niissä keskitytään lapsen hyvinvoinnin ja pitkän aikavälin toipumisen edistämiseen.

Psykososiaalinen tuki lapselle perheenjäsenten jäljittämisen prosessin aikana

Perheenjäsenten jäljittämisen prosessin läpikäyvät lapset joutuvat tilanteeseen, jossa he ovat usein epävarmoja perheenjäsenten olinpaikasta tai siitä, ovatko nämä vielä elossa. He voivat myös olla huolissaan jäljittämisen lopputuloksesta ja siitä, mitä sen jälkeen tapahtuu. Heillä voi olla merkkejä ahdistuksesta, levottomuuden tunteita, ja he voivat tuntea, ettei toivoa ole ja että he ovat yksin. Mielenterveyden ja psykososiaalisen tuen antaminen matkan varhaisimmista vaiheista alkaen voi auttaa saamaan turvallisuuden ja hyvän olon tunteen, jonka ansiosta lapset pärjäävät paremmin uudessa todellisuudessa. On olennaisen tärkeää, etteivät he tunne oloaan hylätyksi tai yksinäiseksi tämän prosessin aikana.

Muistilista: psykologinen tuki perheenjäsenten jäljittämisen aikana

Tätä muistilistaa noudattamalla huolenpitäjät ja ammattilaiset voivat tukea ahdistuneita lapsia ja auttaa heitä selviytymään haastavissa tilanteissa joustavasti ja henkisesti vakaina.

Luodaan luottamussuhde

- ☐ Kehitetään luottamusta, jonka ansiosta lapset tuntevat olonsa turvalliseksi ja tuetuksi.
- ☐ Luodaan ympäristö, jossa lapset voivat vaivatta kertoa kokemuksistaan ja tunteistaan.

Kannustetaan omaksumaan terveitä selviytymismekanismeja

- ☐ Tuetaan lapsia stressin hallinnassa ja emotionaalisen vakauden säilyttämisessä (esim. harjoittamalla tietoisuustaitoja).
- ☐ Käytetään strategioita, kuten tunteiden sääntelyä ja huumoria, jotta tulevaisuudennäkymät pysyvät myönteisinä.

⁽¹⁷⁾ YK:n lapsen oikeuksien komitean [yleiskommentti nro 6 \(2005\) ilman huoltajaa olevien ja perheestään eroon joutuneiden lasten kohtelusta kotimaansa ulkopuolella](#), CRC/GC/2005/6, 1.9.2005, 21 kohta.

☐ Kannustetaan myönteisten tunteiden ilmaisemiseen käyttämällä erilaisia toimintamalleja, kuten luovaa toimintaa.

☐ Tarjotaan lapsille mahdollisuuksia ilmaista itseään ilman, että heitä pakotetaan elämään kielteiset kokemukset uudelleen (esim. kirjoittamalla runoja).

Edistetään tilanteen hyväksymistä

☐ Ohjataan lapsia ymmärtämään ja käsittelemään olosuhteitaan rakentavasti.

☐ Korostetaan, että hyväksynnässä on kyse selviytymisestä, ei alistumisesta.

Vaalitaan toivoa

☐ Kannustetaan lapsia toivomaan parempaa tulevaisuutta ja pidetään samalla odotukset realistisina.

☐ Pyritään saamaan aikaan tasapaino tulevaisuuden toivon vaalimisen ja todelliseen tilanteeseen perustuvien odotusten hallinnan välillä. Tätä tasapainoa olisi vaalittava huolellisesti, jotta voidaan varmistaa, että toivo perustuu siihen, mikä on realistisesti toteutettavissa.

☐ Käytetään toivoa työkaluna, joka auttaa lapsia toipumaan ja löytämään taas ilon vastoinkäymisen jälkeen.

Viestitään varovasti ja ymmärtäväisesti

☐ **Kunnioitetaan rajoja.** Vältetään lasten painostamista keskustelemaan epämiellyttävistä aiheista ja annetaan aikaa, jos he eivät ole vielä valmiita jakamaan tietoja.

☐ **Kohdellaan kunnioittavasti.** Osoitetaan samanlaista kunnioitusta ja rehellisyyttä kuin aikuisilla. Pyritään olemaan antamatta epärealistisia lupauksia.

☐ **Toimitaan huomaavaisesti.** Käytetään lämmintä ja yksinkertaista kieltä, jota lapset voivat helposti ymmärtää.

☐ **Tarkkaillaan ahdistuksen merkkejä ja tunnistetaan se.** Seurataan merkkejä ahdistuksesta tai huolestuttavasta käytöksestä, joka saattaa edellyttää erityistukea.

☐ **Varmistetaan sopivuus iän ja kulttuurin kannalta.** Muokataan omaa toimintaa lapsen iän ja kulttuuritaustan mukaan ja tiedostetaan, että jopa kehittyneiltä vaikuttavien lasten kanssa on toimittava ikään sopivalla tunnetasolla ⁽¹¹⁸⁾. Harkitaan mahdollisuutta käyttää kulttuurivälittäjiä toimimaan siltoina lasten ja viranomaisten välillä, mikä helpottaa viestintää ja ymmärtämistä, koska he tulkitsevat kielen lisäksi myös kulttuurisia vivahteita. Heidän osallistumisensa voi merkittävästi tehostaa viestintää, koska he ratkaisevat kieliesteet ja varmistavat kulttuuriherkkyyden.

⁽¹¹⁸⁾ EUAA, [Guidance on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection: Part II – for those working in the first line](#), 2024.

Kun kyseessä on perheenjäsenten jäljittämisen jälkeinen tuki ja seuranta, riippuvuussuhteessa olevat aikuiset tarvitsevat apua, joka on muokattu huolellisesti heidän erityistarpeidensa mukaan ja jossa on otettu huomioon, että sama lähestymistapa ei ehkä ole toimiva kaikilla. Koska nämä ihmiset ovat jättäneet taakseen tutut tukijärjestelmät, yhteisöt ja joskus laajennetut perheet, heidän haasteenaan on kotoutua uuteen yhteiskuntaan samalla kun heidän henkisenä taakkanaan on pitkä ero perheestä.

On suositeltavaa nimittää tukihenkilö tai sosiaalityöntekijä, joka pystyy antamaan yksilöllistä ohjausta yhdessä edunvalvojan kanssa. Näin voidaan varmistaa, että jokainen henkilö tuntee saavansa todellista tukea. Yksilöity psykososiaalinen tuki, jossa käsitellään yksilöllisiä emotionaalisia, mielenterveyteen ja kulttuuriin liittyviä tarpeita, voi parantaa selviytymiskykyä. Tämä tehdään tunnistamalla ihmisten yksilölliset kokemukset ja reagoimalla niihin, mikä auttaa lieventämään ahdistuksen, yksinäisyyden ja epävarmuuden tunteita. Tämä kulttuurin huomioon ottaviin viestintä- ja selviytymisstrategioihin perustuva yksilöllinen toimintamalli edistää asteittain lisääntyvää vakauden ja hyvinvoinnin tunnetta ja antaa riippuvuussuhteessa oleville aikuisille mahdollisuuden reagoida paremmin tilanteeseen.

Käytännön vinkki

Visuaaliset työkalut tunneilmaisua varten

Jotta lapsia voidaan auttaa hallitsemaan tunteitaan ja vähentää hämmennystä, on olennaisen tärkeää käyttää visuaalisia työkaluja ja tehdä keskusteluista mahdollisimman lapsiystävällisiä. Nämä menetelmät helpottavat viestintää ja auttavat lapsia käsittelemään tunteitaan turvallisesti ja jäsennellysti. Seuraavassa on joitain ehdotuksia.

1. **Kartta perheverkostosta.** Laaditaan yhteistyössä hakijan kanssa kartta perheverkostosta. Tämä visuaalinen esitys voi sisältää piirustuksia tai valokuvia perheenjäsenistä ja omaisista ja auttaa siten hakijaa visualisoimaan perherakenteensa. Se voi olla mukava muistutus heidän läheisistään ja tapa keskustella tunteista, jotka koskevat eroon joutumista tai yhteen saattamista.
2. **Elämänkaaren/elämäkerran laatiminen.** Laaditaan yhdessä hakijan kanssa elämänkaari tai elämäkerta. Tähän voi sisältyä keskeisiä tapahtumia hakijan elämästä, tärkeitä muistoja ja virstanpylväitä. Tässä toiminnassa lapsi pystyy puhumaan kadonneista vanhemmista ja näihin muistoihin liittyvistä tunteista. Se voi olla erittäin hyödyllinen työkalu heidän tunteidensa tiedostamiseen ja hyväksymiseen.
3. **Tunnepyyörät tai -kortit.** Tunnepyyörät tai -kortit voivat auttaa hakijaa tunnistamaan ja ilmaisemaan tunteitaan. Nämä työkalut voivat olla erityisen hyödyllisiä pienemmille lapsille tai niille, joiden on vaikeaa ilmaista tunteitaan suullisesti. Osoittamalla eri tunteita esittäviä kuvia tai valitsemalla ne lapset voivat välittää tunteitaan helpommin.

4. **Tarinankerronta ja taideterapia.** Hakijaa kannustetaan jakamaan tarinoita tai luomaan taideteoksia, jotka kuvastavat hänen kokemuksiaan ja tunteitaan. Tämä luova ilmaisu voi olla hänelle toimiva tapa käsitellä monimutkaisia tunteita ja kokemuksia, kuten menetystä, pelkoa ja toivoa.
5. **Vuorovaikutteiset lehdet.** Annetaan hakijalle vuorovaikutteinen lehti, johon hän voi piirtää, kirjoittaa tai liimata tarroja näkemystensä ja tunteidensa ilmaisemiseksi. Se voi olla yksityinen tila itsereflektiota varten tai yhteistä toimintaa edunvalvojan tai neuvonantajan kanssa.

Fyysisten toimien ja stressin hallinnan yhdistäminen

Liikunnan ja stressinhallintatekniikoiden yhdistämisellä voidaan tukea lisää lasten emotionaalista hyvinvointia.

1. **Liikunta- ja musiikkitunnit.** Autetaan liittymään tai osallistumaan liikunta- tai musiikkitoimintaan ajanviete- ja rentoutumiskeinona. Selitetään, miten nämä toimet voivat auttaa vähentämään stressiä, parantamaan mielialaa ja saamaan aikaan onnistumisen tunteita.
2. **Tietoisuus- ja rentoutumisharjoitukset.** Lisätään tietoisuutta rentoutumistekniikoiden merkityksestä ja hyödyllisyydestä sekä tietoisien läsnäolon harjoittamisen merkityksestä. Nämä käytännöt voivat auttaa heitä hallitsemaan stressiä ja ahdistusta, ja niistä he saavat työkaluja haastavien tilanteiden käsittelemiseen.
3. **Jooga ja liikkeisiin perustuvat pelit.** Perehdytetään joogaan tai liikkeisiin perustuviin peleihin, joissa yhdistyvät liikunta ja rentoutuminen. Tällainen toiminta voi olla sekä hauskaa että hyödyllistä, sillä se auttaa vapauttamaan patoutunutta energiaa ja rauhoittamaan mieltä.

Kulttuuriset ja uskonnolliset selviytymismekanismit

Lasten auttaminen kulttuuristen ja uskonnollisten käytäntöjen ylläpitämisessä voi olla keskeinen hyvän olon ja selviytymiskyvyn lähde.

1. **Kulttuurinen tarinankerronta ja kulttuuriperinteet.** Annetaan lasten kertoa tarinoita kulttuuritaustastaan tai harjoittaa kulttuuriperinteitä. Tämä voi auttaa heitä tuntemaan olevan yhteydessä omaan kulttuuriperintöön ja saada aikaan tunteen identiteetistä ja jatkuvuudesta.
2. **Uskonnollisten käytäntöjen tukeminen.** Autetaan lasta uskonnon harjoittamisessa, muun muassa rukouksessa, palveluihin osallistumisessa tai muissa rituaaleissa. Näiden käytäntöjen ymmärtäminen ja kunnioittaminen voi luoda vakaan perustan ja yhteisöllisyyden tunteen erityisesti uudessa ympäristössä.
3. **Kulttuurien tasapainottaminen.** Ohjataan lapsia löytämään tasapaino alkuperäisten kulttuurikäytäntöjen ja uuden yhteiskunnan kulttuurikäytäntöjen välillä. Tähän voi kuulua keskustelua siitä, miten he voivat yhdistää perinteitä ja tapoja molemmista kulttuureista tavalla, joka on heille mukava ja mielekäs.

On huomattava, että vaikka kaikki edellä luetellut toimet ovat hyödyllisiä, niitä voivat harjoittaa vain henkilöt, **joilla on asianmukainen asiantuntemus**. Liikunta- ja musiikkituntien tai yksinkertaisten luovien tehtävien kaltaista toimintaa voivat johtaa yhteisön jäsenet tai neuvonantajat. **Koulutettujen ammattilaisten** on kuitenkin avustettava erikoistuneemmissa toimissa, kuten taideterapiassa tai toimenpiteissä, joissa käsitellään traumaa. Oman asiantuntemuksen ylittävään toimintaan osallistuminen voi aiheuttaa vahinkoa erityisesti, jos lapsi joutuu kriisiin. Näiden ohjeiden noudattaminen on olennaisen tärkeää lasten turvallisuuden ja hyvinvoinnin varmistamiseksi.

Asiaan liittyvä EUAA:n julkaisu

Lisätietoja on EUAA:n julkaisussa *Guidance on Mental Health and Well-being of Applicants for International Protection*, [Part II – for those working in the first line](#) and [Part III – Toolbox to support those working in the first line](#), 2024.

3.4.1. Jatkoimet

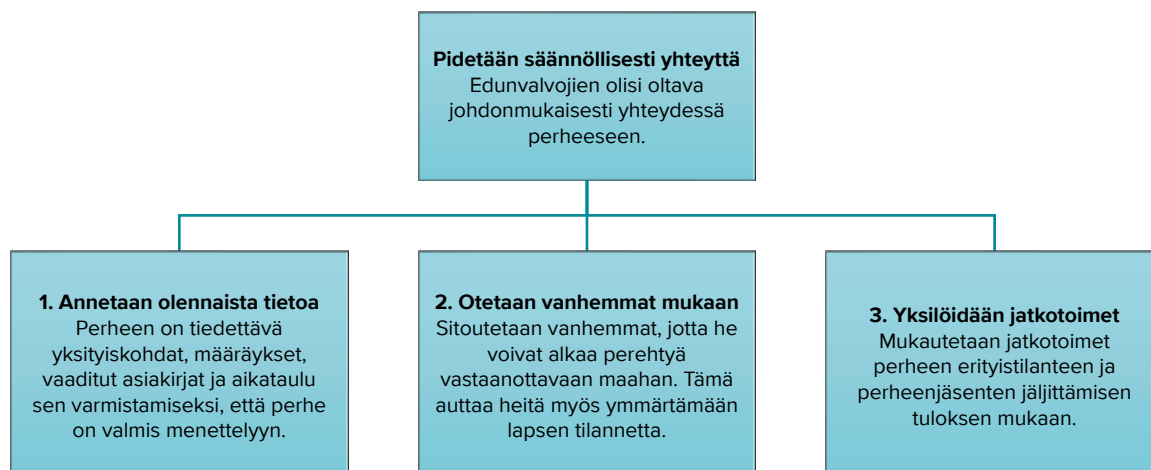
Jotta jatkoimet olisivat tehokkaita, on olennaisen tärkeää tarjota hakijalle ja hänen perheelleen jatkuvaa tukea ja selkeää viestintää menettelyn seuraavista vaiheista. Kokemus on osoittanut, että säännöllinen yhteydenpito edunvalvojan tai edustajan ja perheenjäsenten välillä perheenjäsenten jäljittämistä tai perheenyhdistämistä koskevien menettelyjen aikana voi merkittävästi parantaa lopputulosta. Perheen ottaminen mukaan näihin menettelyihin voi vähentää hakijaan kohdistuvaa painetta ja auttaa perheen odotusten hallinnassa. Jos tavanomaisissa viestintävälineissä on häiriöitä, voidaan käyttää maailmanlaajuisia Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun perheyhteyksien palauttamisverkostoa ⁽¹¹⁹⁾.

Jatkoimet on joka tapauksessa räätälöitävä kunkin tapauksen tarpeiden mukaan seuraavien perusteella:

- i. hakijan tilanne;
- ii. perhe; ja
- iii. perheenjäsenten jäljittämisen tulokset.

⁽¹¹⁹⁾ Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun hakemiston kansalliset yhdistykset, <https://www.ifrc.org/national-societies-directory>, haettu 7.11.2024. Punaisen Ristin kansainvälinen komitea, "Contact us", Punaisen Ristin kansainvälisen komitean verkkosivusto, päiväämätön, haettu 7.11.2024, <https://familylinks.icrc.org/directory>.

Kaavio 3. Jatkotoimet – tärkeimmät toimet

Seuraavassa esitetään yksityiskohtaisesti niiden toimien tyypit, joita voidaan toteuttaa tuen **yksilöimiseksi** eri tilanteiden perusteella.

Jos perheen yhdistäminen päätetään toteuttaa kolmannessa maassa

Tiedotetaan selkeästi seuraavista vaiheista.

Jäsenvaltion kannattaa tiedottaa selkeästi prosessista ja toimista, jotka toteutetaan siirtoa varten ja perheenjäsenten saapuessa. Kun seuraavista vaiheista annetaan yksityiskohtaista tietoa – ja jaetaan tietoja henkilölle ja hänen perheelleen – voidaan vähentää merkittävästi ahdistusta ja epävarmuutta. Tietojen henkilön tilanteesta, muun muassa toimista ja toimenpiteistä, joita hänellä on ollut nykyisessä

paikassaan, olisi oltava henkilön mukana, kun häntä ollaan saattamassa yhteen perheenjäsenten kanssa. Näin varmistetaan, että vastaanottavat viranomaiset ovat tietoisia henkilön mahdollisista erityistarpeista, jolloin voidaan antaa asianmukaista hoitoa ja tukea.

Annetaan lapselle tietoa siirtoprosessista. Jos edustajalla on tietoa siitä, mitä tapahtuu, kun lapsi/perheenjäsen saapuu kolmanteen maahan, hänen olisi kerrottava siitä hakijalle ja hänen perheelleen. Kun tietää, mitä odottaa, olo voi tuntua turvallisemmalta ja siirtymiseen ollaan valmiimpia.

Valmistellaan hakijaa siirtymistä varten. Valmistellaan hakija uuteen ympäristöönsä. Tämä tarkoittaa käytännöllistä ja emotionaalista valmiutta. Edustaja voi auttaa hakijaa ymmärtämään kulttuurieroja, mahdollisia kieliesteitä ja sitä, mitä on odotettavissa hänen uudessa kodissaan. Tähän valmistautumiseen voi kuulua roolipelitilanteita, uuden maan tullikäytäntöjen ja muiden käytäntöjen oppimista sekä pelkojen tai huolenaiheiden käsittelyä.

Kotoutuminen ja sosiaalinen tuki. Hakijan pitkän aikavälin hyvinvoinnin kannalta on olennaisen tärkeää helpottaa hakijan kotoutumista uuteen perheympäristöön. Edustaja voi työskennellä paikallisten järjestöjen kanssa järjestääkseen sosiaalista toimintaa, koulutustukea

ja vertaisryhmiä, jotka voivat auttaa lasta rakentamaan yhteenkuuluvuuden ja yhteisön tunnetta uudessa ympäristössään.

Seuranta ja raportointi. Lapsen edistymisen ja hyvinvoinnin säännöllinen seuranta ja niistä raportointi ovat ratkaisevan tärkeitä. Näin varmistetaan, että kaikkiin ongelmiin puututaan viipymättä ja että hakija saa edelleen tarvittavaa tukea. Edustajan olisi pidettävä yhteyttä lapsen hoitoon osallistuvien asiaankuuluvien viranomaisten ja järjestöjen kanssa.

Jos perheenyhdistäminen päätetään toteuttaa lapsen vastaanottavassa maassa

Tiedotetaan selkeästi seuraavista vaiheista.

Edunvalvojan tai edustajan on tärkeää tiedottaa prosessista ja toimista, joihin ryhdytään perheen saavuttua. Yksityiskohtaisten tietojen antaminen siitä, mitä tarvitaan ja mitä tapahtuu seuraavaksi, voi vähentää merkittävästi lapsen ahdistusta ja epävarmuutta. On esimerkiksi tärkeää tiedottaa perheelle kaikista

säännöksistä, tarvittavista asiakirjoista, kustannuksista ja menettelyn odotetusta kestosta. Kun perheenjäseniä ohjataan ja tuetaan, lapsi kokee lisäksi, ettei hänellä ole niin suurta taakkaa kaiken hoitamisesta yksin. Se puolestaan voi keventää mahdollista syyllisyyden tunnetta, jota lapsi saattaa kokea perheen kohtaamien mahdollisten vaikeuksien vuoksi.

Valmistellaan hakijaa/perheenjäsentä siirtymistä varten. Valmistellaan hakijaa muutoksiin, joita hänen elämässään tapahtuu, kun hänen perheenjäsenensä on saapunut maahan. Edunvalvoja tai edustaja voi auttaa lasta ymmärtämään, että tämän oma kyseiseen maahan kotoutumisen taso voi erota täysin hänen perheensä kotoutumisen tasosta perheen saavuttua uuteen yhteiskuntaan. Perheen on tutustuttava täysin uuteen kulttuuriin ja yhteiskuntaan, kun taas lapsi voi esimerkiksi jo puhua paikallista kieltä, tuntea säännöt, ja hänellä voi olla ystäviä. Tämä vaikuttaa perheen dynamiikkaan. Tähän valmisteluun voi sisältyä roolipelitilanteita ja lapsen mahdollisten pelkojen tai huolenaiheiden käsittelyä. Jotta voidaan kaventaa niin sanottua kotoutumiskuilua lapsen ja hänen perheenjäsentensä välillä sen jälkeen, kun perhe on saatettu yhteen vastaanottavassa maassa, voi olla hyödyllistä ottaa vanhemmat mukaan lapsen kehitykseen, jos se on lapsen edun mukaista. Osallistuminen auttaa sekä perhettä että hakijaa tutustumaan vastaanottavan maan perinteisiin ja arvoihin, myös kotoutumisprosessiin.

Jatketaan emotionaalista tukea. Emotionaalisen tuen ei pitäisi päättyä, kun perheenjäsen saapuu (perheenjäsenet saapuvat) vastaanottavaan maahan. Edunvalvojan tai edustajan tuki tiettyinä siirtymäaikana (esim. muutaman viikon tai kuukauden aikana) voi olla avuksi uuteen perhedynamiikkaan sopeutumisessa. Tämä voidaan tehdä järjestämällä alustavia videopuheluja tai lyhyitä vierailuja ensimmäisten kuukausien aikana.

Seuranta ja raportointi. Edistymisen ja hyvinvoinnin säännöllinen seuranta ja niistä raportointi ovat ratkaisevan tärkeitä. Näin varmistetaan, että kaikkiin ongelmiin puututaan viipymättä ja että hakija saa edelleen tarvittavaa tukea. Edunvalvojan tai edustajan olisi pidettävä yhteyttä asianomaisiin viranomaisiin ja järjestöihin.

Jos päätetään palauttaa yhteydet perheeseen ilman perheenyhdistämistä

Helpotetaan viestintää. Hakijan ja hänen perheensä välisen säännöllisen yhteydenpidon helpottaminen on olennaisen tärkeää. Tämä voidaan tehdä puhelujen, videokeskustelujen ja kirjeiden avulla. Edustajan olisi autettava näiden viestintäkanavien luomisessa ja ylläpitämisessä.

Henkinen tuki ja ohjaus Hakija voi tarvita jatkuvaa henkistä tukea selviytyäkseen monimutkaisessa tilanteessa, jossa hän on yhteydessä perheeseensä mutta fyysisesti erillään. On tärkeää antaa ohjeita siitä, miten välimatkasta huolimatta voidaan ylläpitää mielekkäitä suhteita, ja auttaa lasta käsittelemään mahdollisia sekavia tunteita, joita heillä voi olla.

Selvitetään tulevia mahdollisuuksia. Edustaja voi myös auttaa selvittämään mahdollisia tulevia mahdollisuuksia perheenyhdistämiseen tai vierailuihin, mikä antaa lapselle toivoa ja pitkän aikavälin tulevaisuudennäkymän. Tämä voi tarkoittaa sitä, että pysytään ajan tasalla perheen tilanteen tai oikeudellisen aseman muutoksista, joiden ansiosta perheenyhdistäminen voisi jatkossa olla mahdollista.

Jos perheenyhdistäminen tai yhteyden palauttaminen ei ole mahdollista

Kehitetään tukiverkostoa. On ratkaisevan tärkeää keskittyä vahvan tukiverkoston rakentamiseen lapselle tämän nykyiseen asuinpaikkaan. Tähän kuuluu yhteyksien luominen paikallisiin sosiaalipalveluihin, oppilaitoksiin ja yhteisöryhmiin, jotka voivat tarjota tukea ja vakautta.

Luodaan yhteenkuuluvuuden tunnetta. Viranomaisten olisi pyrittävä auttamaan hakijaa kehittämään yhteenkuuluvuuden tunnetta ja identiteettiä uudessa ympäristössään. Tähän voi sisältyä osallistumista kulttuuri- ja virkistystoimintaan, ystävien löytämistä ja yhteistyötä paikallisyhteisöjen kanssa.

Suunnitellaan pitkäaikainen huolenpito. Pitkäaikaista huolenpitoa koskevasta selkeästä suunnitelmasta huolehtiminen on olennaisen tärkeää. Tähän sisältyy yhteistyö asiaankuuluvien viranomaisten kanssa hakijan oikeudellisen aseman turvaamiseksi, huolenpitojärjestelyt, mukaan lukien majoitus, koulutusmahdollisuudet sekä terveydenhuollon ja muiden tarvittavien palvelujen saatavuus.

Psykologinen ja emotionaalinen tuki. Johdonmukaisen psykologisen ja emotionaalisen tuen tarjoaminen on ensiarvoisen tärkeää. Hakija voi tarvita neuvontaa tai terapiaa kokemuksiensa käsittelemiseksi ja perhesiteiden puuttumisesta selviämiseksi. On tärkeää helpottaa pääsyä näihin palveluihin ja tarjota jatkuvaa henkistä tukea.

Keskiössä perheenjäsenten jäljittäminen: kun perheenjäsen todetaan kuolleeksi

Kun jäljitetty perheenjäsen todetaan kuolleeksi, on erittäin tärkeää käsitellä tilannetta myötätuntoisesti, ihmisarvoisesti ja kansainvälisesti tunnustettujen normien mukaisesti. Tässä osassa annetaan ohjeita tarvittavista toimista, joihin tällaisissa tapauksissa on ryhdyttävä. Näin varmistetaan, että perheet saavat tarvitsemaansa tukea ja että vainajan tunnistaminen hoidetaan ammattimaisesti ja eettisesti.

1. Huomaavainen viestintä perheiden kanssa

Perheille on ilmoitettava viipymättä ja huomaavaisesti, kun kuollut perheenjäsen on tunnistettu. Ilmoittamisen olisi oltava ammattihenkilöiden vastuulla, ja sen olisi oltava selkeää, myötätuntoista ja suojelun huomioon ottavaa. Siinä olisi myös varmistettava, että perheet ymmärtävät seuraavat vaiheet. Tähän sisältyy yksityiskohtaisten tietojen antaminen mahdollisuudesta tuoda jäännökset kotiin ja perheen toiveiden kunnioittaminen tällaisena vaikeana aikana.

2. Perheiden oikeuksien ja tarpeiden tunnustaminen

Vainajan perheitä olisi tuettava ja heidät olisi ohjattava välittömästi erikoistuneen henkilöstön luo. Heidän emotionaaliset ja oikeudelliset tarpeensa on asetettava etusijalle, ja käytössä on oltava käytännöt erityistuen tarjoamiseksi. Tähän voi sisältyä viisumien saamisen helpottaminen, jotta perheenjäsenet voivat käydä vainajan luona, osoittaa kunnioitustaan ja osallistua keskeisiin prosesseihin. Tässä on aina varmistettava, että heidän oikeuksiaan kunnioitetaan täysimääräisesti ja jatkuvasti.

3. Hallinnollinen tuki ja oikeudellinen tunnustaminen

Perheiden hallinnollisen taakan keventämiseksi kansallisten viranomaisten olisi myönnettävä henkilön menehtymisestä todistuksia, jotka tunnustetaan yli rajojen. Tämä voi auttaa perheitä selviämään monimutkaisista oikeudellisista prosesseista ja etenemään ilman tarpeettomia viipeitä tai esteitä, erityisesti silloin, kun asian saaminen lakisääteiseen päätökseen on ratkaisevan tärkeää heidän psykologisen toipumisensa kannalta.

4. Kansainvälinen yhteistyö perheen suojelun alalla

Kansainvälinen yhteistyö on olennaisen tärkeää vainajan perheiden tukemisessa. Tässä kansainvälisessä yhteistyössä on asetettava etusijalle humanitaariset tarpeet ja suojeltava vainajan ja hänen perheidensä henkilötietoja ja ihmisarvoa.

Riskinhallinta perheenjäsenten jäljittämisen aikana

Perheenjäsenten jäljittämisen prosessin aikana lapselle voi ilmetä erilaisia riskejä lopputulosta odoteltaessa. Tehokkaat riskinhallintastrategiat ovat olennaisen tärkeitä lapsen hyvinvoinnin turvaamiseksi tänä aikana. Seuraavassa taulukossa esitetään yhteenveto keskeisistä riskitekijöistä ja niiden lieventämiseksi toteutettavista toimenpiteistä. Kunkin tapauksen ainutlaatuisuuden vuoksi asianmukainen riskinarviointi olisi tehtävä ennen jäljittämistä, ja sitä voitaisiin mukauttaa, jos ilmenee uusia riskejä.

Taulukko 1. Perheenjäsenten jäljittämiseen liittyvien riskien hallinta

Riskitekijä	Kuvaus	Hallinta
Henkinen kuormitus	Perheenjäsenten jäljittämisen tuloksiin liittyvä epävarmuus ja ahdistuneisuus voivat aiheuttaa lapselle merkittävää henkistä kuormitusta.	On olennaisen tärkeää varmistaa, että hakijalla on tavoitettavissaan luotettava henkilö, kuten edunvalvoja, joka voi antaa jatkuvaa tukea ja taata turvallisuudentunteen. Lisäksi on varmistettava pääsy toimintoihin, jotka edistävät mielenterveyttä ja hyvinvointia ja lisäävät tunne-elämän vakautta. Tarjotaan säännöllistä psykososiaalista tukea ja tarvittaessa neuvontaa. Luodaan vakaa ja rauhoittava ympäristö.
Väärät tiedot	Hakija voi saada epätarkkaa tai harhaanjohtavaa tietoa perheenjäsenten jäljittämisen prosessista, mikä voi johtaa turhiin toiveisiin (tai päinvastoin – haluttomuuteen osallistua jäljittämisen prosessiin) tai ahdistukseen.	Pidetään yllä avointa ja rehellistä viestintää. Varmistetaan, että kaikki toimitetut tiedot ovat paikkansapitäviä ja todennettuja, ja valmistellaan hakijaa kaikkiin mahdollisiin tuloksiin. On olennaisen tärkeää todentaa kaikki tiedot perusteellisesti ja viestiä avoimesti kaikkien osapuolten kanssa. On myös tärkeää, että virkailijat tunnustavat, milloin heillä ei ole tiettyjä tietoja. Tällaisissa tapauksissa virkailijoiden olisi ilmoitettava siitä selkeästi ja sitouduttava toteuttamaan jatkotoimia ja antamaan tarvittavat tiedot heti, kun ne ovat saatavilla. Näiden sitoumusten vaaliminen on ratkaisevan tärkeää, koska se vahvistaa luottamusta koko prosessin ajan.
Luottamuksellisuuden puute	Hakijan arkaluonteisia tietoja saattaa paljastua jäljittämisen prosessin aikana, mikä voi loukata yksityisyyttä ja aiheuttaa mahdollista vahinkoa.	Kerrotaan hakijalle luottamuksellisuuden periaatteesta. Toteutetaan järeitä tietosuojatoimenpiteitä kaikkien henkilötietojen suojaamiseksi. Tarkastetaan ja päivitetään säännöllisesti turvakäytäntöjä luvattoman pääsyn estämiseksi.

Riskitekijä	Kuvaus	Hallinta
Syrjintä ja leimaaminen	Hakija voi kohdata syrjintää tai leimaamista nykyisessä ympäristössään, erityisesti jos hänen taustansa tai olosuhteensa tulevat yleiseen tietoon.	Vaalitaan osallistavaa ja kannustavaa ympäristöä. Valistetaan kaikkia asianosaisia osapuolia, myös vertaisia, siitä, että toinen toistaan on tärkeää kohdella kunnioittavasti, myötätuntoisesti ja ihmisarvoisesti. Lisätään lasten kanssa pidettävien säännöllisten istuntojen avulla tietoisuutta leimaamisen kielteisistä vaikutuksista.
Yksinäisyyden tunne	Hakija voi odottaessaan kokea itsensä eristyneeksi ja yksinäiseksi, erityisesti jos hän on uudessa ja tuntemattomassa ympäristössä.	Kannustetaan sosiaaliseen vuorovaikutukseen ja kannustavien vertaissuhteiden luomiseen. Tarjotaan mahdollisuuksia osallistua yhteisön toimintaan ja luoda yhteyksiä.
Fyysinen turvallisuus – ihmiskauppa ja hyväksikäyttö	Lapset ja riippuvuussuhteessa olevat aikuiset voivat olla alttiita ihmiskaupalle ja hyväksikäytölle, erityisesti jos heitä ei valvota tarpeeksi, kun odotetaan perheenjäsenten jäljittämisen tuloksia. He altistuvat fyysiselle vaaralle vielä enemmän myös silloin, jos pahantahtoiset toimijat, kuten ihmiskauppiat tai rikolliset, tietävät heidän sijaintinsa tai henkilöllisyytensä.	Pidetään hakijan sijainti ja henkilöllisyys salassa, kunnes perheenyhdistämistä koskeva päätös on tehty. Jos havaitaan pakenemisen, ihmiskaupan tai hyväksikäytön kaltaisia riskejä, perheenyhdistämistä odotettaessa tehdään yhteistyötä turvakotien kanssa. Varmistetaan jatkuva valvonta ja seuranta ja tehdään yhteistyötä ihmiskaupan vastaisten järjestöjen kanssa lisäsuojelun tarjoamiseksi, järjestetään muun tiedotustapahtumia ihmiskaupan ja hyväksikäytön kaltaisista riskeistä.

Riskitekijä	Kuvaus	Hallinta
Koulutuksen keskeytyminen	Epävarmuus tulevaisuudesta voi häiritä lapsen koulutusta ja oppimisprosessia.	Pidetään kiinni lapsen koulurutiinista ja tarjotaan tarvittaessa lisää tukea oppimiseen, erityisesti jos lapsi kotoutuu uuteen kieliympäristöön. Varmistetaan, että lapsen koulutustarpeet täytetään riippumatta meneillään olevasta perheenjäsenten jäljittämispösessistä. Keskustellaan lasten opettajien kanssa, jotta nämä olisivat tietoisia kuormittavasta ajasta, jota lapsi sillä hetkellä elää.
Terveysongelmat	Stressi ja epävarmuus voivat vaikuttaa kielteisesti fyysiseen terveyteen, mikä aiheuttaa ongelmia, kuten huonoa ravitsemusta, unihäiriöitä tai psykosomaattisia oireita.	Säännölliset terveystarkastukset ja sairaanhoidon saatavuus ovat olennaisen tärkeitä. Edistetään terveellistä elämäntapaa, johon kuuluu tasapainoinen ravinto, liikunta ja riittävä lepo.

4. Perheenjäsenten jäljittämisen parhaat käytännöt ja menetelmät

4.1. Perheenjäsenten jäljittämisen parhaat käytännöt

Tehokas perheenjäsenten jäljittäminen ja perheenyhdistäminen kenttäoperaatioissa edellyttää sellaisten parhaiden käytäntöjen täytäntöönpanoa, joilla varmistetaan perusteelliset ja koordinoitut toimet ja joihin osallistuu useita sidosryhmiä. Turvapaikkaviranomaisen henkilöstö turvautuu usein valtiosta riippumattomien järjestöjen tukeen, joka on ratkaisevan tärkeää. Näiden kumppanuuksien ansiosta voidaan yhdistää resursseja, tietämystä ja asiantuntemusta ja parantaa siten perheenjäsenten jäljittämistä koskevien toimien yleistä vaikuttavuutta. Yhteistyön ansiosta näiden järjestöjen toiminnasta saadaan paremmin koordinoitua ja kattavampaa, mikä johtaa viime kädessä onnistuneempiin tuloksiin perheenyhdistämisessä ja kotiseudultaan siirtymään joutuneiden henkilöiden elämän vakauden palauttamisessa.

Perheyhteyksien palauttamisverkoston ⁽¹²⁰⁾ yksiköt korostavat, että niiden toiminnan humanitaarista toimeksiantoa on tärkeää suojella. Siten säilytetään luottamuksellisuus verkoston palvelua saavien perheiden osalta. Perheenjäsenten osallisuuden on oltava keskeisessä asemassa perheenjäsenten jäljittämässä ja perheenyhdistämisessä, ja heidän tahtoaan on kunnioitettava. Perheyhteyksien palauttamisverkosto edistää myös säännöllistä viestintää lapsen ja hänen perheensä välillä käytettävissä olevien keinojen ja osapuolten etujen/tarpeiden mukaisesti osana perheenyhdistämisprosessin valmistelua.

Erittäin tärkeä paras käytäntö on myös **yksilöllisen oikeudellisen ja logistisen tuen tarjoaminen**. Yhden parhaan käytännön mukaisesti hakijalle kerrotaan YK:n pakolaisjärjestön perheenyhdistämispalveluista ⁽¹²¹⁾, joista saa olennaista **oikeudellista apua**. Ne ohjaavat hakijaa usein monimutkaisessa perheenyhdistämisprosessissa ja samalla tekevät tiivistä yhteistyötä kansallisten hallitusten kanssa näiden tapausten käsittelyn nopeuttamiseksi. Toinen paras käytäntö on hyödyntää erikoistunutta rajatylittävää asiantuntemusta, josta esimerkkinä on kansainvälinen sosiaalipalvelu (ISS) ⁽¹²²⁾, joka tarjoaa **kokonaisvaltaisia palveluja**, muun muassa oikeudellista neuvontaa, sosiaalityötä ja edunvalvontaa. Tämä koskee erityisesti perheitä, joita maiden rajat erottavat.

Ratkaisevan tärkeää on myös **logistisen ja käytännön tuen** sisällyttäminen toimintaan, kuten Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö (IOM) on tehnyt ⁽¹²³⁾. Kansainvälisen siirtolaisuusjärjestön parhaita käytäntöjä ovat muun muassa perheenjäsenten jäljittämispalvelujen tarjoaminen, matkajärjestelyjen koordinointi sekä tarvittavan oikeudellisen ja logistisen avun tarjoaminen, jotta perheet voidaan yhdistää tehokkaasti.

⁽¹²⁰⁾ Lisätietoja on saatavilla verkossa <https://familylinks.icrc.org/>, Punaisen Ristin kansainvälisen komitean verkkosivustolla, haettu 8.11.2024.

⁽¹²¹⁾ Lisätietoja on saatavilla verkossa <https://help.unhcr.org/faq/how-can-we-help-you/family-reunification/>, YK:n pakolaisjärjestön verkkosivusto, päiväämätön, haettu 8.11.2024.

⁽¹²²⁾ Lisätietoja on saatavilla verkossa <https://iss-ssi.org/>, ISS:n verkkosivusto, päiväämätön, haettu 8.11.2024.

⁽¹²³⁾ Lisätietoja on saatavilla verkossa <https://www.iom.int/movement-assistance>, IOM:n verkkosivusto, päiväämätön, haettu 8.11.2024.

4.2. Teknisiä työkaluja perheenjäsenten jäljittämistä varten

Kun keskitytään erityisesti hakijoita koskeviin työkaluihin ja alustoihin, tavoitteena on vastata heidän ainutlaatuisiin haasteisiinsa, kuten perheestä eroon joutumiseen muuttoliikkeen yhteydessä, yhteyksien menettämiseen pakkomuuton vuoksi ja perheenyhdistämiseen liittyvien oikeudellisten prosessien monimutkaisuuteen. Kansainvälisen muuttoliikkeen yhteydessä tiedot hajaantuvat eri maihin, mikä hankaloittaa kadonneiden henkilöiden jäljittämistä. Tiedonkeruualustoilla on haasteita, kuten se, että aikuiset eivät paljasta olinpaikkaansa tai että ilman huoltajaa olevat lapset katoavat vastaanottokeskuksista. Kansainväliset järjestöt, kuten YK:n pakolaisjärjestö ja Punainen Risti, jakavat erittäin varovasti arkaluonteisia tietoja, jotka voisivat vaarantaa turvallisuuden. Tietojen jakamiseksi valtion ja valtiosta riippumattomien toimijoiden välillä ei ole myöskään oikeudellista kehystä. Se vaikeuttaa kadonneiden henkilöiden tunnistamista erityisesti tapauksissa, joissa on mukana yksilöimättömiä elimiä, joissa rikostekniset asiantuntijat tarvitsevat tuomioistuimen luvan jakaa tietoja.

Perheyhteyksien palauttamisverkosto, jota koordinoi Punaisen Ristin kansainvälisen komitean jäljittamisestä vastaava keskusvirasto, tarjoaa maksuttomia ja luottamuksellisia palveluja henkilöille, jotka etsivät kadonneita sukulaisia tai haluavat ilmoittaa perheilleen olinpaikastaan. Verkosto käyttää digitaalisia työkaluja ja alustoja tapausten hallintaan ja kadonneiden henkilöiden jäljittämiseen.

Interpol perusti vuonna 2021 I-Familia-tietokannan ⁽¹²⁴⁾, jonka avulla perheet voivat toimittaa DNA-näytteitä ja jossa on tiukat suojatoimet.

Seuraavaksi esitetään keskeiset työkalut ja alustat, jotka ovat erityisen merkityksellisiä hakijoille.

⁽¹²⁴⁾ Interpol, I-Familia, Interpolin verkkosivusto, päivämätön, haettu 7.11.2024, <https://www.interpol.int/How-we-work/Forensics/I-Familia>.

Järjestö	Alusta	Kuvaus	Keskeiset ominaisuudet
Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun kansainvälinen liike (Perheyhteyksien palauttamisverkoston palvelu)	Perhesiteiden palauttaminen, https://familylinks.icrc.org/	Punaisen Ristin kansainvälinen komitea ja Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun kansalliset yhdistykset ylläpitävät tätä alustaa, jolla autetaan turvapaikanhakijoita ja pakolaisia ottamaan uudelleen yhteyksiä perheenjäseniin, joista he ovat joutuneet eroon konfliktien, muuttoliikkeen tai katastrofien takia. Alustan avulla henkilöt voivat löytää lähimmän Punaisen Ristin kansainvälisen komitean toimiston, josta he pääsevät Perheyhteyksien palauttamisverkoston palveluun ja/tai päästä verkkopalveluihin, jos niitä on saatavilla. Verkoston palvelusta saa monissa tilanteissa palvelua tärkeiden asiakirjojen lähettämiseen maasta toiseen. Se voisi olla erittäin tärkeää perheenyhdistämisen valmisteluprosessin yhteydessä. Tämä alusta sisältää myös Trace the Face -kuvapalvelun, joka on tarkoitettu muuttajille ja turvapaikanhakijoille. Läheisiään etsivät henkilöt voivat julkaista itsestään verkkosivustolla valokuvan, jonka tarkoituksena on, että heidän perheenjäsenensä tunnistavat hänet ja että perhe saa häneen yhteyden Punaisen Ristin kansainvälisen komitean toimiston kautta.	Maaailmanlaajuinen ulottuvuus: toimii useissa maissa ja on turvapaikanhakijoiden käytettävissä kaikkialla maailmassa. Yksilöllinen tuki: Punaisen Ristin ja Punaisen Puolikuun paikalliset yhdistykset antavat suoraa apua perheenjäsenten jäljittämisessä ja yhteyksien palauttamisessa perheisiin. Yksityisyys ja turvallisuus: turvapaikanhakijoiden turvallisuus ja luottamuksellisuus asetetaan etusijalle, mikä on ratkaisevan tärkeää haavoittuvassa asemassa olevissa ihmisten kannalta.
	Trace the Face -kuvapalvelu, https://tracetheface.familylinks.icrc.org/?lang=en		

Järjestö	Alusta	Kuvaus	Keskeiset ominaisuudet
Refugees United	REFUNITE, https://refunite.org/	REFUNITE on mobiili- ja verkkoalusta, joka on suunniteltu erityisesti auttamaan pakolaisia ja turvapaikanhakijoita löytämään kadonneita perheenjäseniä. Käyttäjät voivat luoda anonyymin profiilin ja etsiä perheenjäseniä käyttämällä saatavilla olevia tietoja, kuten nimiä, olinpaikkoja ja muita tunnistetietoja.	Saavutettavuus: optimoitu mobiililaitteille ja matalan kaistanleveyden alueille, jolloin se on sellaisten turvapaikanhakijoiden saatavilla, joilla verkkoyhteydet voivat olla heikkoja. Anonymiteetti: suojelee käyttäjien henkilöllisyyttä ja antaa turvapaikanhakijoille mahdollisuuden etsiä perheenjäseniä vaarantamatta heidän turvallisuuttaan. Tekstiviesteihin perustuvista palveluista saadaan tekstiviesteihin perustuva hakuvaihtoehto, joka on erityisen hyödyllinen alueilla, joilla on heikko verkkoyhteys.

Järjestö	Alusta	Kuvaus	Keskeiset ominaisuudet
Interpol	I-Familia, https://www.interpol.int/How-we-work/Forensics/I-Familia	I-Familia on Interpolin vuonna 2021 lanseeraama innovatiivinen DNA-tietokanta, jonka avulla kadonneet henkilöt voidaan tunnistaa perheenjäsenten DNA-vertailun avulla.	Perheenjäsenten DNA-vastaavuus: kadonneiden henkilöiden sukulaiset voivat toimittaa DNA-näytteitä, joita voidaan verrata tunnistamattomiin ihmisten jäännöksiin. Maailmanlaajuinen ulottuvuus: lainvalvontaviranomaisten saatavilla kaikkialla maailmassa kadonneiden henkilöiden ja katastrofien uhrien tunnistamiseksi. Yksityisyys ja turvallisuus: arkaluontoisia geneettisiä tietoja suojataan tiukoilla suojatoimilla. Nykyisten järjestelmien täydentävyys: toimii yhdessä muiden alustojen kanssa ja käsittelee tapauksia, joissa kadonneiden henkilöiden suoria DNA-profiileja ei ole saatavilla mutta perheenjäsenet voidaan tunnistaa.

4.3. Yleiskatsaus käytettävistä menetelmistä

Tässä taulukossa esitetään ei-tyhjentävä yleiskatsaus perheenjäsenten jäljittämisessä käytettävistä menetelmistä ja tuodaan esiin keskeisiä sidosryhmiä sekä kuhunkin lähestymistapaan liittyviä etuja ja haasteita.

Menetelmät	Osalliset (myös valtiosta riippumattomat toimijat)	Edut	Haitat
Lapsen puhuttelu	Sosiaalityöntekijät, lastensuojeluvirkamiehet, edunvalvoja/edustaja, psykologit, kansalaisjärjestöt, hallitustenväliset järjestöt ja kansainväliset valtiolliset järjestöt.	Suora näkemys lapsen kokemuksesta; lisää luottamusta.	Lapsi voi olla tunnekuohussa tai hänellä voi olla vaikeuksia muistaa tai antaa yksityiskohtaisia tietoja. Sen vuoksi puhuttelujen määrää olisi rajoitettava, sillä se voi olla lapselle mahdollisesti traumaattista.
Perheenjäsenten puhuttelu	Sosiaalityöntekijät, lastensuojeluviranomaiset, edunvalvoja/edustaja, psykologit, kansalaisjärjestöt, hallitustenväliset järjestöt.	Saadaan yksityiskohtaista tietoa perhehistoriasta ja taustasta. Pystytään viestimään suoraan, jolloin tiedot voidaan todentaa välittömästi.	Perheenjäseniä voi olla vaikea paikantaa; vaarana on, että he antavat puutteellisia tai puolueellisia tietoja. Lapsen suojeluun liittyvät mahdolliset riskit on arvioitava huolellisesti lapsen turvallisuuden ja hyvinvoinnin varmistamiseksi. On harkittava huolellisesti.
Kansallisten tietokantojen/ rekisterien käyttö vastaanottavassa maassa	Valtion virastot, maahanmuuttoviranomaiset, lainvalvontaviranomaiset, kansalaisjärjestöt.	Helposti saatavilla oleva ja usein kattava, hyödyllinen oikeudellisen aseman ja historian vahvistamisessa.	Saattaa olla tietosuojaa koskevia rajoituksia; ei välttämättä sisällä kaikkia asiaankuuluvia tietoja. Menettelyt, joilla niitä pääsee käyttämään, voivat olla pitkiä.
Tietokantojen/ rekisterien käyttö muissa EU+-maissa	Valtion virastot, lainvalvontaviranomaiset, EU:n toimielimet, kansalaisjärjestöt.	Ristiviittaukset lisäävät onnistumisen mahdollisuuksia; voidaan seurata liikkumista rajojen yli.	Valtioiden väliset tietojen yhteiskäyttöä koskevat rajoitukset; mahdolliset kieliesteet; eivät välttämättä sisällä kaikkea merkityksellistä tietoa.

Menetelmät	Osalliset (myös valtiosta riippumattomat toimijat)	Edut	Haitat
Tietokantojen/ rekisterien käyttö alkuperämaassa / rekisterien käyttö muissa maissa	Valtion virastot, kansainväliset järjestöt, suurlähetystöt, konsulaatit, kansalaisjärjestöt.	Laajentaa haun koko maailmaani; hyödyllinen ulkomailla asuvien tapauksissa.	Hyödyllinen, mutta siihen voi liittyä byrokraattisia viivästyksiä ja alkuperämaan mahdollista yhteistyöhaluttomuutta. Turvapaikkahakemuksia koskevilla tapauksissa on erittäin tärkeää noudattaa varovaisuutta sen varmistamiseksi, että arkaluonteisia tietoja käsitellään erittäin huolellisesti ja että vältetään kaikkia toimia, jotka voisivat vaarantaa turvapaikkaa hakevan henkilön turvallisuuden tai suojelun. On harkittava huolellisesti.
Sosiaalipalvelujen osallistuminen alkuperämaassa	Valtion sosiaalipalvelut, kansalaisjärjestöt, hallitustenväliset järjestöt, yhteisöpohjaiset järjestöt.	Voi tarjota kulttuuritaustan, tukee pitkäaikaista perheenyhdistämistä.	Koordinointihaasteet ja palvelujen vaihteleva laatu, joka riippuu paikallisista resursseista, lapselle tai perheelle mahdollisesti aiheutuvat riskit; huolellista harkintaa tarvitaan sen varmistamiseksi, että näiden palvelujen käyttö ei tahattomasti altista lasta tai perhettä lisävahingoille, erityisesti tapauksissa, joissa on kyse turvapaikka- tai suoje lukysymyksistä. On harkittava huolellisesti.

Menetelmät	Osalliset (myös valtiosta riippumattomat toimijat)	Edut	Haitat
Kansainvälisten sosiaalipalvelujen / hallitustenvälisten järjestöjen / kansalaisjärjestöjen osallistuminen	YK:n pakolaisjärjestö, Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö, Punainen Risti, Pelastakaa Lapset, muita humanitaarisia järjestöjä.	Erityisasiantuntemuksen ja globaalien verkostojen saatavuus; kokonaisvaltainen toimintamalli perheenyhdistämiseen. Useiden järjestöjen välinen koordinointi voi tuottaa innovatiivisia ratkaisuja.	Vastausaika voi olla pitkä, koska mukana on useita järjestöjä, mikä saattaa viivästyttää perheenyhdistämistoimia. Lisäksi on olemassa uudelleen uhriksi joutumisen vaara, koska nämä järjestöt voivat käyttää suoraan lapselta ja/tai perheenjäseniltä kerättyjä tietoja. Lisäksi niiden humanitaaristen velvoitteiden tiukka noudattaminen voi vähentää niiden tietojen määrää, joita ne haluavat jakaa viranomaisten kanssa, koska niiden ensisijaisena tehtävänä on toimia perheen puolesta jäljittämisosessissa.

Menetelmät	Osalliset (myös valtiosta riippumattomat toimijat)	Edut	Haitat
Uskonnollisten järjestöjen osallistuminen	Kirkot, moskeijat, temppelit, uskonnolliset kansalaisjärjestöt.	Luotettuja yhteisöissä: voivat saada nopeasti paikallista tukea; voi olla pääsy paikallisiin rekistereihin ja verkostoihin.	Resursseihin ja asiantuntemukseen voi liittyä rajoituksia monimutkaisten tai arkaluontoisten tapausten, erityisesti lastensuojeluun tai traumoihin liittyvien tapausten, käsittelemisessä; mahdolliset riskit, jos uskonnolliseen vakaumukseen perustuvat ennakkoluulot vaikuttavat tuen puolueettomuuteen tai osallistavuuteen, mikä voi vaikuttaa haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden turvallisuuteen ja hyvinvointiin. On harkittava huolellisesti.

Menetelmät	Osalliset (myös valtiosta riippumattomat toimijat)	Edut	Haitat
Verkkoalustat	Sosiaalisen median alustat, perheenjäsenten jäljittämiseen erikoistuneet verkkosivustot.	Laaja-alainen kattavuus, jonka ansiosta tietoja ja yhteyksiä voi levittää nopeasti yli rajojen; voidaan käyttää maailmanlaajuisesti, mikä laajentaa hakumahdollisuuksia.	Yksityisyyteen ja turvallisuuteen liittyvät huolenaiheet ovat kriittisiä erityisesti käsiteltäessä arkaluonteisia tietoja, jotka voivat vaarantaa henkilöiden turvallisuuden, jos niitä ei suojella asianmukaisesti; erot teknologian tai verkkoyhteyden saatavuudessa voivat sulkea pois joitakin haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä, mikä rajoittaa heidän mahdollisuuksiaan osallistua jäljittamisprosessiin ja mahdollisesti jättää heidät ilman tarvittavaa suojaa. On harkittava huolellisesti.
Teknologian tarjoajat	Yritykset, jotka tarjoavat teknisiä ratkaisuja, kuten tietokantoja ja kasvontunnistus- ja viestintätyökaluja.	Tarjolla innovatiivisia työkaluja, jotka tehostavat hakua, kuten tietokantoja ja kasvontunnistusta; voivat tarjota turvallisia ja laajennettavia ratkaisuja.	Korkeat kustannukset ja resurssivaatimukset voivat rajoittaa ratkaisevan tärkeän teknologian saatavuutta erityisesti sellaisissa olosuhteissa, joissa resursseja on vähän, jolloin haavoittuvassa asemassa olevat henkilöt saattavat jäädä ilman tarvittavaa tukea; teknologialla ei myöskään ehkä pystytä vastaamaan kattavasti asianomaisen henkilön yleiseen turvallisuuteen ja hyvinvointiin. On harkittava huolellisesti.

Menetelmät	Osalliset (myös valtiosta riippumattomat toimijat)	Edut	Haitat
Yhteisöjen johtajat	Kylänvanhimmat, heimopäälliköt, kyläpäälliköt, kunnioitetut yhteisön edustajat.	Syvällinen ymmärrys paikallisesta kontekstista ja kulttuuridynamiikasta; kunnioitetut henkilöt voivat lisätä luottamusta ja yhteistyötä.	Erityisesti konfliktialueilla on puolueellisuuden tai vinoumien riski, joka voi vaarantaa annetun tuen oikeudenmukaisuuden ja turvallisuuden; heidän osallistumisensa voi rajoittua tiettyihin alueisiin tai ryhmiin. On harkittava huolellisesti.

Liite I. Oikeudellinen kehys – keskiössä lasten oikeudet

Jotkut lapset liikkuvat rajojen yli ilman vastuussa olevan aikuisen hoivaa tai heidät saatetaan jättää ilman huoltajaa Euroopan alueelle saapumisen jälkeen tai sitä ennen. Perheen menettämisen riskit ovat suuret. Perheestä voi joutua eroon onnettomuuden seurauksena, esimerkiksi kriisitilanteiden tai liikkumisvapauden rajoitusten vuoksi. Lasten jättäminen yksin voi olla myös vanhempien ja/tai lasten suojele- ja selviytymistoimenpide, jos tilanteesta tulee hengenvaarallinen ja rahat ovat loppuneet.

Luontaisen haavoittuvuutensa vuoksi lapset, jotka matkustavat yksin tuntemattomien maiden kautta, ovat alttiita muita suuremmalle väkivallan ja hyväksikäytön riskille. Joissakin tapauksissa muut tekijät voivat lisätä entisestään heidän haavoittuvuuttaan, sillä lapsi voi olla paperiton, kansalaisuudeton tai kansainvälisen suojelun tarpeessa.

Lasten oikeuksia koskevan EU:n strategian ⁽¹²⁵⁾ tavoitteena on vahvistaa EU:n täyttämistä – sellaisena kuin se on kirjattu Lissabonin sopimukseen ⁽¹²⁶⁾ ja perusoikeuskirjaan – lapsen oikeuksien edistämiseen, suojelemaan ja täyttämiseen kaikissa asiaankuuluvissa EU:n politiikoissa ja toimissa.

Tätä sitoumusta vahvistetaan erilaisilla välineillä, muun muassa seuraavilla.

EU:n lapsitakuu ⁽¹²⁷⁾ Aloitteella varmistetaan, että avun tarpeessa olevat lapset saavat peruspalveluja, kuten terveydenhuoltoa, koulutusta, hoitoa ja asunnon.

Komission tiedonanto ”Lasten suojele muuttoliikkeen yhteydessä” (COM/2017/211) ⁽¹²⁸⁾. Tässä tiedonannossa käsitellään maahantulijalasten erityistarpeita ja korostetaan heidän suojele- ja kotouttamistarpeitaan.

Kotouttamista ja osallisuutta koskeva toimintasuunnitelma 2021–2027

(COM/2020/758) ⁽¹²⁹⁾. Tässä suunnitelmassa hahmotellaan toimenpiteitä, joilla tuetaan maahantulijoiden ja kansainvälisen suojelun tarpeessa olevien henkilöiden, myös lasten, kotoutumista EU:n yhteiskuntiin ja osallisuutta niissä.

Näillä kehyksillä pyritään yhdessä turvaamaan lasten oikeudet ja hyvinvointi sekä varmistamaan, että lasten erityistarpeet täytetään ja että heitä suojelemaan koko matkan ajan ja heidän saapuessaan EU:hun.

⁽¹²⁵⁾ Euroopan komissio: Lasten oikeuksia koskeva EU:n strategia, 24.3.2021, haettu 22.1.2024, https://commission.europa.eu/document/86b296ab-95ee-4139-aad3-d7016e096195_en.

⁽¹²⁶⁾ Lissabonissa 13 päivänä joulukuuta 2007 allekirjoitettu Lissabonin sopimus Euroopan unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta, <https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/lis/sign>.

⁽¹²⁷⁾ Euroopan komissio: Eurooppalainen lapsitakuu, 24.3.2021 <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1428&langId=en>.

⁽¹²⁸⁾ Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle – Lasten suojele muuttoliikkeen yhteydessä, COM(2017) 211 final, 12.4.2017, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=CELEX:52017DC0211>.

⁽¹²⁹⁾ EuropeanKomission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle – Kotouttamista ja osallisuutta koskeva toimintasuunnitelma 2021–2027, COM(2020) 758 final, 24.11.2020, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0758>.

Perusoikeuskirjassa taataan, että lapsilla on oikeus heidän hyvinvointinsa kannalta välttämättömään suojeluun ja huolenpitoon. Sillä varmistetaan myös, että lapsilla on oikeus ilmaista vapaasti näkemyksensä heitä koskevista asioista ja että heidän mielipiteensä otetaan asianmukaisesti huomioon heidän ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Lisäksi perusoikeuskirjan 7 artiklassa korostetaan perhe-elämän kunnioittamisen merkitystä. Se on ydinperiaate, joka ohjaa perheenyhdistämistoimia. Tämä sitoutuminen perheen yhtenäisyyden ja lapsen oikeuksien turvaamiseen on keskeinen osa EU:n politiikkaa, jolla varmistetaan, että kaikissa toimissa asetetaan etusijalle lapsen etu ja vaalitaan perhe-elämän koskemattomuutta.

Lapsen oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa ⁽¹³⁰⁾ vahvistettu lapsen etua koskeva periaate vahvistetaan uudelleen perusoikeuskirjassa toteamalla, että kaikissa lasta koskevissa viranomaisten tai yksityisten laitosten toimissa on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu.

Kuten lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen johdanto-osassa todetaan, perhe on ”yhteiskunnan perusryhmä ja sen kaikkien jäsenten ja erityisesti lasten hyvinvoinnin ja kasvun luonnollinen ympäristö” ⁽¹³¹⁾, ja sitä olisi suojeltava ja autettava. Lapsen etua arvioitaessa olisi otettava huomioon myös Euroopan ihmisoikeussopimuksessa (8 artikla) tunnustettu perheen yhtenäisyyden periaate. Perusoikeuskirjan 24 artiklan 3 kohdan mukaisesti perheen yhtenäisyys on osa tätä arviointia, samoin kuin alaikäisen hyvinvointi ja kehitys, turvallisuus- ja suojelunäkökohdat sekä alaikäisen näkemykset hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti.

Perheenjäsenten jäljittämistä koskevassa nimenomaisessa tilanteessa on lapsen edun lisäksi otettava huomioon useita muita oikeuksia, jotka vahvistetaan lapsen oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa.

- Oikeus **nimeen, kansalaisuuteen ja vanhempien huolenpitoon** ⁽¹³²⁾.

*1. Lapsi on rekisteröitävä heti syntymänsä jälkeen, ja hänellä on syntymästään lähtien oikeus nimeen ja kansalaisuuteen sekä mikäli mahdollista, **oikeus tuntea vanhempansa ja olla heidän hoidettavanaan.***

- Oikeus **henkilöllisyyden, myös kansalaisuuden, nimen ja sukulaissuhteiden, säilyttämiseen** ⁽¹³³⁾. Lapsen henkilöllisyyteen kuuluvat sukupuoli-identiteetti, seksuaalinen suuntautuminen, uskonto, vakaumukset, kulttuuri-identiteetti, persoonallisuus ja oikeus saada tietoa biologisesta perheestään kyseisen maan lainsäädännön mukaisesti.

⁽¹³⁰⁾ hUNYleiskokous, yleissopimus lapsen oikeuksista, 20.11.1989, yleiskokouksen päätöslauselma 44/25, <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>.

⁽¹³¹⁾ YK:n yleiskokous, [yleissopimus lapsen oikeuksista](#), 20.11.1989, Yhdistyneet kansakunnat, sopimussarja, nide 1577, johdanto-osa, s. 1.

⁽¹³²⁾ Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 7 artikla.

⁽¹³³⁾ Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 8 artikla.

- Oikeus **säilyttää perheen turva ja ylläpitää henkilökohtaisia suhteita** ja suoria yhteyksiä lapsen vanhempiin ⁽¹³⁴⁾. Yleissopimuksen 9 artiklassa todetaan:
 1. [...] *ettei lasta eroteta vanhemmistaan heidän tahtonsa vastaisesti paitsi, kun toimivaltaiset viranomaiset, joiden päätökset voidaan saattaa tuomioistuimen tutkittaviksi, toteavat soveltuvien lakien ja menettelytapojen mukaisesti sen olevan lapsen edun mukaista*
[...]
 3. *Sopimusvaltiot kunnioittavat vanhemmistaan tai vanhemmistaan erossa asuvan lapsen oikeutta ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä kumpaankin vanhempansa säännöllisesti, paitsi jos se on lapsen edun vastaista.*
- Oikeudesta **perheenyhdistämiseen** määrätään lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 10 artiklassa:
 1. [...] *on lapsen tai hänen vanhempiansa hakemukset jotka koskevat sopimusvaltioon saapumista tai sieltä lähtemistä perheen jälleenyhdistämiseksi käsiteltävä myönteisesti, humanisti ja kiireellisesti. Sopimusvaltiot takaavat lisäksi, että tällaisen hakemuksen esittämisestä ei ole epäedullisia seurauksia hakijoille eikä heidän perheenjäsenilleen.*
 2. *Lapsella, jonka vanhemmat asuvat eri valtioissa, on oikeus säännöllisesti ylläpitää henkilökohtaisia suhteita ja suoria yhteyksiä molempiin vanhempiinsa, paitsi poikkeuksellisissa tapauksissa. [...]*

Lisäksi lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 22 artiklassa määrätään seuraavaa:

2. [...] *sopimusvaltiot osallistuvat [...] yhteistyössä olevien kansalaisjärjestöjen ponnisteluihin tällaisen lapsen suojelemiseksi ja avustamiseksi sekä pakolaislapsen vanhempien tai muiden perheenjäsenten jäljittämiseksi, jotta saataisiin lapsen ja hänen perheensä jälleenyhdistämisen kannalta välttämättömiä tietoja.*

Pakolaislasten osalta neuvoston direktiivin 2003/86/EY

(perheenyhdistämisdirektiivi) ⁽¹³⁵⁾ 10 artiklan 3 kohdassa säädetään, että

- a) *jäsenvaltioiden on sallittava perheenyhdistämisen perusteella hänen suoraan ylenevää polvea olevien ensimmäisen asteen sukulaistensa maahantulo ja maassaoleskelu soveltamatta 4 artiklan 2 kohdan a alakohdassa säädettyjä edellytyksiä;*
- b) *jäsenvaltiot voivat sallia perheenyhdistämisen perusteella hänen laillisen huoltajansa tai muun perheenjäsenensä maahantulon ja maassaoleskelun, kun pakolaisella ei ole suoraan ylenevää polvea olevia sukulaisia tai jos heitä ei voida jäljittää.*

⁽¹³⁴⁾ Samanlainen sisältö on perusoikeuskirjan 24 artiklan 3 kohdassa.

⁽¹³⁵⁾ [Neuvoston direktiivi 2003/86/EY](#), annettu 22 päivänä syyskuuta 2003, oikeudesta perheenyhdistämiseen (EUVL L 251, 3.10.2003).

- **Lasten näkemysten** kunnioittaminen ⁽¹³⁶⁾. Kaikilla lapsilla on oikeus ilmaista näkemyksensä vapaasti. Lapsen näkemyksille on annettava asianmukainen painoarvo kaikissa häntä koskevissa asioissa lapsen iän ja kehitystason mukaisesti. Tämän toteuttamiseksi lapselle on annettava erityisesti mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevissa oikeudellisissa ja hallinnollisissa toiminna.
- Suojelu puuttumiselta **yksityisyyteen, perheeseen, kotiin ja kirjeenvaihtoon** ⁽¹³⁷⁾. Tällä suojellaan lasten yksityiselämää julkisten viranomaisten ja yksityisten organisaatioiden, kuten tiedotusvälineiden, mielivaltaiselta puuttumiselta. Suojelu koskee neljää erillistä aluetta: yksityiselämä, perhe-elämä, koti ja kirjeenvaihto.
- Lapsen oikeuksista tehdyn yleissopimuksen 20 artiklassa määrätään erityisestä tuesta ja suojelusta **lapsille, jotka ovat tilapäisesti tai pysyvästi vailla perheen turvaa.**:
 - 1. Lapselle, joka on tilapäisesti tai pysyvästi vailla perheen turvaa tai jonka edun mukaista ei ole antaa hänen pysyä perhepiirissä, on oikeus valtion antamaan erityiseen suojeluun ja tukeen.*
 - 2. Sopimusvaltiot takaavat tällaiselle lapselle vaihtoehtoisen hoidon kansallisen lainsäädäntönsä mukaisesti.*
- Pakolais- tai turvapaikanhakijalasten **suojelu ja humanitaarinen apu pakolaisaseman hakemisen tai myöntämisen yhteydessä sekä oikeus jäljittää perheenjäsenet perheenyhdistämistä varten tarvittavien tietojen saamiseksi** ⁽¹³⁸⁾.

Erityisesti pakolaislapsiin viitattaessa lapsen oikeuksia koskevassa yleissopimuksessa ⁽¹³⁹⁾ tunnustetaan paitsi oikeus saada asianmukaista suojelua ja humanitaarista apua myös oikeus jäljittää vanhemmat tai muut perheenjäsenet. Siinä tunnustetaan myös oikeus saada samaa suojelua kuin kuka tahansa lapsi, joka on pysyvästi tai tilapäisesti vailla perheen turvaa. Tämä oikeus on kansainvälistä suojelua tarvitsevien ilman huoltajaa olevien lasten perheenjäsenten jäljittämisen prosessin kulmakivi, ja se on laajalti tunnustettu EU:n turvapaikkasäännöstössä.

Lasten oikeuksien suojelua koskevan EU:n sitoumuksen mukaisesti sopimukseen on sisällytetty edellä mainitut välineet, kuten **lasten oikeuksia koskeva EU:n strategia** ja sen olennainen osa **EU:n lapsitakuu, komission tiedonanto lasten suojelusta muuttoliikkeen yhteydessä** sekä **kotouttamista ja osallisuutta koskeva toimintasuunnitelma 2021–2027**. Näillä välineillä varmistetaan, että lasten etua koskevat näkökohdat otetaan huomioon kaikissa toiminna ja vahvistetaan siten heidän hyvinvointinsa edellyttämää suojelua ja huolenpitoa perusoikeuskirjan 24 artiklan mukaisesti.

⁽¹³⁶⁾ Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 12 artikla; vastaava säännös on perusoikeuskirjan 24 artiklan 1 kohdassa.

⁽¹³⁷⁾ Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 16 artikla.

⁽¹³⁸⁾ Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 22 artikla.

⁽¹³⁹⁾ Lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen 22 artikla.

Euroopan unionin
julkaisutoimisto

